

บทเรียน ชุมชน

ชีวิต วิถีชุมชน

การใช้ตัวชีวิตเป็นเครื่องมือพัฒนา
“พื้นที่ดี สื่อดี ภูมิดี”

บทเรียน ชุมชน

ดี
วัดสูง

การใช้ตัวชีวิตเป็นเครื่องมือพัฒนา
“พื้นที่ดี สู้ดี ภูมิใจ”

10 บทเรียน ชุมชน 3 ดี วิถีสุข :

การใช้ตัววัดเป็นเครื่องมือพัฒนา “พื้นที่ดี สื่อดี ภูมิดี”

พิมพ์ครั้งที่ 1	กุมภาพันธ์ 2561
จำนวนพิมพ์	1,000 เล่ม
ที่ปรึกษา	: เข็มพร วิรุณวาพันธ์, สุดใจ พรหมเกิด, ดนัย หวังบุญชัย และญาติ วัชต์บริรักษ์
บรรณาธิการ	: สุมาลี สุวรรณกร และเกศินี จุฑาวิจิตร์
กองบรรณาธิการ	: กวรวรรณ พนาวงค์ ประเสริฐ ประดิษฐ์ ณรงค์เดช อัมพร จำรัส ชัยกุล รอน ใจกันทา ทรงวิทย์ พิมพ์กรกรณ์ มีนา ดวงราษี สุนาดา แป้นประเสริฐ ปานทิพย์ ลิกะไชย สุนา รวงผึ้ง ฮาวีส มาศชาย เดือนใจ ชูอักษร พิรพัฒน์ พันศิริ
กองจัดการ	: เนตรสุดา สงสกุล และฤดีภรณ์ พุทธเจริญ
สนับสนุนโดย	: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
พิมพ์ที่	: เพชรเกษมพรินตัง กรุ๊ป จำกัด เลขที่ 18/49 ถนนทองพล ตำบลลำพญา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

เกริ่นนำ

การขับเคลื่อนชุมชนด้วยตัวชี้วัดเมือง 3 ดี วิถีสุข เพื่อนำไปสู่การมีพื้นที่ดี สื่อดี และภูมิดี เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยการทำงานร่วมกันของ 3 แผนงาน คือ แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชน แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านและแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ

ในช่วงเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา เราทำงานมาด้วยกัน 3 ระยะแล้ว มีพัฒนาการที่ชัดเจนมากขึ้นทั้งในแง่ของตัวชี้วัดที่มีความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการนำไปใช้ในการประเมินตนเอง สำหรับระยะที่สามที่เพิ่งเสร็จสิ้นไปนี้ ก็ได้มีการนำแนวคิดเรื่อง “บันไดผลลัพธ์” ของสำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม สสส. มาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนด้วย โดยมีเรื่อง สื่อดี พื้นที่ดี และภูมิดี เป็นเป้าหมายสุดท้าย **สิ่งสำคัญ ก็คือ ทุกโครงการเป็นผู้ที่กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดของตัวเองตามบริบทของพื้นที่ ภายใต้กรอบใหญ่ตัวชี้วัดอันเดียวกัน** ดังนั้น “ต้นแบบ” ของพื้นที่ 3 ดี วิถีสุข ก็จะมีจุดเด่นและแนวปฏิบัติที่ดีที่แตกต่างกันออกไป และการก้าวเข้าสู่การเป็น “ตำบล 3 ดี วิถีสุข” หรือ “ชุมชน 3 ดี วิถีสุข” นั้น แต่ละพื้นที่ไม่ได้แข่งขันกับใคร แต่แข่งขันกับตัวเอง เป้าหมายและตัวชี้วัดตามบันไดผลลัพธ์จะทำให้เขาเห็น “หนทาง” ที่จะไป เห็นว่าตอนนี้อยู่ที่ไหน และปีหน้าจะอยู่ตรงไหน จะไปอย่างไร

การถอดบทเรียน “การขับเคลื่อนชุมชนด้วยตัวชี้วัดเมือง 3 ดี วิถีสุข” ในระหว่างวันที่ 13-15 ตุลาคม 2560 เป็นเวทีสำคัญที่ทำให้ทุกโครงการได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อันนำมาซึ่งเนื้อหาหลักของหนังสือเล่มเล็กนี้ ขอขอบคุณ รศ.ดร.วิลาสิณี อดุลยานนท์ พี่หุ่ย-เข็มพร พี่เจ-สุดใจ อาจารย์ณัฏฐ์ และคุณณิชา รัชต์บริหารักษ์ ที่ให้คำปรึกษามาโดยตลอด ขอขอบคุณอาจารย์หน้อย-สุมาลี ที่ช่วยเป็น “บรรณาธิการ” ขอขอบคุณภาคีเครือข่ายทุกโครงการ ทั้งนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเราจะร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานเชิงประจักษ์ดี ๆ แบบนี้ในชุมชนอีกต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี จุฑาวิจิตร

มกราคม 2561

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประมาณสี่ปี ทางสำนัก 5 สสส. ได้มอบหมายอาจารย์ เกศินี ให้พัฒนาตัวชี้วัดเมือง 3 ดี วิถีสุข ขึ้นมา พัฒนาคู่มือการทำงานให้กับชุมชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายทั้งสี่ดี พื้นที่ดี และภูมิดี โดยมีตัวชี้วัดหลัก และตัวชี้วัดย่อยเป็นเครื่องมือในการกำกับติดตาม ซึ่งตอนนี้เราก็ได้พื้นที่ที่เป็น “ต้นแบบ” ของชุมชน 3 ดี วิถีสุข 10 แห่ง ซึ่งเกิดจากการใช้ตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน รายละเอียดก็ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้

สำหรับก้าวต่อไป ผมก็อยากให้ทุกพื้นที่ “ต่อยอด” และ “ขยายผล” ในเรื่องการพัฒนา “**นักสื่อสารสร้างสรรค์**” ที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะการสื่อสารและการสร้างความร่วมมือ ทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการตระหนักรู้เท่าทันตนเอง สสส.

ทบทวนว่า **จุดเน้นจริง ๆ คือเราจะใช้คนเป็นศูนย์กลาง**

แบบเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เน้นการพัฒนาคน ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของคนไทยในยุค Thailand 4.0 เพราะฉะนั้น เครื่องมือที่จะนำไปสู่วิถีชีวิตสุขภาวะจะต้องเน้นคนเป็นศูนย์กลางด้วย คนทุกเพศทุกวัย ทุกกลุ่ม แต่กลุ่มที่เราให้ความสำคัญมากที่สุดจะเป็นเด็ก และเยาวชน สิ่งที่ยากจะเห็นในยุทธศาสตร์ของการทำงานของภาคี คือ การเชื่อมโยงความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Engage) การเสริมสร้างพลัง

และความสามารถให้แก่กลุ่มเป้าหมายหลัก (Empower) และการสนับสนุนทรัพยากรและปัจจัยที่จำเป็นอย่างเพียงพอ (Enable) ดังนั้นโครงการที่จะเดินต่อ ผมต้องให้ข้อมูลพวกท่านอย่างนี้ว่า **ติดต่อเลยถ้าจะเอาตัวชี้วัดเรื่องของนักสื่อสารสร้างสรรค์ใส่เข้ามา อาจารย์เกด-เกศินีจะช่วยได้อย่างไร** ทุกท่านจะช่วยกันคิดได้อย่างไร อันนี้เป็นคำถาม และอยากให้ทุกคนระดมความคิดเป็นการบ้านกัน นะครับ

อาจารย์ดน้อย หวังบุญชัย
ผู้จัดการแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรม
สร้างเสริมสุขภาพ

เวลาสองวันที่ได้มาร่วมกิจกรรมถอดบทเรียน **“10 พื้นที่ ต้นแบบ ชุมชน 3 ดี”** พี่เห็นเลยว่า นี่เป็นวิธีการทำงานอีกแบบหนึ่งที่กลับหัวกลับหาง คือเอา **“เป้าหมายปลายทางเป็นตัวตั้ง”** แล้วเราก็ตีเดินไปตามตัวชี้วัดนั้น ข้อดีคือมันเห็นทิศทางที่จะก้าวไปข้างหน้า แล้วจริง ๆ สสส. ก็อยากเห็นแบบนี้ อยากเห็นการเปลี่ยนแปลงที่จับต้องได้ บอกได้ว่าเกิดอะไรขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดอย่างยั่งยืน เราตั้งใจให้ได้ แล้วออกแบบกระบวนการและวิธีการที่จะเดินไปถึงโดยมีตัวชี้วัดบอกทางเป็นระยะ ๆ อย่างไรก็ตามแม้เราจะมุ่งไปตามเป้าหมายปลายทางที่เป็นตัวผลลัพธ์ตรงนั้น แต่อย่าลืมที่จะเก็บโมเมนต์หรือรายละเอียดของอารมณ์ ความรู้สึก การเกิดขึ้นหรือการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ ระหว่างทางด้วย ซึ่งมันอาจจะไม่ใช่ตัวชี้วัดที่เรากำหนดไว้ ตรงนี้สำคัญมากที่สุดเลยนะคะ เป็นกระบวนการที่ละเอียดอ่อนมากเพราะเราทำงานกับความเป็นมนุษย์

ในการทำงานของแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน 3 ปีที่ผ่านมาเราใช้การประเมินแบบ DE (Development Empowerment) หรือการประเมินเสริมพลัง เพื่อการพัฒนา เวลาเราดูการประเมินเราไม่ได้ดูแค่ผลลัพธ์ปลายทาง แต่เราอยากเห็นว่าก่อนจะไปถึงตรงนั้นมันเกิดอะไรขึ้น บางคนทิ้งงานกลางทางในระหว่างเดินหรือบางทีเราก็ตกกลุ่มใหม่ ๆ ที่มีพลังมาร่วมฮึกเหิมกับเราด้วย อันนี้ส่วนหนึ่งเป็นมิติความสัมพันธ์ คุยกับ อ.เกตว่าตัวชี้วัดเหล่านี้ ควรเพิ่มมิติความสัมพันธ์ด้วย อีกเรื่องหนึ่งคือ เราจะนำเรื่องดี ๆ อย่างชีวิตของ “คุณต้น ชุมชนวัดโพธิ์เรียง” ที่มีจุดพลิกผันในชีวิต ไปขยับต่อหรือขยายผลสร้างแรงบันดาลใจให้นักสื่อสารสร้างสรรค์ที่มีจิตอาสาได้อย่างไร

สำหรับโครงการนี้ มีเวลาแค่ 8-9 เดือน พี่เห็นการเปลี่ยนแปลงชัดมากคิดว่าควรมีการเดินหน้าต่อนะคะซึ่งเราคงต้องกลับไปคุยกับคณะทำงานของสำนัก 5 สสส. ค่ะ

นางสาวสุดใจ พรหมเกิด
ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริม
วัฒนธรรมการอ่าน

ในปัจจุบัน สื่อมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชน และสังคมเป็นอย่างมาก เพราะเข้าไปอยู่ในวิถีชีวิต อยู่ในทุกลมหายใจ แต่ขณะเดียวกัน เราทุกคนก็สามารถที่จะเข้ามามีบทบาทเป็นผู้สร้างสรรค์สื่อด้วยตนเองได้เพราะฉะนั้น ถ้าเราตระหนักในบทบาทว่าเรากำลังใช้สื่ออยู่ เราจะเห็นพลังอำนาจของสื่อที่เราสื่อสารออกไป ถ้าเรานำมาสร้างสรรค์ในเชิงบวกก็จะทำให้เกิดอิทธิพลเกิดผลกระทบดี ๆ ขึ้นได้ต่อตัวเราเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ถ้าเราไม่ตระหนัก หรือไม่ระวังเรื่องนี้ สื่อก็จะไปสร้างอิทธิพลทางลบได้ ฉะนั้นก็อยากให้เด็ก ๆ เยาวชนทุกคนได้ตระหนักในพลังอำนาจที่ตัวเองมี และใช้สื่อในทางสร้างสรรค์ สร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะเป็นประเด็นเล็ก ๆ เช่น การสร้างสัมพันธ์ภาพในครอบครัวให้ดีขึ้น หรืออาจใช้สื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใหญ่ ๆ ในชุมชนของเรา ในสังคมของเรา

การเสพสื่อและการใช้สื่อในยุคปัจจุบัน ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของการเรียนรู้ การเท่าทันสื่อ และยิ่งถ้าเราต้องการเห็นผลเมืองของเราเป็น **“พลเมืองที่ตื่นรู้”** พวกเขาจะต้องมีศักยภาพ มีความสามารถที่จะคิด วิเคราะห์ ใช้เหตุผล ใช้วิจารณญาณ ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

อยากให้ทุกโครงการที่ทำงานในชุมชน 3 ดี วิถีสุข มีบทบาทในการพัฒนากลุ่มเด็ก และเยาวชนให้เป็น **“พลเมืองที่ตื่นรู้”** มีความกระตือรือร้น มีบทบาทในการใช้สื่อสร้างสรรค์สังคม ครอบครัวและชุมชน สื่อสารด้วยความรับผิดชอบ พลเมืองเหล่านี้จะเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสื่อดี พื้นที่ดี และภูมิดีต่อไป

นางสาวเข็มพร วิรุณราพันธ์
ผู้จัดการแผนงานสื่อสร้างสุขภาวะ
เด็กและเยาวชน

contents

10 บทเรียน ชุมชน 3 ดี วิถีสุข :
การใช้ตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือพัฒนา
“พื้นที่ดี ลือดี ภูมิดี”

น. 01

“ปางหมู” ...อยู่เย็นเป็นสุข

น. 011

เสน่ห์เวียงเหนือ :
เสน่ห์ชาติพันธุ์บนเส้นทาง
กว่า 600 ปี

น. 018

“ตาเมียง” เมืองดีที่มีภูมิ

น. 037

“สินไซโมเดล”
สามดีที่ “สาวะดี”

น. 025

contents

10 บทเรียน ชุมชน 3 ดี วิถีสุข :
การใช้ตัววัดเป็นเครื่องมือพัฒนา
“พื้นที่ดี สอดดี ภูมิดี”

นาพันสาม: สามนี้...“ดีจัง”

น. 066

“คลองบัว” พื้นที่ดีกระป๋องบ้านเรา

น. 074

วัดโพธิ์เรียง 3 ดี วิถีชุมชน

น. 050

“บางลำพู” ยิ่งดู ยิ่งมีเสน่ห์

น. 055

สามดี... ที่ “ร่มเมือง”

น. 083

“ม่อนปิ่น” ถิ่นในฝัน

ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตำบลที่ถูกโอบล้อมไว้ด้วยขุนเขาทิวเขา มีเนิน แดดสีสวย พลับพรายอยู่บนยอดไม้ อากาศเย็นสบายตลอดปี ภูมิทัศน์ด้วยวัฒนธรรมที่สานต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น

“วัดพระธาตุเจดิมพระเกียรติ”

คือ เป้าหมายที่คณะทำงานมุ่งมั่นจะสร้างสรรค์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม

“คือ ความเป็นมาของวัดนั้น ก็มีอยู่ นำมาทำเป็นนิทรรศการบอกเล่าประวัติศาสตร์และความสำคัญอยู่บ้างแล้วอยากจะทำเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งรวมภูมิปัญญา แต่ต้องเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตนะ ไม่ใช่โกดังเก็บของ พิพิธภัณฑ์ตายไม่ยากได้ของเก่าก็ไม่ยากให้ใครมาถามหา อยากจะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ให้ชุมชนมีรายได้ ให้ชาวไทยใหญ่มาขายอาหารต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วม ต้องแบบนี้มันถึงจะยั่งยืน”

พระราชกิตติสุนทร
เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเจดิมพระเกียรติ

ด้วยเหตุนี้เอง การดำเนินงานด้านพิพิธภัณฑ์จึงต้องใช้ทั้งเวลา ทุนทรัพย์และทรัพยากรเป็นจำนวนมากโดยความร่วมมือจากหลายภาคีภาคส่วน ในตำบลม่อนปิ่นนี้ นอกจากวัดพระธาตุเฉลิมพระเกียรติแล้ว ยังมีพื้นที่ดีอีกแห่งหนึ่งที่คณะทำงานเข้าไปหนุนเสริม นั่นคือ หมู่ 8 โดยมีการนำร่องด้วยกิจกรรมการคัดแยกขยะ การเลี้ยงไส้เดือนที่ผ่านมาได้ทดลองทำไปบ้างแล้วแต่ยังต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกิจกรรมให้มากกว่านี้และต้องหาแหล่งจำหน่ายไส้เดือนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นโดยเยาวชนในโครงการได้ร่วมกันทำกิจกรรมเก็บขยะ และทำความสะอาดเพื่อปรับภูมิทัศน์ของชุมชนด้วย

สื่อดี ของชุมชนม่อนปิ่นอันเป็นผลผลิตของโครงการการใช้ตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือพัฒนาเมือง 3 ดี ได้แก่ วิดีโอแนะนำการท่องเที่ยวตำบลม่อนปิ่น โดยเป็นคลิปสั้น ๆ ประกอบเพลง **“ม่อนปิ่นถิ่นคนดี”** มุ่งดีการบริหารส่วนตำบลม่อนปิ่นเป็นผู้สนับสนุนด้านงบประมาณ สร้างสรรค์การถ่ายทำและตัดต่อโดยเด็ก ๆ และเยาวชนในนามของ “สภาเด็กและเยาวชนตำบลม่อนปิ่น” มีผู้ใหญ่คอยให้คำแนะนำ และเมื่อคณะทำงานเห็นตรงกันว่า ผลงานดังกล่าวเป็นผลงานที่โชว์ได้ จึงได้อัปขึ้นสื่อออนไลน์ โดยในโครงการนี้ได้มีการออกแบบสื่อไว้ 3 ตอน เพื่อนำเสนอในช่อง YouTube ของตนเอง คือ

1. **ตะลอนม่อนปิ่น** เป็นการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ วัดในชุมชน, ดอยอ่างขาง, สวนสัมพันธารและน้ำร้อน นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของชุมชน ได้แก่ กาแฟท่านเจ้าคุณ, กำไลดอกหญ้าอัญมณี และผ้าทอขอยนอแล

2. **ปราชญ์ม่อนปิ่น “คนม่อนปิ่น”** นำเสนอความสามารถ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ของคนในชุมชนม่อนปิ่น ยกย่องปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นที่รู้จักโดยแบ่งเป็นตอน ตอนละ 1 คน

3. **ตะกอนม่อนปิ่น** นำเสนอประวัติความเป็นมาของตำบลม่อนปิ่นในรูปของ **“หนังสือทำมือ”** ซึ่งเยาวชนได้ใช้เวลาในการเก็บและรวบรวมข้อมูลมานานกว่า 4 สัปดาห์ก่อนที่จะเริ่มลงมือทำ ในการทำงานนี้แกนหลัก ก็คือ เยาวชนนักเรียนจากโรงเรียนบ้านม่อนปิ่น และโรงเรียนบ้านเวียงทวายที่มีฝีมือและมีประสบการณ์ในการทำหนังสือทำมือมาเป็นพี่เลี้ยงให้แก่น้อง ๆ

ส่วนเรื่อง **ภูมิดี ชุมชนอุดมปัญญา** ที่ผ่านมามีกิจกรรมเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรม **“อัยสอนหลาน”** แต่ยังคงขาดกิจกรรมมอบรางวัลหรือใบประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุที่เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ ส่วนกิจกรรม

จัดทำสื่อออนไลน์ facebook ยังต้องมีการวางแผนที่ดีทั้งเนื้อหาที่จะเผยแพร่และการป้องกันการใช้ช่องทางจากสื่อออนไลน์ในทางที่ผิด จุดสำคัญคือมีการวางแผนที่จะให้ประชาชนชาวบ้านได้เข้าไปสอนนักเรียนในโรงเรียนด้วย

คนค้นคน

น้องอ้น (เอกสิทธิ์ วิชัย)

ระยะเวลา 10 เดือนของการขับเคลื่อนกิจกรรมตามโครงการ “การขับเคลื่อนชุมชนด้วยตัวชี้วัดเมือง 3 ดี วิถีสุข : ตำบลม่อนปิ่น” **ครูแดง** หรือ **กวรรณ พนาวงค์** คิดว่า อาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้การทำงานตามตัวชี้วัดได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง แต่ความกังวลนี้ก็ยังไม่สำคัญเท่ากับการหา “คณะทำงาน” ที่จะร่วมหัวจมท้ายด้วยกัน

เริ่มแรกก็มีเด็กหนุ่มวัยเบญจเพส “น้องอ้น” หรือเอกสิทธิ์ วิชัย เจ้าหน้าที่ฝ่ายกองคลังขององค์การบริหารส่วนตำบลม่อนปิ่นที่เปิดตัวสนใจที่จะร่วมงานกัน แน่นนอนว่าการทำงานจะอาศัยคนเพียงสองสามคนเป็นไปไม่ได้ น้องอ้นจึงชวนอาสาไปชักชวนเพื่อน ๆ พี่ ๆ ที่ทำงานในอบต.ม่อนปิ่นให้มาร่วมด้วย ซึ่งก็ได้ผลดีเกินคาด เพราะมีทั้งพี่มายด์ พี่ฝ่ายที่ต้อง พี่เปิ้ล พี่กานต์ และน้องแบงค์

ครูแดง บอกว่าน้องอ้นทำได้สำเร็จดีกว่าครูแดง เพราะครูเคยพยายามชวนเชิญเพื่อนกลุ่มคุณครูมาร่วมงาน แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่ได้คนที่จะมาทำแบบตัวจริงเสียงจริงสักคน ที่มีมาบ้างก็เป็นแบบ “เฉพาะกิจ” อาจเป็นเพราะว่าคุณครูส่วนใหญ่มีภาระงานมากเหลือเกิน ส่วนสาเหตุที่ทีมงานอบต.ม่อนปิ่นสนใจเข้าร่วมทำงานก็คงเพราะเห็นว่างานที่ครูแดงทำหรืองานในโครงการนี้ แท้ที่จริงแล้วก็คือเนื้องานเดียวกับ อบต. นั่นเอง

เป็นงานพัฒนาชุมชน ผู้นำท้องถิ่นจึงเข้าใจและสนับสนุนเต็มที่เพราะผลงานจากการทำงานในหลาย ๆ ปีที่ผ่านมาทางอบต.ม่อนปินก็ได้ต่อยอดงานหลายอย่างจนทำให้ได้รับรางวัล มีชื่อเสียง เช่น กิจกรรมอุ้ยสอนหลาน กิจกรรมลดขยะ กิจกรรมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

เมื่อได้ทีมงานแล้วเราก็มาคุยกันถึงกลุ่มคนที่ จะขับเคลื่อนการทำงาน ซึ่งในโครงการคือ สภาเด็ก และเยาวชน แต่ตอนนั้น สภาเด็กฯ มีสมาชิกเพียงไม่กี่คน ทั้งนี้เพราะเยาวชน รุ่นก่อนไปเรียนต่อบ้าง ไปทำงานบ้าง บางคนก็ออกไปอยู่นอกพื้นที่แล้ว นี่คือปัญหาของการทำงานกับเยาวชน คือ คนไม่นิ่งเพราะชีวิต เวลา ความสนใจ ของพวกเขามีการเปลี่ยนแปลงตลอด

เวลา

ยิ่งในพื้นที่ที่มีเยาวชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายเผ่าก็ยิ่งพบข้อจำกัดมากมาย เช่น การต้องทำมาหากิน ปัญหาการเดินทางมาร่วมกิจกรรมเพราะอยู่ไกล บางคนอยู่บนดอย รวมถึงปัญหาการปรับตัวกับเยาวชนกลุ่มอื่น ๆ ที่แตกต่างกันทั้งการสื่อสารและวัฒนธรรม

แต่วันนี้คณะทำงานสามารถรวบรวมเยาวชนในตำบลม่อนปิ่นมาสานฝัน พันผ้า หาประสบการณ์ทำงานร่วมกันได้เกือบ 60 คน โดยใช้กลยุทธ์เข้าไปหาไปชวนเยาวชนให้มาร่วมเป็นสมาชิกตามโรงเรียนต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในตำบลม่อนปิ่น

สิ่งที่ต้องชื่นชมก็คือ คณะทำงานนำโดยน้องอั้นนั้น เป็นคนที่มีบุคลิกเป็นกันเอง เข้าใจวัยเด็ก วัยรุ่น พร้อมรับฟังความคิดของพวกเขา และพร้อมที่จะอำนวยความสะดวก แก้ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้กับน้อง ๆ เยาวชน ทุกวันนี้พวกเขามีกลุ่ม Line พูดคุยกันเสมอ มีกิจกรรมต่อเนื่องแม้ไม่มีงบประมาณใด ๆ มาเป็นค่าข้าว ค่าขนม แต่พวกเขาก็อยากมาพบเจอกัน อยากทำสิ่งดี ๆ เพื่อชุมชนร่วมกัน

มีแล้ว... แขนงนำแถวสอง

สิ่งที่คณะทำงานคิดว่าได้รับจากการทำงานแม้ไม่ได้กำหนดไว้ในผลลัพธ์ก็คือ จำนวนสมาชิกสภาเด็กและเยาวชนมีจำนวนมากขึ้น

เยาวชนทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันมากขึ้น เยาวชนมีศักยภาพด้านการสื่อสาร รู้เท่าทันการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย สนใจการผลิตรายการในรูปแบบต่าง ๆ

เพื่อเผยแพร่ของดีในชุมชน การที่คณะทำงานเข้าไปทำกิจกรรมกับเยาวชนในโรงเรียน ผลดีประการหนึ่งที่ตามมา คือ การมีปฏิสัมพันธ์กับคณะครูในโรงเรียนต่าง ๆ ครูหลายคน

งานขับเคลื่อนของโครงการนี้ จึงเป็น
 หนึ่งงานหนึ่งในงานของ อบต. และเมื่อเข้าไป
 อยู่ในแผนพัฒนาของ อบต. ก็ทำให้กลายเป็น
 งานที่มีความยั่งยืน สามารถบูรณาการมาทำ
 ร่วมกันกับกิจกรรมในโครงการฯ ได้ และที่
 สำคัญทีมงานหลักของโครงการที่เป็นส่วนหนึ่ง
 ที่ทำงานใน อบต. ม่อนปิ่น มีความเข้าใจ ชัดเจน
 เรื่องการพัฒนาชุมชนให้เป็นเมือง 3 ดี วิถีสุข
 มากขึ้น มีศักยภาพในการทำงานเพิ่มมากขึ้น
 อย่างเห็นได้ชัด

▶ นายการุณ รัตนธรรม
 นายก อบต. ม่อนปิ่น

เริ่มสนใจเข้าร่วมงาน นำกิจกรรมเรื่อง
 การลดขยะไปปฏิบัติอย่างจริงจังใน
 โรงเรียน ผู้นำ และเจ้าหน้าที่ใน อบต.
 ม่อนปิ่นเริ่มรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของ
 การทำงานในโครงการ แม้แต่ คำว่า
“พื้นที่ดี สีสดี ภูมิดี” ผู้นำใน
 อบต. เริ่มนำไปใช้ในการประชุม ทหารู้กัน
 เรื่องการพัฒนาชุมชน ความสัมพันธ์
 ระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน
 แนบแน่นมากขึ้น ผู้สูงอายุ พระสงฆ์
 มีความต้องการอยากจะทำมาร่วมงาน
 สืบสาน ถ่ายทอดภูมิปัญญา องค์ความรู้
 ต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้นกว่าเดิม

“ในหลาย ๆ เรื่อง ครูแดงได้ฝึกให้ทีมงานและแกนนำเยาวชนได้คิด วางแผน ออกแบบ แก้ปัญหาการทำงานด้วยตัวเอง ซึ่งผลงานออกมาก็น่าชื่นใจ จนครูแดงแอบหวัง ลึก ๆ ว่า ครูแดงหาเจอแล้วแกนนำแถวสองแถวสามที่พยายามค้นหาหนทางแสนนาน ต้นกล้าเริ่มเบ่งบานสานต่องานพัฒนาชุมชนที่เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของเขา ทุกอย่าง น่าจะไปได้ดี พี่เลี้ยงคนนี้นั่นใจ”

จากปากคำ... แกนนำรุ่นใหม่

ศุภฤกษ์ และ คำอิ่ง แกนนำเยาวชน แถวสอง ที่มีโอกาสมานำเสนอผลสัมฤทธิ์ใน การทำงานของพื้นที่ชุมชนตำบลม่อนปิ่น บอกว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน หลังจากได้ ร่วมกันดำเนินการนั้นพบว่า มีการขับเคลื่อนในชุมชน คณะทำงานมีความรู้ความเข้าใจ และนำตัวชี้วัดไปใช้จริงในชุมชนได้ โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย ประชุมสร้างความรู้ ความเข้าใจกับกลุ่มเยาวชน, กลุ่มผู้นำ, เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่น, กลุ่มผู้สูงอายุ, และคนในชุมชน โดยมีการทำประชาคมกับโรงเรียน, หมู่บ้าน และผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม มีการประชุมกับผู้นำชุมชนและ อบต. และนายก อบต. เพื่อหาแนวทางร่วมกัน

จากนั้นได้มีการแต่งตั้งคณะทำงานวางแผนปฏิบัติงานร่วมกัน ทั้งเยาวชนใน โรงเรียนชุมชนมีการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่จากผู้รู้และจากการ สังเกตสอบถามและจากประสบการณ์ตรง โดยเป้าหมายที่วางไว้และหวังจะให้เกิดขึ้นคือ ชุมชนท้องถิ่นเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญของการเป็นชุมชนเมือง 3 ดี ชุมชนมี วิสัยทัศน์และเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นร่วมกัน เกิดกติกาและข้อตกลงร่วมกับ ชุมชนสร้างพื้นที่สีเขียวที่มีการบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างตัวชี้วัดและแผนดำเนินงานของ อบต. เพื่อขับเคลื่อนตามตัวชี้วัด โดยเน้นท้องถิ่นและโรงเรียน

ส่วนผลงานที่เป็นรูปธรรมหลังกระบวนการทำงานพบว่า มีโครงการอบรมให้ ความรู้เกี่ยวกับการนำขยะแปรรูปเป็นสินค้า เช่น กระเป่า, ชุดรับแขก ฯลฯ มีพื้นที่ สร้างสรรค์สำหรับเยาวชน เป็นพื้นที่การแสดงออกด้านกีฬา ด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งอาจ พัฒนาจนเกิดเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนที่สร้างรายได้ต่อไป

การเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์

การเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ในพื้นที่ คือ มีนักสื่อสารสร้างสรรค์ผู้นำการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ มีต้นแบบที่ดีในการสื่อสารสาธารณะในเรื่องสื่อดี บทเรียนสำเร็จในการนำตัวชี้วัดไปสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย โดยใช้กิจกรรมเปิดพื้นที่แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดนิทรรศการเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยนำผู้สูงอายุนักปราชญ์มาถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กและเยาวชน กิจกรรมต่อมาคือนำเยาวชนไปเรียนรู้กับผู้สูงอายุนักปราชญ์ที่บ้าน เปิดให้ผู้สูงอายุเข้ามาศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยี เรียนรู้เรื่องภาษาอาเซียน ส่งเสริมการผลิตสื่อสร้างสรรค์และรู้เท่าทันสื่อ

▶ ลุงทองดี ยอดนักปราชญ์ด้านการจักสาน

▶ การถอดบทเรียนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมือง 3 ดี วิถีสุข

มีการอบรมตัดต่อวิดีโอฝึกการถ่ายทำวิดีโอและการดำเนินรายการ ซึ่งสามารถรับชมได้ที่ช่องทางเนลขงยูทูปของ อบต. และการจัดทำหลักสูตรเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

จังหวัดก้าวต่อไปได้วางเป้าหมายในการดำเนินการเอาไว้ว่า **พื้นที่ดี มีคุณภาพ** นำท่องเที่ยว เก็บเกี่ยวประสบการณ์ ส่งสารความรู้ เป็นการลงพื้นที่ไปศึกษาหาความรู้กับนักปราชญ์ชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดพื้นที่ให้มีแหล่งเรียนรู้โดยให้เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุมาพบกัน มีการปรับปรุงพื้นที่แหล่งเรียนรู้ให้มีความสวยงามน่าเรียนรู้และนำท่องเที่ยวมากขึ้นโดยการเก็บขยะปลูกป่า แล้วก็มีโรงเรียนให้ผู้สูงอายุมาเรียนรู้เทคโนโลยีต่าง ๆ ภาษาที่ผู้สูงอายุสนใจด้วย

สิ่งที่ได้จากการทำโครงการตัวชี้วัด

พบว่าการพัฒนาเยาวชนของตำบลในด้าน การสร้างจิตสำนึกให้กับเยาวชนให้รู้ถึงคุณค่า วัฒนธรรมหรือคุณค่าของสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ใน ชุมชน มีการรวมตัวของกลุ่มเยาวชนที่เหนียว แน่นมากขึ้น ตอนแรกทำ 10 กว่าคน ตอนนี ขยายเป็น 60 กว่าคน มีการสร้างผู้นำในกลุ่ม ของเยาวชนที่มาเข้าร่วมโครงการ หลังจาก ทำงานได้สักระยะหนึ่ง ได้เห็นถึงศักยภาพ ของเด็ก มีศักยภาพที่จะทำเป็นผู้นำของ โครงการต่อไป นี่คือนสิ่งที่ได้รับและเป็นการ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ให้ห่างไกลจาก ยาเสพติดและการเล่นเกม รู้จักรากเหง้าของ ตัวเองในชุมชน ผลที่เกิดกับผู้สูงอายุในตำบล ที่ได้เข้ามาทำกิจกรรมในโครงการครั้งนี้มี สุขภาพที่ดีขึ้น เพราะได้มีการนำเด็กและ เยาวชนลงไปหาผู้รู้ ปรารภชาวบ้าน ไปพูดคุย ไปเยี่ยมเยือน มีการจัดโรงเรียนผู้สูงอายุ ทำให้ ได้มีโอกาสมาเจอกัน

ผลที่เกิดกับชุมชนมีการปรับ เปลี่ยนให้ดูสวยงามน่าท่องเที่ยวมากขึ้น กระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของ ภูมิปัญญาและแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนั้น ผู้รับผิดชอบ โครงการและพี่เลี้ยงอย่าง **ครูแดง กรวรรณ พนาวงค์** เสริมต่อในผลสัมฤทธิ์ การทำงานว่า ในส่วนของครอบครัว ได้จัดทำหนังสือ 1 เล่ม โดยก่อนทำได้ ลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่ได้เป็นภูมิปัญญา จากพ่อแม่ปู่ย่าตายาย เป็นการส่งเสริม ให้เด็กมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคน ในครอบครัวมากขึ้น ในเรื่องส่งเสริม การอ่านจะสังเกตว่าเป็นสมุดที่สวยงาม แต่ไม่มีตัวหนังสือเยอะ ข้อมูลค่อนข้าง ครบถ้วน มันก็จะดึงดูดเด็กมากกว่า ที่มีตัวหนังสือมาก เป็นการส่งเสริม การอ่านอีกทางหนึ่ง

หนังสือทำมือ: ช่วยกันเขียน เวียนกันทำ

มีหลายโรงเรียนได้จัดทำหนังสือเล่มเล็ก โดยนำเอาเนื้อหาที่อยู่ในชุมชนที่เด็กได้ไป สืบค้นข้อมูลประวัติชุมชนมา มีการอบรม ทำหนังสือให้กับโรงเรียนในตำบล ทำเสร็จ เด็กก็จะเอากลับไปอ่านให้พ่อแม่ฟัง

1 เล่มต้นทุนอยู่ที่ประมาณ 300 บาท 4-5 ปี ยังอยู่ในสภาพที่ดีนะคะ แต่ถ้าสำนักพิมพ์ที่เราซื้อมาใช้ไปใช้มา 2-3 ปี จะเริ่มหลุด อันนี้ถือว่าประสบความสำเร็จในเรื่องการส่งเสริมการอ่าน เรื่องการสืบค้นหาเรื่องราวในชุมชนเพื่อจะเผยแพร่ให้กับเด็ก ๆ และคนที่สนใจ เป็นที่แพร่หลาย ปีก่อนเคยได้รับรางวัลชนะเลิศ แต่เรื่องรางวัลไม่สำคัญ สิ่งสำคัญคือเด็กสามารถทำหนังสือได้และซาบซึ้งในเรื่องราวของตัวเอง ทำให้โรงเรียนอื่นเห็นว่าของเขามีอะไรดี” ครูแดง บอก

เพราะว่าชุมชนมอญปิ่นพ่อแม่อ่านเขียนไม่ได้ เด็ก ๆ จะอ่านให้พ่อแม่ฟัง พอมาที่โรงเรียนเด็กจะเข้าห้องสมุดและจะอ่านหนังสือประเภทนี้ตลอด ถ้าเทียบกับหนังสือสำนักพิมพ์ที่เราซื้อกับที่เขาทำเอง เขาจะอ่านหนังสือที่เขาทำเองแบบไม่เบื่อ เพราะว่าเป็นผลงานของตัวเอง ผลงานของพี่เขา ผลงานของน้องเขา

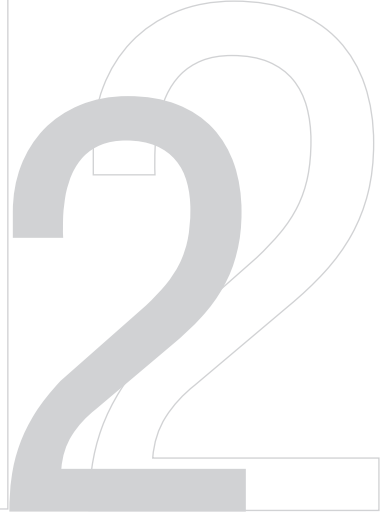
“เราส่งเสริมให้ทำตั้งแต่อนุบาล เขาจะอ่านไปอ่านมาเข้าไปซ้ำมา ตอนนี้โรงเรียนที่สอนอยู่มีหนังสือทำมือประมาณ 300 กว่าเล่มแล้วเป็นเรื่องในชุมชนทั้งหมด เราคิดว่าสำนักพิมพ์ไม่สามารถจะพิมพ์เนื้อหาของชุมชนได้ดีเท่ากับคนในชุมชนเป็นคนค้นหา

“ถ้าเทียบกับหนังสือสำนักพิมพ์ที่เราซื้อกับที่เขาทำเอง เขาจะอ่านหนังสือที่เขาทำเองแบบไม่เบื่อ เพราะว่าเป็นผลงานของตัวเอง ผลงานของพี่เขา ผลงานของน้องเขา”

ครูแดง (กรวรรณ พนาวงค์)

“ปางหมู” ...อยู่เย็นเป็นสุข

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ 2,500 ตารางกิโลเมตร สันนิษฐานว่าก่อตั้งมาแล้วกว่า 186 ปี การปกครองแบ่งเป็น 12 กลุ่ม 12 คุ่ม แต่ละคุ่มมีกรรมการ 15 คน รวมกรรมการหมู่บ้านทั้งหมด 180 คน

“สื่อดี” คือการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้คนภายนอกได้รับรู้เรื่องราวของชุมชน **พื้นที่ดี** คือการมีแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ แหล่งสืบสานภาษาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะที่นี่ วัฒนธรรมของชาวไตและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ส่วน **ภูมิดี** คือการที่เราภูมิปัญญา ประชาชนชาวบ้านที่สืบสานความเป็นรากเหง้ามาช้านาน มีการพัฒนาเป็นอาชีพทางภูมิปัญญา เพื่อให้เกิดรายได้ที่หลากหลาย

นายประเสริฐ ประดิษฐ์
ที่ปรึกษาโครงการ/ประธานสภา
วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

คณะกรรมการหมู่บ้านหรือสภาหมู่บ้านจัดประชุมกันในช่วงค่ำ ๆ ทุกวันที่ 10 ของเดือน ห้องประชุมในวัดปางหมูดูแคบไปถนัดใจ

“เวลาประชุมกันเราก็จะคุยกันว่าเราเจอปัญหาอะไร และเราอยากจะทำอะไร ได้ประเด็นอะไร ก็จะจดไว้ ถ้าหน่วยงานราชการเสนอมาว่าจะให้ทำโครงการนั้น นี่ ซึ่งทุกวันนี้มันเยอะมาก แล้วตรงกับที่เราคิดไว้ เราก็จะทำ แต่ถ้าไม่เข้าประเด็นเราก็ ส่งคืน สำหรับโครงการ 3 ดินนะ เราเห็นด้วย”

เป้าหมายพื้นที่สร้างสรรค์ที่คณะทำงานกำหนดและออกแบบไว้ คือ
โป่งหมู บ่อน้ำชุมชน และศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชปางหมู

“โป่งหมู” ที่มาของ “ปางหมู”

“โป่ง” เป็นพื้นที่สาธารณะ บริเวณกว้าง ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่าในอดีต “หมูป่า” มักจะลงมาหากินตรงบริเวณนี้ เป็นประจำจึงเรียกกันว่า “โป่งหมู” ปัจจุบันยังเป็นพื้นที่ที่ว่างเปล่า และหลายคนก็ไม่ทราบว่านี่คือ ที่มาของชื่อตำบล

“บ่อน้ำมุเซอ” บ่อน้ำของนายพราน

“มุเซอ” แปลว่า นายพราน ในสมัยที่การคมนาคมไม่สะดวก นายพราน และชาวบ้านยังสัญจรด้วยการเดินเท้า เหนื่อยแล้วก็มักจะแวะพักผ่อนพร้อมดื่มน้ำจากบ่อน้ำธรรมชาติแห่งนี้ ... บ่อที่มีน้ำใสสะอาดขังอยู่ตลอดทั้งปี ทั้งมีเรื่องเล่ามากมายสืบทอดกันมา ถึงความศักดิ์สิทธิ์และเรื่องราวที่ลึกลับ

“ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชตำบลปางหมู” แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชาวไต

“ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชตำบลปางหมู” เป็นศูนย์ข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ที่รวบรวมประวัติความเป็นมาของตำบลปางหมู ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้านตลอดจนชุดความรู้วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์ “ไทใหญ่” หรือ “ชาวไต” ที่สมบูรณ์ที่สุด

องค์ความรู้เหล่านี้ รวบรวมมาจากการจัดเวทีทุกเวทีของโครงการเมือง 3 ดี ตั้งแต่ปี 2559 จึงถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่เกิดรูปธรรมความสำเร็จชัดเจน และในปีนี้จะมีการดำเนินโครงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยจะมีชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับบ่อเกิดและประเพณีไทใหญ่ผลิตจากการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน และนำมาจัดแสดงไว้เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ ชี้ให้เห็นว่ามีพื้นที่เรียนรู้ที่จะทำงานอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน

นักสื่อสารน้อยจาก “บ้านในซอย”

คณะทำงานร่วมกับโรงเรียนบ้านในซอย ได้ร่วมกันสร้างแกนนำนักเรียนให้เป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ มีการจัดอบรมให้ความรู้ในเชิงเทคนิคและวิธีการอย่างง่าย ๆ ผลงานของพวกเขา คือ คลิปวิดีโอ “ประเพณีปอยส่างลอง” ประเพณีบวชนาคภาคฤดูร้อนของเด็กและเยาวชนในตำบลปางหมู โดยความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนศูนย์ไทใหญ่ศึกษา และวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

ปางหมู... อยู่อย่างพอเพียง

ประมาณ 200 กว่าปีที่ผ่านมา ชาวไทใหญ่จากรัฐฉานได้มาบุกเบิกทำมาหาเลี้ยงชีพ ณ ที่ราบลุ่มน้ำปายแห่งนี้ด้วยการทำนา ทำสวน ผู้คนนำเอามรดกทางวัฒนธรรมในเชิงวิถีที่มีมาช้านานติดตัวมาด้วย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2374 ชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายถูกรวบรวมเป็นชุมชนโดย **เจ้าแก้วเมืองมา** ผู้แทนของเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ ในคราวที่มาตรวจเยี่ยมหัวเมืองทางตะวันตกและจับช้างป่าทำให้มีชุมชนก่อเกิดขึ้นมีนามว่า **บ้านโป่งหมู** ต่อมาเพี้ยนเป็นปางหมู

ในระยะเวลา 186 ปีมานี้ ชุมชนได้ขยายตัวเพิ่มขึ้น บ้างก็ออกไปตั้งรกรากใหม่ในบริเวณใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอีก 2 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยงแดง (คะยา) และกะเหรี่ยงขาว หรือ สะกอ มาตั้งชุมชนอยู่ใกล้กัน ต่างก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันประดุกชาติพันธุ์เดียวกันมาจนถึงทุกวันนี้

ผู้คนทั้งหลายรวม 3 ชาติพันธุ์ในชุมชนตำบลปางหมู ยังคงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่น มีวิถีชีวิตที่ติงามไปมาหาสู่กันร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีประดุกเครือญาติ มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันด้านอาหารกันมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อ 40-50 ปีที่ผ่านมา

ชุมชนแห่งนี้มีวิถีอย่างพอเพียง อาหารมีเหลือเฟือ ต่างแลกเปลี่ยนอาหารและสิ่งของซึ่งกันและกัน ชาวกะเหรี่ยงนำกระบุง เสื้อที่ทำจากไม้ไผ่ตลอดจนหวายและของป่าอื่น ๆ มาแลกข้าวเปลือกกับชาวไทใหญ่ เกลือ ปลาเค็ม และน้ำมันก๊าดเป็นสิ่งจำเป็นสามารถแลกได้ทุกอย่างที่ต้องการ “เงิน” แทบไม่มีความหมายและความจำเป็นในชีวิตประจำวันเลยแต่เมื่อด่านิยมสมัยใหม่และระบบทุนเข้ามาแทนที่ วิถีพอเพียงก็เริ่มละลายและเจือจาง

อย่างไรก็ดี วิถีทางวัฒนธรรมบางส่วน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลง แต่ชุมชนแห่งนี้ก็ยังสามารถรักษาความเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมไว้ได้มากกว่าชุมชนอื่น ๆ มรดกทางภูมิปัญญาเหล่านี้ถูกถ่ายทอดมาสู่คนรุ่นหลัง รุ่นแล้วรุ่นเล่าไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม การงานอาชีพ อาหารและ

โภชนาการ ภาษาและวรรณกรรม ศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อ ศิลปะการแสดงและที่สำคัญคือ ด้านประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน ปรากฏใน**บ๊อบซาโบราณ**ที่มีชื่อว่า **โต๊ะ ชะ นิด หย่าสี่สิบสอง เหลินซากเส่อตัน** มีผู้รู้ได้ถอดออกมาเป็นบ่อเกิดประเพณีได้ 12 เดือน ซึ่งกลายมาเป็นวิถีทางวัฒนธรรมของพี่น้องชาวไทใหญ่ ในชุมชนแห่งนี้ トラバจนทุกวันนี้

▶ หมอรอง ใจกันทา ผู้ประสานงาน

บูรณาการ 3 ดี วิถีสุข

เมื่อนำเอาหลักคิดของเมือง 3 ดี วิถีสุขมาเปรียบเทียบกับชุมชนบ้านปางหมูแล้ว จะเห็นได้ว่าชุมชนแห่งนี้มีความเป็นทุนเดิมที่ดีอยู่มาก เช่น เป็นเมืองเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ของแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ห่างจากตัวเมืองเพียง 7 กิโลเมตร มีศิลปวัตถุ และแหล่งโบราณคดี ตั้งแต่สมัย

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคประวัติศาสตร์ มาสู่ยุคปัจจุบัน ทั้งยังเป็นชุมชนลุ่มน้ำ มีภูเขาล้อมรอบ มีทิวทัศน์สวยงาม ที่สำคัญเป็นเมืองผู้คนดี ผู้คนมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ภูมิปัญญาที่หลากหลาย เกิดกลุ่มอาชีพ ในลักษณะวิสาหกิจชุมชนขึ้นถึง 17 กลุ่ม

สำคัญแต่เพียงคนรุ่นหลังที่เป็นเด็กและเยาวชน อาจกล่าวได้ว่า ส่วนหนึ่งนั้นได้ถูกระแสโลกาภิวัตน์จุดดึงพวกเขาไปเป็นทาสของสังคมนิยมใหม่ ไม่ตระหนักในความเป็นรากเหง้าของตนเอง เห็นได้ชัดในเรื่องของการใช้ภาษา การแต่งกาย การใช้วิถีชีวิตประจำวัน เสพติดอยู่กับค่านิยมสมัยใหม่ ไม่สนใจร่วมกิจกรรมในชุมชน

กิจกรรมเมือง 3 ดี วิถีสุข ซึ่งได้แก่พื้นที่ดี สื่อดี และภูมิดี ในชุมชนแห่งนี้จึงต้องให้ความสำคัญกับภูมิดีในสัดส่วนที่มากกว่า **“ภูมิ”** ในที่นี้หมายถึงภูมิคุ้มกัน คณะทำงานในโครงการนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนมากที่สุด เพื่อให้พวกเขาารู้รากเหง้า รู้เท่าทันให้จงได้ กิจกรรมส่วนใหญ่จึงต้องเทน้ำหนักไปที่พวกเขา จะทำอย่างไรให้พวกเขา

ตระหนักภูมิ มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน อีกทั้งยังต้องทำหน้าที่เป็นแกนนำให้กับเด็กในรุ่นต่อไป เพื่อการอนุรักษ์ สืบสาน พื้นฟู ถ่ายทอดความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอันล้ำค่าให้คงอยู่นานแสนนาน

ท่ามกลางสถานการณ์การกดทับเบียดขับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในทุกภาคของสังคมไทย คาดว่าชุมชนตำบลปางหมูจะสามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ให้กับลูกหลานได้อย่างยาวนานสืบไป ด้วยความเข้าใจ เข้าถึงของแกนนำในการขับเคลื่อน การวิเคราะห์สังคมอย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับการพัฒนาที่ยึดความยั่งยืนเป็นหลัก

คณะทำงานขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จนเกิดโมเดลเมือง 3 ดี วิถีสุข ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมดี ๆ ขึ้นในชุมชนตำบลปางหมู แม้จะประสบปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการอยู่บ้างก็ถือเป็นประสบการณ์ของการทำงาน ในส่วนหลักการและเป้าหมายหลักของงานนั้นไม่มีผลกระทบแต่อย่างใด คณะทำงานชุดใหม่ซึ่งประกอบไปด้วยผู้นำด้านประชาสังคม ด้านการปกครองและด้านวัฒนธรรม จะสานต่อโครงการเมือง 3 ดี วิถีสุขให้เป็นไปตามตัวชี้วัดที่ดีต่อไป

เสน่ห์เวียงเหนือ :

เสน่ห์หาชาติพันธุ์บนเส้นทางกว่า 600 ปี

ตำบลเวียงเหนือ เป็นตำบลเล็ก ๆ ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอยู่ด้วยกัน 10 หมู่บ้าน คนพื้นเมืองส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่ที่มีศิลปะและวัฒนธรรมสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน สืบค้นประวัติศาสตร์ย้อนกลับไปได้กว่า 600 ปี

พื้นที่ดี สื่อดี ภูมิดี : 3 ดี วิถีสุข ของเวียงเหนือ

“การมีแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างน้อย 2 แห่ง มีการผลิตสื่อที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ได้รับการเผยแพร่ มีการจัดนิทรรศการอย่างต่อเนื่องและเกิดหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่นำไปใช้ในการเรียนการสอน”

วัดศรีดอนชัยและวัดโป่งเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาให้เกิด แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

คณะทำงานและชาวบ้านในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ไว้ 2 แห่งคือ วัดศรีดอนชัยและวัดโป่ง ซึ่งยังไม่เคยมีนิตรรศการถาวร อาจจะมีแค่การจัดแสดงข้อมูลเป็นช่วง ๆ ชั่วคราว จึงมีข้อตกลงร่วมกันว่าจะพัฒนาให้เกิดความถาวรโดยการจัดแสดงไว้ในมุมใดมุมหนึ่ง

ให้เป็นมุนิทรรศการประวัติศาสตร์ มีคิวอาร์โค้ด เพื่อให้นักท่องเที่ยวและเด็ก ๆ ในชุมชนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง โดยพื้นที่นั้นมีท่านเจ้าอาวาสพร้อมให้การสนับสนุนอยู่แล้ว

หลักสูตรท้องถิ่น

แต่เดิมโรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นแบบแผน มีแต่เพียงการบูรณาการในการเรียนการสอน ในเบื้องต้นคณะทำงานร่วมกับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ราษฎรชาวบ้าน และ อบต. ได้ช่วยกันออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนการสอนซึ่งเชื่อมโยงกับประเด็นภูมิทัศน์ที่ให้ราษฎรชาวบ้าน มีบทบาทต่อการพัฒนา มีการรวบรวมประวัติราษฎรทุกคนไว้ เช่น พ่อบุญศรี เน้นเรื่อง

ศิลปะการแสดงนงโกโต หรือฟ้อนดาบซึ่งจะให้ท่านเป็นสื่อให้กับเด็ก ๆ ได้เรียนรู้

“ดีนะ มันเชื่อมโยงได้กับการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เราอาจจะให้ราษฎรชาวบ้านเข้ามาสอนดนตรีเภาก็ได้ ให้เขาฟื้นฟูและสืบทอดกันเองก็ได้เป็นพี่สอนน้อง”

นายสมเกียรติ กิตติพูนพัฒน์
อดีต ผอ.ร.บ้านเวียงเหนือ

นอกจากนี้ก็ยังมีการผลิตสื่อที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สร้างสรรค์มีการเผยแพร่กิจกรรมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องซึ่งในเวลาต่อมาคณะทำงานได้กำหนดเพิ่ม “ประตูเมือง” ขึ้นมาเป็นอีกพื้นที่หนึ่ง โดยวางแผนออกแบบกิจกรรมให้คนในชุมชนช่วยกันปรับภูมิทัศน์ให้สถานที่ที่มีความสวยงาม และอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทำอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาให้พื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

“ศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งผู้นำชุมชนและผู้นำท้องถิ่นพร้อมมากในการที่จะทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ก็ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ส่วนเรื่องหลักสูตรนั้น ก็ยังต้องทำให้ชัดเจนต่อไป”

สื่อดีที่นำไปสู่ภูมิดี

ผลลัพธ์ในแง่ของ “สื่อดี” ที่กำหนดไว้ คือ การมีช่องทางที่หลากหลายในการบอกเล่าประวัติศาสตร์ชุมชนโดยตัวชี้วัดสำคัญคือ แขนงนำเด็กและเยาวชนและคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ

ในเรื่องการสร้างแกนนำเด็กและเยาวชนและคนในชุมชนที่มีความรู้เรื่องการผลิตสื่อ และให้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตนั้น กำหนดกันว่าจะทำ “แผ่นพับ” บอกเล่าประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งภาคีหลักที่ให้การสนับสนุนเรื่องการออกแบบหลักสูตรและการจัดอบรม ก็คือ เครือข่าย กศน.

ส่วนช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูล โดยการสร้าง Facebook Fanpage แล้วให้เด็กและเยาวชนได้จัดรายการวิทยุออกเสียงตามสาย ซึ่งแกนนำเด็กและเยาวชนบางคนอาจมีทักษะอยู่แล้ว โดยขอความร่วมมือ

จากสถานีวิทยุท้องถิ่นให้จัดอบรมพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชน

▶ นายจรัส ชัยกุล
รองนายก อบต.เวียงเหนือ

“ทุกอย่างอยู่ในมือเราหมดแล้ว เราจะเดินไปด้วยกันเรามีเล่มประวัติศาสตร์เราจะเอามาทำเป็นหลักสูตร เรามีต้นกล้าเยาวชนที่พัฒนาเขาได้ มีประชาชนชาวบ้านที่พร้อมจะขับเคลื่อนไปด้วยกัน เราใช้หลัก บ-ว-ร บ้านวัดโรงเรียนร่วมด้วย ประเพณีวัฒนธรรมของเวียงเหนือเราไม่เคยขาดตกบกพร่อง โครงการ สสส. นี้นี้ แต่เราต้องมา Reset กัน”

▶ นายชัยรัตน์ ภัทรนครเศรษฐ์
ประธานสภาวัฒนธรรม
ตำบลเวียงเหนือ

วัดศรีดอนชัย ...วัดแห่งแรกของปาย

วัดศรีดอนชัย เป็น
วัดที่โดดเด่นด้วยศิลปะ
เชียงแสน ภายในวัดมี
วิหารเก่าแก่ที่ได้รับการ
บูรณะใหม่จนวิจิตร
ตระการตา มี

“พระสิงห์ปาย” เป็นพระประธานประดิษฐานไว้
เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง

วัดโป่ง ...ศูนย์รวมใจชาวไทยใหญ่

วัดโป่ง เป็นวัดเก่าแก่ที่โดดเด่นด้วยศิลปะไทใหญ่โบราณ
ขนานแท้ ภายในวัดมี **“เจ้าพาราวัน หรือ เจ้าพารา
ละออง (หลวงพ่อด้าย)”** ที่หาดูได้ยากยิ่ง เพราะสร้าง
จากด้ายสายสิญจน์ลงอาคมทั้งยังมีคัมภีร์โบราณนับร้อยฉบับ
สมบัติอันล้ำค่าที่แสดงให้เห็นความเลื่อมใสศรัทธาของ
“ชาวไต” ที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน

เวียงเหนือบ้านจัน*

(สร้อย) มาเที่ยวบ้านจันกันใหม่ ที่อำเภอปาย ตำบลเวียงเหนือ
น้ำจืดน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เรามีเหลือเพื่อ ช่วยเหลือ แบ่งปัน
จันจะเล่า จันจะเล่า ถึงความเป็นมาบ้านจัน

ตอน 1 เป็นชุมชนดั้งเดิม ความเป็นมาเนิ่นนาน ทกว่าปีผ่าน ยังคงมีร่องรอย
ประตูโบราณรอบทิศ รายล้อมคูเมืองใหญ่น้อย เรื่องราวที่ได้เรียงร้อย เป็น
ตำนานบ้านจัน ครั้งสงครามบ้านดอน เจ้านครเชียงใหม่ตีพม่าแตกพ่าย
หนีไปทางประตูม่าน แม่ทัพหนีลงทิศใต้ จึงได้ต่อสู้กันจนถึงแก่อำลัญ ตรงที่
ประตูดำ ปี 2054 เจ้ามหาชีวิต รับพระราชทานนามเป็นเจ้าชัยสงคราม
สร้างวัดศรีดอนชัย สร้างประตูเวียงหลง อีกทั้งประตูชัยตั้งชื่อบ้านเวียงใหม่
ใช้แทนบ้านดอน

(สร้อย)

ตอน 2 ปี 2090 คนพื้นเมืองเดินไพรจากนครเชียงใหม่ อาศัยสร้างถิ่นฐาน จนผู้สร้าง
เวียงใหม่ เจ้าชัยสงครามอาสาเสด็จสู่สวรรคต ในปีเดียวกันถัดมา พม่ารุกราน
อีกครั้ง หวังยึดเอาเมืองเวียงใหม่เจ้ากรุงอังวะได้ใจเกณฑ์คนยึดครองอีกครั้ง
พระนเรศวรทราบข่าว ยกทัพมาตีพม่าพระเจ้ากรุงอังวะจึงยกทัพกลับไป
ปี 2194 เจ้าแก้วเมืองมาได้ครองเวียงใหม่ วิหารโบสถ์พม่าทำลาย บูรณะ
สร้างสวรค์จากชื่อบ้านเวียงใหม่ กลายเป็นเวียงเหนือแต่นั้นเป็นตำนาน
บ้านจัน เล่าขานสืบมา

(สร้อย)

ตอน 3 เวียงเหนือปัจจุบัน โบราณสถานยังมีประตูเมืองคู่วิติ เรื่องราวของความเป็นมา
ประวัติศาสตร์ชัดเจน วัฒนธรรมล้ำค่าที่สืบทอดกันมา หลายอายุ
คนผ่านไป วัดศรีดอนชัย และพระสิงห์ปาย ล้วนมีความหมายเป็นศูนย์กลาง
รวมใจ เป็นมรดกล้ำค่า ให้เราสืบทอดเอาไว้บอกเล่าเรื่องราวยิ่งใหญ่ ไว้บน
แผ่นดินนี้ ปี 2558 จ้อยเรียงเรื่องราวที่ยังเป็นตำนาน เล่าสู่ลูกหลาน
ผ่านมาทกว่าปี เปิดม่านบ้านเวียงเหนือ บ้านจันมีของดี ตำนานที่
ยังคงมีเรื่องราวประตูโบราณ

* เป็นผลงานหนึ่งจากโครงการ 3 ดี วิถีสุข
คำร้องและทำนอง โดย เจริญศักดิ์ เลิศมงคล

“สินไชโมเดล” สามดีที่ “สาวะดี”

ตำบลสาวะดี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มี “วัดไชยศรี” เป็นศูนย์รวมใจ มี “พระครูบุญชยากร” เป็นพระนักพัฒนาที่หลอมรวมพลังการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มาสร้างชุมชน 3 ดี วิถีสุข เป็นที่มาของ “สินไชโมเดล” ภายใต้ความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาบ้านสาวะดี วัดไชยศรี โนนเมือง และ
เหล่าพระเจ้า จะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่
ที่เชื่อมต่อกันด้วยเส้นทางจักรยาน มีสื่อที่บอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา และ
มีคณาจารย์น้อยคอยหนุนนำทาง

เหล่าพระเจ้า

“เหล่าพระเจ้า” เป็นสถานที่ที่มีพระพุทธรูปอันเป็นตัวแทนพระพุทธเจ้าประดิษฐาน
อยู่ คนลาวและคนอีสานสมัยก่อนนิยมเรียกพระพุทธเจ้า หรือพระพุทธรูปว่า “พระเจ้า”
จึงเรียกสถานที่ที่มีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่นี้ว่า “เหล่าพระเจ้า”

โนนเมือง

“โนนเมือง” เป็นเนินสูงกว้างใหญ่หลายสิบไร่ ห่างจากหมู่บ้านไปทางทิศเหนือ ประมาณ 700 เมตร พื้นที่ลาดเอียงจากตะวันตกไปยังตะวันออก มีห้วยกลางทุ่งและ ห้วยใหญ่เป็นแหล่งน้ำหล่อเลี้ยง ในอดีตเป็นป่ารกที่รกทึบ เชื่อกันว่าผีคู่เนื่องจากเป็น เมืองเก่าที่มีถ้วยขามเครื่องใช้ดินเผาของคนโบราณ มีใบเสมาหินทรายกระจายอยู่เต็ม พื้นที่ ดำนานเล่าขานกันถึงที่มาของชุมชนสาวะดีว่ามี “คุณปู่” 3 คน บรรพบุรุษของชาว สาวะดี ตาม “ข้างตงมัน” มาตัวหนึ่งเมื่อถึงที่นี้ข้างหยุด คนก็หยุดตาม จึงได้พบกับเมืองเก่า แห่งนี้และด้วยเห็นเป็นทำเลที่ดี ผู้คนจึงพากันอพยพโยกย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่รายรอบ เกิดเป็น “ชุมชนสาวะดี” มาจนถึงปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาสาวะดี

โรงเรียนบ้านสาวะดี (สาวัดติราษฎร์รังษฤษฎี)

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ เดิมทีเป็นอาคารเรือนไม้ของโรงเรียนบ้านสาวะดี ที่ถูกปรับจาก ห้องเรียนมาเป็นแหล่งรวบรวมและจัดแสดงสะสมอุปกรณ์ ข้าวของเครื่องใช้ บอกเล่า ประเพณี ฮีต 12 คอง 14 วิถีชีวิตและเรื่องราวของ “สินไซ” วรรณกรรมสุดคลาสสิก ปลุกจิตสำนึกรักบ้านเกิด

สิมวัดไชยศรี

วัดไชยศรี เป็น วัดเก่าแก่อายุนับร้อยปี มี “โบสถ์” หรือ “สิม” ที่แต่เดิมมุงหลังคา ด้วยแผ่นไม้ตามแบบ สถาปัตยกรรมอีสาน ตั้งเดิม ต่อมาได้ทำนุ- บำรุงขึ้นใหม่เป็นสไตล์

รัตนโกสินทร์ร่วมสมัย มีจิตรกรรมฝาผนังหรือ “ซูปแต้ม” อยู่รายรอบโบสถ์ แต้มแต่งไว้ด้วยเส้นสีที่ยังคงความชัดเจน สดใส บอกเล่าเรื่องราวของสินไซ วรรณกรรมสร้างสรรค์ คุณธรรม

3 ดี มีที่มาจากเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรม ชุมชนอีสาน

ชุมชนบ้านสาวะถีได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของโครงการเมือง 3 ดี วิถีสุข นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา โดยการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรม สร้างเสริมสุขภาพ ภาคอีสาน (9 กลุ่ม) กับชุมชนบ้านสาวะถี โดยมีวัดไชยศรีเป็นพื้นที่ปฏิบัติการ

ชุมชนสาวะถีมีรากฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่ดั้งมนับเนื่องจากอดีต มีปราชญ์ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์เป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน มีศิลปะที่โดดเด่น ที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญในชุมชน อันเป็นองค์ประกอบที่สามารถเชื่อมโยงแนวคิดเมือง 3 ดี (พื้นที่ดี สื่อดี ภูมิดี) ได้อย่างชัดเจน

การเริ่มต้นโครงการเมือง 3 ดีในปีแรก ผู้ดำเนินโครงการและตัวแทนเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสานที่ได้ไปศึกษาดูงานการประยุกต์ใช้วรรณกรรมสินไซ ใน สปป.ลาว มาแล้วได้ร่วมกันคิด ร่วมวางแผนกับชุมชนบ้านสาวะถี โดยมีพระครูบุญชยากร เป็นที่ปรึกษา และมีวัดไชยศรีเป็นพื้นที่กลางในการดำเนินงาน

ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่าอุปแต้มสินไซบนผนังวัดไชยศรี สามารถเป็นแกนกลางในการเรียนรู้ และพัฒนา ซึ่งที่ผ่านมาอุปแต้มสินไซของวัดไชยศรีได้ถูกนำไปประยุกต์ปรับใช้ในการพัฒนาเมือง (นครขอนแก่น) ผ่านนโยบาย “สินไซ : ยุทธศาสตร์การพัฒนานครขอนแก่น” ระหว่างปี 2550-2554 มาแล้ว แต่ทว่ากระบวนการดังกล่าว ยังไม่ได้เชื่อมโยงกลับมายังเด็กและเยาวชนในพื้นที่ แต่อย่างน้อยกระบวนการดังกล่าว ก็ได้ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกของคนในพื้นที่ให้เห็นความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจ แม้ว่าจะยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงก็ตาม

เติบโตทุกก้าวอย่าง

โครงการเมือง 3 ดี วิถีสุข : **สินไซ**
โมเดลแห่งบ้านสาวะถี ระยะที่ 1 จึง

พอดังระยะที่ 2 ผู้ดำเนินโครงการได้ร่วมประชุมกับตัวแทนชุมชนในการแสวงหาแนวทางความต้องการร่วมกัน จึงลงความเห็นว่าควรที่จะนำต้นทุนทางศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาขยายผล ประกอบด้วย การต่อยอด เรื่องของหมอลำจาก **“หมอลำพันปี”** (ผู้สูงอายุ อดีตหมอลำเก่า) ส่งต่อสู่ **“หมอลำสินไช น้อยร้อยปี”** (เด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านสาวะถี) การสานต่อกิจกรรมหนังสือประโมทัยที่เริ่มต้นเอาไว้แล้วในส่วนของโรงเรียนสาวะถีพิทยาสรรพ์ (มัธยม) ให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยนำลวดลายสุปแต่มลีนไชมาสร้างอัตลักษณ์ และเพิ่มเติมในส่วนของกิจกรรมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสินไชสำหรับครู เพื่อใช้เป็นฐานของการเรียนรู้ในโรงเรียนต่าง ๆ ให้เกิดความยั่งยืนต่อไปโครงการระยะที่ 2 นี้ได้ดำเนินควบคู่ไปกับ โครงการตัวชี้วัดเมือง 3 ดี วิถีสุข บ้านสาวะถี ซึ่งเป็นโครงการที่เข้ามาหนุนเสริมให้การพัฒนาชุมชนสาวะถี ภายใต้นโยบายเมือง 3 ดีให้บรรลุผล โดยมุ่งเข้าไปในส่วนที่ยังไม่ได้ดำเนินการ หรือดำเนินการแล้วยังไม่เห็นผลชัดเจน

มุ่งเป้ากลับไปเด็กและเยาวชนในพื้นที่บ้านสาวะถี คือ โรงเรียนบ้านสาวะถี (สาวะถีราษฎร์รังสฤษดิ์) ระดับประถมศึกษา และโรงเรียนสาวะถีพิทยาสรรพ์ (ระดับมัธยมศึกษา) ให้ได้รับโอกาสในการเรียนรู้เรื่องราวของตนเองผ่านวรรณกรรมและจิตรกรรม สุปแต่มลีนไชที่โดดเด่นเป็นสง่าคู่กับวัดไชยศรีและชุมชนสาวะถีมาร่วมร้อยปี โดยมีภาคีเครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชนอีสานที่มีประสบการณ์ในแต่ละพื้นที่ในฐานะผู้เชี่ยวชาญในการทำงานสื่อศิลปวัฒนธรรมกับชุมชนหรือสื่อพื้นบ้านมาเป็นวิทยากรร่วมปฏิบัติการกับผู้รู้ในชุมชน

ในขณะนี้ ถือว่ายังเป็นการทดลองนำร่องการแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมทั้งเรื่องการใช้สื่อ และวิธีการ ตลอดจนกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้เกิดการขยายการรับรู้ออกไปยังพื้นที่ใกล้เคียง จึงได้เชิญโรงเรียนในพื้นที่อีก 3 โรงเรียนเข้าร่วมสังเกตการณ์ เพื่อปรับฐานการรับรู้ให้สัมพันธ์กันก่อนที่จะเชิญเข้าร่วมปฏิบัติการในระยะที่ 2

ส่วน โครงการตัวชี้วัดเมือง 3 ดี วิถีสุขในครั้งนี้ คือ อีกหนึ่งโครงการที่ดึงความโดดเด่นของชุมชนนี้ออกมา โดยเฉพาะการมีโอกาสสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนที่นี่ว่าเป็นใครมาจากไหน ชุมชนตั้งมาได้อย่างไร ประวัติชุมชน ประวัติสถานที่สำคัญ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ ผ่านกระบวนการสืบค้น โดยมีคนในชุมชนทุกกลุ่มอายุร่วมกันปฏิบัติการหนุนเสริมโดยผู้รู้ เช่น ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิ ครู อาจารย์ พระภิกษุ ฯลฯ

ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น เพื่อการก้าวสู่ชุมชนสร้างสรรค์ คือ เป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ และชุมชนแห่งนี้ได้ก้าวสู่จุดหมายนั้นแล้ว รอเพียงผู้สนใจมาเยือนมาศึกษาเรียนรู้ และนำไปสู่การส่งต่อ **“โมเดลต้นแบบ”**

“ครั้งนี้เป็นการทำเรื่องราวประวัติศาสตร์อย่างเป็นทางการที่มีความสำคัญ อาจมีบางคนแย้งว่าเรื่องชื่อบ้านนามเมืองผ่านมา 70 ปีแล้วจะมาสนใจทำไมว่าเขียนแบบไหน แต่อาตมากลับคิดว่าต่อไปลูกหลานเขาต้องศึกษา จากนั้นเราต้องทำข้อมูลให้ถูกต้อง ถามว่าเป้าหมายเหล่านี้ถูกต้องไหม แน่นนอนอาจไม่ถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ข้อมูลเหล่านี้จะได้รับการยอมรับที่สุดครั้งหนึ่ง โรงเรียนสามารถเอาไปใช้สอนในโรงเรียนได้ เพราะมีการรับรองจากผู้ใหญ่ ปราชญ์ชาวบ้าน ประธานสภาวัฒนธรรม เจ้าอาวาส ถ้าในอนาคตมีข้อมูลการขุดค้น

▶ พระครูบุญชยากร
เจ้าอาวาสวัดไชยศรี

พบอะไรใหม่ ๆ เราก็กลับมาประชุมปรับเปลี่ยนกันอีกรอบ โดยปรับจากฐานข้อมูลเดิมที่มีอยู่ให้เป็นข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้นต่อไป

อาตมาหวังว่าจะสามารถทำออกมาเป็นหนังสือได้ แต่กว่าจะเป็นหนังสือได้ต้องได้รับการรับรองข้อมูล กลั่นกรองกันก่อน สมัยก่อนมีข้อบกพร่องเพราะไม่มีการบันทึก ต่อแต่นี้ไปต้องมีการบันทึกภาพ หนังสือ เอกสารประกอบ วันนี้เป็นวันสำคัญของบ้านสวาระดีที่จะได้มาสรุปร่วมกัน”

พระครูบุญชยากร
เจ้าอาวาสวัดไชยศรี,
เจ้าคณะตำบลสวาระดี เขต 1
ที่ปรึกษาโครงการ

“การชำระประวัติของชุมชนสวาระติครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมชำระต่างก็เสาะแสวงหาถึงภูมิที่ตั้งแห่งชุมชนอย่างเป็นธุระ เพื่อจะได้รวบรวมสิ่งที่ได้เชื่อมให้ติดกับสิ่งที่เป็นเค้าประวัติศาสตร์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งหมดที่ต่างได้มาเป็นสิ่งที่ใกล้เคียง สอดคล้องหลายแห่ง จึงพอจะเป็นหลักฐานประกอบได้ว่า “ชุมชนสวาระติ (สาว์ตติ)” มีแหล่งกำเนิดอย่างนั้น จากการชำระประวัติชุมชนครั้งนี้แม้จะเป็นครั้งแรกที่ได้ทำเป็นระบบ องค์ประกอบรายละเอียดบางอย่างของชุมชนอาจไม่สมบูรณ์ทุกประเด็น แต่เชื่อว่าจะเป็นเอกสารอ้างอิงหรือยืนยันได้ว่าจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาหาข้อมูลต่อไป โอกาสต่อไปหากมีคณะบุคคลจะสืบทอดโดยการชำระเป็นช่วง ๆ ก็จะช่วยต่อการสืบค้นและเป็นประโยชน์ร่วมกันสืบไป”

นายประมวล เจริญสุข
ผู้ใหญ่บ้านป่าหม้อ (สวาระติ) หมู่ที่ 6

“โครงการนี้ เป็นโครงการที่ตีมากไม่ค่อยจะมีโครงการในลักษณะนี้ ถ้าทำต่อไปจะก่อประโยชน์เพื่อลูกหลานให้ลูกหลานได้สืบสานถ่ายทอดวัฒนธรรมต่อไป พ่อใหญ่ภูมิใจมากที่สุด ขอให้พยายามทำไปเรื่อย ๆ ช่วงแรก ๆ อาจจะยากก่อนเป็นธรรมดา ดังคำโบราณว่า “คิดเร็วทำเร็วผิดพลาด คิดช้าแต่ทำเร็วไม่ผิดพลาด ถ้ารักษาตรงนี้ได้จะสำเร็จ”

คุณตาคำไหล แสงสีเรือง
ปราชญ์ชาวบ้าน

“บ้านสวาระติเป็นชุมชนเก่าแก่มีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่ยาวนานหลายชั่วอายุคน ผมเองได้เข้ามาทำงานในชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2555 ได้ใช้เวลาเรียนรู้และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่องและใกล้ชิด แต่เนื่องจากสวาระติมีประวัติศาสตร์และตำนาน

แห่งชุมชนที่ยาวนาน การที่จะเรียนรู้สภาวะดีให้บรรลุและกระจ่างในเวลาอันสั้นคงเป็นไปไม่ได้ยาก

เพราะจากประวัติศาสตร์ชุมชนที่เป็นเพียงคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมา หรือจากการบันทึกของผู้เฒ่าคนแก่ในชุมชนที่ยังไม่ได้มีการรวบรวมอย่างเป็นระบบจะกลายเป็นประวัติศาสตร์ชุมชนสภาวะดีที่ปรากฏเป็นเอกสารชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น แม้อาจจะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด แต่ก็ถือได้ว่าการชำระประวัติศาสตร์ชุมชนคราวนี้เป็นการเริ่มต้นที่ดี ชนรุ่นหลังแห่งบ้านสภาวะดีจะได้นำบันทึกนี้ไปศึกษาเรียนรู้เพื่อต่อยอดในอนาคต

ในฐานะผู้บริหารโรงเรียนบ้านสภาวะดี (สาวตติราษฎรรังสฤษฏ์) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนสภาวะดี ผมได้บันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นประจำวันลงในสมุดหมายเหตุ ดังนั้นสมุดหมายเหตุของโรงเรียนจึงเป็นเอกสารสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการชำระประวัติศาสตร์ชุมชนสภาวะดีในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณะทำงานที่เข้มแข็งทุกท่าน การศึกษาและรวบรวมประวัติศาสตร์เป็นเรื่องยากเพราะเป็นเรื่องราวที่ผ่านมายาวนาน แต่ด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายทำให้การชำระประวัติศาสตร์ชุมชนสำเร็จลุล่วงด้วยดี สภาวะดีเป็นชุมชนที่อาจจะเรียกให้เข้าใจสั้น ๆ ได้ว่าเป็นเมือง 3 อันประกอบด้วย สื่อดี ภูมิดี พื้นที่ดี และที่สำคัญสภาวะดีจะไม่จบสิ้น ณ เพียงเวลานี้ แต่สภาวะดีจะเป็นเหมือนสิ่งมีชีวิตที่ต้องอยู่ในสังคมโลกต่อไปอีกยาวนาน”

นายวรศิลป์ นิลเขต

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสภาวะดี

“ดีใจและภูมิใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นโอกาสดีที่มองครุเอกชน นักวิชาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สภาวะดี ตามขั้นตอนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบฝึกฝนให้นักเรียนได้เรียนรู้ จัดเก็บข้อมูล การนำเสนอข้อมูลนักเรียนกล้าแสดงออก ได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง

สิ่งที่โรงเรียนได้รับ คือกระบวนการจัดการเรียนรู้ ชุมชนได้รับ คือ ข้อมูลประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ทุกคนมีส่วนร่วม มีนักวิชาการมาช่วยศึกษาค้นคว้า รวบรวมไว้เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้ของชุมชนต่อไป นักเรียนได้มีประสบการณ์ ได้มีการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ในสังคม มีเด็กและเยาวชน ผู้ใหญ่ในชุมชน ครู และพระภิกษุ พร้อมทั้งนักวิชาการ ทำให้สภาวะดีมีประวัติศาสตร์ที่มีข้อมูลครบเกือบทุกด้าน เพื่อให้ได้เด็กรุ่นหลังได้เรียนรู้ ชุมชนของสภาวะดีด้วยความภาคภูมิใจ รู้จักรากเหง้าของตนเอง มีความภาคภูมิใจ มีความสง่างามอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สิ่งที่ยากให้เกิดขึ้นในอนาคต ขยายการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ของตำบลสภาวะดี โดยผ่านการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างให้ตำบลสภาวะดี เป็นตำบลที่โดดเด่นเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นรากฐานของการพัฒนาต่อไป”

ครูมาลี เสาร์สิงห์

ครูโรงเรียนสภาวะดีพิทยาสรรพ์

“เป็นคนบ้านสภาวะดีโดยกำเนิด เกิดที่บ้านสภาวะดี หมู่ที่ 6 ตอนนั้นเป็นบ้านป่าหม้อ หรือบ้านน้อย บรรพบุรุษ เดิมย้ายมาจากศรีสะเกษ ได้รู้ว่าบ้านสภาวะดี มีสถานที่ ที่คนในชุมชนยึดถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น โนนเมือง ลุ่มบักป้อม ลุ่มปู้ตา ทั้ง 3 แห่งนี้อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน และยังมีเหล่าพระเจ้า อยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน

ชุมชนบ้านสภาวะดี มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย โดยการยึดวัดเป็นจุดศูนย์กลาง ในการ พัฒนาด้านจิตวิญญาณ ประเพณีวัฒนธรรม ฮีต 12 เป็นสิ่งที่ชุมชนบ้านสภาวะดี ได้สืบสาน ยึดถือ และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสืบมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ดีใจ ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการเล่าเรื่องราวของชุมชนบ้านสภาวะดี”

นางนงนุช ศิริภูมิ

ครูโรงเรียนบ้านสภาวะดี

“ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับโนนเมือง พิพิธภัณฑน์ สิมวัตไชยศรี และ เหล่าพระเจ้า ว่ายังมีเรื่องราวที่ถูกบันทึกไว้และทางประวัติศาสตร์ของชุมชนอีก เราเข้าใจแล้วว่าสมัยก่อนแตกต่างจากสมัยนี้มาก มีวิถีการเป็นอยู่อย่างไรในการพัฒนาของชุมชน และพื้นที่มากมาย ประวัติศาสตร์อาจถูกลบเลือนไปถ้าเราไม่ศึกษาหรือรักษาไว้ เราควร รักษาประวัติศาสตร์ให้คงอยู่ต่อไป”

ด.ช.ศรายุทธ แก้วพิลา

โรงเรียนบ้านสภาวะดี

“ได้เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของบ้านสาวะถี และได้รู้จักข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ของสิมวัดไชยศรี ประวัติโนนเมือง เหล่าพระเจ้า พิพิธภัณฑ์ สุปแต่้ม และพิพิธภัณฑ์ โดยการลงพื้นที่จริง สสำรวจจริง เรียนรู้จริง และได้นำมาเสนอให้ปราชญ์ชาวบ้านรับฟัง และฟังเพิ่มเติมรายละเอียดมากขึ้น เพื่อให้เราได้ถ่ายทอดให้ผู้อื่นฟัง และอนุรักษ์สืบต่อไป”

น.ส.อินธิรา อินพวง
โรงเรียนบ้านสาวะถี

“ได้รู้จักฮีต 12 คอง 14 ในแต่ละเดือน ได้รู้จักประวัติชุมชนมากขึ้น ได้เห็นความแตกต่างจากคนสมัยโบราณและคนปัจจุบัน รู้ทิศทางการพัฒนาชุมชนต่อไป ได้รู้จักวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสืบต่อมา ได้รู้จักพิพิธภัณฑ์มากยิ่งขึ้น รู้ว่าเสมาคืออะไร สามารถทำให้พวกเราอยากอนุรักษ์สืบต่อไป ไม่ให้ใครมาทำลาย ได้รู้จักความเป็นมา ความสำคัญ ใช้ประโยชน์ได้อย่างไร และร่วมกันอนุรักษ์อย่างไร รู้ว่าบ้านสาวะถีเกิดขึ้นได้อย่างไร ได้รู้ชื่อวัดไชยศรี ชื่อบ้านสาวะถี และวรรณกรรมเรื่องสินไซมีความหมายอย่างไร”

ด.ญ.ทิฆัมพร ธงอาษา
โรงเรียนบ้านสาวะถี

“ได้รู้จักประวัติหมู่บ้านสาวะถีและรู้จักความเป็นมาของสิมไชยศรี โนนเมือง เหล่าพระเจ้า และพิพิธภัณฑ์ ซึ่งรู้ได้จากการแบ่งกลุ่มเพื่อไปหาข้อมูลแล้วเอามาเป็นแผ่นนำเสนอผลงานของกลุ่ม ให้เข้าใจว่าเราเข้าฐานไปเพื่อหาข้อมูลแล้วเราได้อะไรกลับมาบ้าง สนุกได้ความรู้จากกลุ่มต่าง ๆ โดยการนำเสนอทำให้ทุกคนกล้าคิดกล้าแสดงออก ต่อหน้าผู้คน และได้หาความรู้จากคนในหมู่บ้านสาวะถีว่าเราจะมีการอนุรักษ์สถานที่สำคัญต่าง ๆ ได้อย่างไร”

ด.ญ.เจนจิรา สุดตา
โรงเรียนบ้านสาวะถี

“ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมกับพี่ ๆ เพื่อน ๆ ทุกคน ตื่นเต้นมากครับรู้สึกสนุกดี ได้เจอเพื่อน ๆ พี่ ๆ ดีใจที่ได้มาเข้าค่ายในวันนี้ ได้จดอะไรมากมาย ได้ความรู้จากการเข้าค่ายประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านสาวะถี การพัฒนาเมืองยุคอดีต ยุคกลาง ยุคใหม่ ยุคปัจจุบัน มีสะพานน้ำชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจ กลุ่มคนขอนแก่น กลุ่มบ้านท่อม กลุ่มบ้านว่า กลุ่มการปกครองในรูปแบบต่าง ๆ ฮีต 12 คอง 14 พุทธศิลป์ สิม ประติมากรรม หอแจก ฮูปแต้มสินไช ม้าไม้ กวางไม้ แรดไม้ ม้าไม้ หมอลำเรื่อง หมอลำพื้นบ้าน ตำนานช้างตงมัน คือ เหล่าพระเจ้า”

ด.ช.รัฐนันท์ ศรีพุทธา
โรงเรียนบ้านสาวะถี

“การที่เราได้ประโยชน์จากวัดอุโบสถนั้นก็มาจากบรรพบุรุษ ทำให้เรามีแนวทางในการพัฒนา เราก็เกิดความภาคภูมิใจที่มีประวัติศาสตร์ชุมชนอันล้ำค่าและหากเราไม่สานต่อก็就会被ลืมเลือน เดียวนี้หากใครมาภาคอีสานสนใจกิจกรรมต้องนึกถึงวัดไชยศรี ประวัติศาสตร์บอกเรื่องราวต่าง ๆ ที่ควรศึกษาหาความรู้ ภาคอีสานมีแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนา การมาอบรมครั้งนี้ได้รู้ว่าชุมชนของเรามีเรื่องราวมากมายให้เราได้ศึกษา ทั้งฮูปแต้ม พิพิธภัณฑน์ โนนเมือง เหล่าพระเจ้า บ้านสาวะถีมีความสำคัญอย่างไร “

“ความเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นสมบัติล้ำค่าของชุมชน ประวัติศาสตร์มีเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา และเมื่อรู้จักอดีตก็ทำให้เรารู้ทิศทางการพัฒนาชุมชนศิลปวัฒนธรรม อากาศสวยงามไปแต่จิตวิญญาณยังคงอยู่เรียนรู้เพื่อให้เกิดความภูมิใจและสืบสานต่อไป หากเรารู้จักประวัติชุมชนเราก็สามารถทำประโยชน์ให้ชุมชนได้”

ด.ญ.อภิษญา คำพั้ว
โรงเรียนบ้านสาวะถี

▶ ป้ายบอกสถานที่สำคัญของชุมชนสาวะถี

▲ อาจารย์สุมาลี สุวรรณกร
ผู้ประสานงาน

ในวันนี้ชุมชนสวาทดี
แห่งนี้ ได้เป็นชุมชนแห่งการ
เรียนรู้ และชุมชนที่พร้อม
ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดย
ผลสัมฤทธิ์จากโครงการ
ตัวชี้วัดเมือง 3 ดี ได้มีการ
ทำป้ายประชาสัมพันธ์แหล่ง
ท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน
พร้อมกับทำคลิปวิดีโอเผยแพร่
ด้วยฝีมือของเด็กและเยาวชน
ในพื้นที่ เพื่อประชาสัมพันธ์
ถึงสถานที่สำคัญของชุมชน
ลงใน facebook ชื่อเพจ
สินไซโมเดล โดยมีเรื่องราว
ของสถานที่สำคัญ ๆ ทั้ง
วัดไชยศรี เหล่าพระเจ้า โนน-
เมือง และพิพิธภัณฑ

ภูมิปัญญาสวาทดี เผยแพร่อยู่ในนั้นด้วย รวมถึงมี
แผ่นพับบอกประวัติความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ
และแผนที่เชื่อมโยงจุดสำคัญ ๆ เพื่อให้ผู้สนใจได้มา
เรียนรู้ร่วมกันในอนาคต

▲ ผศ.ดร.ทรวงวิทย์ พิมพ์ภรณ์
ผู้รับผิดชอบโครงการ

“ตาเมียง” เมืองดีที่มีภูมิ

ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัด สุรินทร์ เป็นตำบลขนาดกลาง มี 12 หมู่บ้าน เป็นพื้นที่สีแดง อยู่ติดชายแดนไทย - กัมพูชา แม้จะอยู่ในเขตอันตราย หากก็ซ่อนไว้ด้วยเรื่องราวดี ๆ มากมาย พร้อมสถาปัตยกรรมขอมโบราณที่หาชมได้ยาก

“โครงการการขับเคลื่อนชุมชนด้วยตัวชี้วัด 3 ดี วิถีสุข ตำบลตาเมียง ได้เข้ามาเพื่อเป็น “ข้อต่อ” ให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านตนเอง โดยได้กำหนดเป้าหมายในการทำงานเอาไว้ 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ เรื่อง **ภูมิดี** อยากให้ประชาชนชาวบ้านในตำบลตาเมียง 5 แขนงเข้ามาจับบทบาทในการพัฒนาชุมชน อยากให้เด็กสร้างสื่อดี ๆ เพื่อเผยแพร่ออกไป โดยเฉพาะภาคคุณเทคนิคน้อย และเกิดพื้นที่สร้างสรรค์ เพื่อให้ทุกคนอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข”

มีนา ดวงราษี

ต้องมีคณะทำงานก่อน

ตำบลตาเมียง เป็นพื้นที่ที่มีต้นทุนสูง ส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แต่ยังคงขาดความเชื่อมโยงกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านกับเด็กและเยาวชน ดังนั้นโครงการเล็ก ๆ อย่างโครงการ “การขับเคลื่อนพื้นที่ด้วยตัวชีวิต 3 ดี วิถีสุข : ตำบลตาเมียง” จึงได้เข้ามาเพื่อเป็นข้อต่อให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านตนเอง โดยได้กำหนดเป้าหมายในการทำงานเอาไว้ 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ เรื่อง ภูมิดี อยากจะให้ปราชญ์ชาวบ้านในตำบลตาเมียง 5 แขนงเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีตัวชีวิตที่สำคัญคือ มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปมีบทบาทในการถ่ายทอดองค์ความรู้มากขึ้นและเกิดหลักสูตรท้องถิ่นนำไปปรับใช้การเรียนการสอนในโรงเรียน

ในการทำงาน ได้มีการประชุมแต่งตั้งคณะทำงานมีคณะทำงานปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นแกนนำกลุ่มด้านดนตรี-การแสดง เกษตรอินทรีย์ จักสานงานฝีมือประวัติศาสตร์ ชุมชน ประเพณี ศาสนา โดยมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีประสบการณ์สามารถถ่ายทอดความรู้ได้มากกว่า 3 แขนง

นอกจากนั้นได้กำหนดเป้าหมายการทำงานว่า จะต้องมืองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาสนับสนุนการทำงานโดยเฉพาะในส่วนงานเยาวชน ซึ่งเรื่องนี้ อบต.ตาเมียง ได้เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมเพื่อเด็กและเยาวชนในพื้นที่มากขึ้นจากการที่ได้เห็นศักยภาพของเด็กและเยาวชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้ จากที่ไม่เคยให้ความสนใจมาก่อน กลับมาให้ความสนใจ เห็นได้จากการจัดงานประเพณีประจำปีของตำบลตาเมียงที่ปราสาทตาเมือน เดิมทุกปีจะไม่เคยมีกิจกรรมของเด็กและเยาวชนเลย แต่ปีนี้ที่คณะทำงานโครงการได้เข้าไปนำเสนอกิจกรรมของเด็กและเยาวชนทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียงให้โอกาสและเปิดพื้นที่สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้มีพื้นที่ในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน

ผลลัพธ์ชัดเจน

เด็กและเยาวชนเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ นำเสนอสื่อสารเรื่องราวประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมชุมชน โดยมีตัวชี้วัดสำคัญคือ มีแกนนำเด็กและเยาวชนจากทุกหมู่บ้าน ตั้งกลุ่มสืบสานภูมิปัญญาอย่างน้อย 1 กลุ่ม, แกนนำเด็กและเยาวชน เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตสื่อ, นักสื่อสารสร้างสรรค์ เผยแพร่ผลงานอย่างต่อเนื่อง, โรงเรียน ศูนย์เด็ก จัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน เรียนรู้ภูมิปัญญา โดยเปิดพื้นที่ให้ชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วม นำเด็กออกมาเรียนรู้กับชุมชนด้วย

นอกจากนี้มีการจัดทำเอกสารเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนกับท้องถิ่นและโรงเรียน ไว้เป็นคู่มือในการพัฒนาศักยภาพของมัคคุเทศก์น้อยจากเดิมที่ทางโรงเรียนบ้านหนองคันนาได้มีหลักสูตรในการอบรมยุวมัคคุเทศก์อยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากเป็นอัตลักษณ์ของทางโรงเรียนที่ต้องการให้นักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองคันนาทุกคนมีความรู้เกี่ยวกับปราสาทตาเมือน จึงได้มีการจัดอบรมให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยในการอบรมนั้นเป็นการอบรมทักษะของมัคคุเทศก์และพาไปศึกษาดูงานที่ท่องเที่ยวจริงของจังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้มัคคุเทศก์น้อยสามารถตอบคำถามนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนที่ใช้สอนภายในโรงเรียนแต่ไม่ได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ผลสัมฤทธิ์ของโครงการจะต้องเกิดยุวมัคคุเทศก์ที่มีศักยภาพขึ้นจำนวน 20 คน เพื่อพัฒนาให้เป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ จากเดิมที่โรงเรียนได้ทำการอบรมนักเรียนให้ เป็นยุวมัคคุเทศก์ทุกปี แต่ไม่ได้มีการคัดกรองหรือตัวเข้มให้กับนักเรียนกลุ่มที่มีความเหมาะสมเป็นพิเศษ แต่เมื่อเข้าร่วมโครงการครูได้คัดเลือกนักเรียนที่มีความสามารถที่จะพัฒนาต่อไปได้ ให้เข้ารับการอบรมอย่างจริงจังเพื่อให้เป็น **“นักสื่อสารสร้างสรรค์”** โดยบูรณาการกับนโยบาย **ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้** ซึ่งยุวมัคคุเทศก์ที่เกิดขึ้นนั้นจะมีความมั่นใจในตนเอง สามารถบอกเล่าประวัติความเป็นมาของปราสาทตาเมือนได้อย่างละเอียด ตอบคำถามนักท่องเที่ยว มีมารยาทและบุคลิกภาพที่ดีใช้น้ำเสียงที่ชวนฟัง เพราะได้รับการอบรมอย่างเข้มข้นจากคุณครูที่รับผิดชอบฝึกสอน โดยคุณครูนั้นต้องการให้ยุวมัคคุเทศก์กลุ่มนี้มีความเป็นมืออาชีพและต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ทุกรูปแบบ

เยือนปราสาทตาเมือน... เดือนเมษา

เมื่อวางเป้าหมายในการทำงานแล้ว กิจกรรมทดลองที่ได้ร่วมกันออกแบบและร่วมกันดำเนินการ โดยมี แขนงนำเด็กและเยาวชนในพื้นที่เข้าไปมีส่วนร่วม โดยจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แสดงศักยภาพตนเอง โดยใช้พื้นที่งานประเพณี “เยี่ยมเยือนปราสาทตาเมือนเดือนเมษา” เป็นปีแรก

คณะทำงานได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมงานประเพณีร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียงซึ่งเป็นเจ้าภาพจัดงานหลัก โดยคณะทำงานได้ร่วมออกแบบให้มีกิจกรรมของแกนนำเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปราสาทตาเมือนและประวัติศาสตร์ชุมชนเพิ่มขึ้น พร้อมกับมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมสร้างสรรค์

เบื้องต้นได้ให้แกนนำเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยกันผลิตสื่อ สื่อที่จะใช้ในการเผยแพร่ความรู้ ได้แก่ สอยดาวความรู้ มีการสนทนาคุณของขวัญที่ระลึกและถามตอบจากแกนนำเยาวชน ซึ่งมีผลตอบรับที่ดีมาจากชุมชนและเด็ก เยาวชนได้แต่งกายด้วยชุดพื้นถิ่น ทั้งใส่ผ้าถุง ใส่ใส่รอง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมปั่นจักรยานครอบครัว ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนคิดขึ้นทำให้ครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดบรรยากาศความอบอุ่นเป็นวันครอบครัวอีกหนึ่งวันด้วย

ภายหลังเสร็จกิจกรรม เยี่ยมเยือนปราสาทตาเมือนเดือนเมษา ทำให้เกิด**กลุ่มเด็กและเยาวชน** เป็นกลุ่มสืบสานปัญญา มีสมาชิกเริ่มต้นที่ 15 คน จากหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบล เข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรม และจะช่วยกันจัดต่อไปปีหน้า ปีต่อไป ซึ่งเป็นงานประเพณี ได้รับการสนับสนุนพื้นที่กิจกรรมเรียนรู้อุปกรณ์การจัดงานจากองค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง นอกจากนั้นยังเกิด**ความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และเด็กเยาวชน** โดยชุมชนท้องถิ่นเปิดโอกาสและเห็นความสำคัญของการสร้างพื้นที่ชุมชน 3 ดี วิถีสุข

ทั้งยังมีพื้นที่การเกษตรวิถีดั้งเดิม และเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแหล่งเรียนรู้ตัวชี้วัดสำคัญ คือมีการผลิตสื่อที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรวิถีดั้งเดิมและสามารถบูรณาการเข้ากับแนวคิดทฤษฎีใหม่มีสื่อเรียนรู้ การจัดนิทรรศการการสาธิตเกี่ยวกับการทำการเกษตรวิถีดั้งเดิม และทฤษฎีใหม่ต่อเนื่องเกิดหลักสูตรท้องถิ่นที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตรอีกด้วย

นอกจากนั้นในส่วนของพื้นที่สร้างสรรค์ทางกายภาพ ภูมิทัศน์ สะอาดและปลอดภัย ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจุดเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตราย มีข้อตกลงร่วมกันในการใช้ห้องสมุด มีพื้นที่สร้างสรรค์ ห้องสมุดกลางน้ำที่บ้านตาเมียง และมีพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนสินค้า ผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรปลอดภัยในตลาดชุมชนพนมดินร่วมด้วย

ส่วนประเด็นสื่อ ได้ตั้งเป้าในการผลิตรายการวิทยุที่สร้างสรรค์เพื่อสุขภาพตัวชี้วัดสำคัญ คือเด็กและเยาวชนมีองค์ความรู้เรื่อง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมชุมชน และสุขภาพแก่นนำเด็กและเยาวชนและปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตสื่อเกิดหนังสือแนะนำแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ชุมชนตำบลตาเมียงขึ้น ซึ่งในประเด็นนี้เกิดปัญหาทำให้การดำเนินงานชะงักเนื่องจากการเดินทางค่อนข้างลำบากและสื่อวิทยุที่ตั้งเป้าไว้นั้นเป็นเชิงธุรกิจทำให้มีค่าใช้จ่ายในการผลิตสื่อ จึงปรึกษาคณะทำงานและปรับเป็นการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่น เสี่ยงตามสายในชุมชนเข้ามาแทน รวมทั้งการเข้าไปส่งเสริมครอบครัวที่มีเด็กเล็กให้มีโอกาสเข้าถึงหนังสือที่มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและเด็ก (ครอบครัวที่มีเด็กเล็ก เข้าถึงหนังสือ) โดยมีตัวชี้วัดสำคัญคือแก่นนำเด็กและเยาวชนและผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตหนังสือทำมือ มีหน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ เกิดหนังสือทำมือสำหรับเด็กอายุ 1-3 ขวบ ในครอบครัวที่มีเด็ก ครอบครัวละ 1-2 เล่ม

มีกิจกรรมการอบรมแก่นนำผู้ดูแลเด็กและเยาวชน คุณค่าของการอ่านและฝึกปฏิบัติโดยคณะทำงานได้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านหอกระจายข่าว, ผู้นำชุมชน, อสม. คัดเลือกแก่นนำครอบครัวที่เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ ครอบครัวสนใจครอบครัวที่มีปัญหาลูกหลานติดสื่อ เกมโทรศัพท์ และเชิญประชุม ให้ความรู้เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ต คุณค่าและความเสี่ยงของสื่อออนไลน์ การป้องกันและจัดการปัญหาเรื่องสื่ออันตรายในบ้าน ความรู้เรื่องสมองเด็กกับการพัฒนา โดยเฉพาะสมองส่วนหน้า ที่ใช้การคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยง แยกแยะ ยึดหยุ่น จดจำ ฯ จะพัฒนาได้มากที่สุด 0-6 ปี และจะค่อย ๆ ลดลง โอกาสที่ดีที่สุดและลงทุนน้อยคือการอ่านหนังสือให้ลูกฟังและ

➤ เอกสารประกอบการประชุมพัฒนาการเรียนรู้อะไรดีกับใครดี
และโรงเรียนที่สามารถเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจได้

➤ ยูวม์คุเทศก์ทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

รวมถึงผู้ดูแลโครงการมี
ประสบการณ์ และมีวิสัยทัศน์
มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และ
มีวิสัยทัศน์ที่ติมองถึงความยั่งยืน
ในการทำงานโครงการ โดยตั้งใจให้
คณะทำงานในพื้นที่ ได้ลงมือทำเอง
ในทุก ๆ ส่วนทั้งในเรื่องของงาน
วิชาการด้วย ซึ่งถึงแม้คนในพื้นที่
จะมีความรู้ด้านวิชาการน้อยทำให้
การทำงานล่าช้าบ้าง แต่ก็ต้องให้
โอกาสได้พัฒนาศักยภาพเพื่อความ
ยั่งยืนของโครงการ ทั้งการที่มีคณะ-
ทำงานพื้นที่ที่เข้มแข็งสามารถนั้น
ทำให้เชื่อมร้อยประสานงานได้เป็น
อย่างดี ทำให้ทำงานได้ง่าย และที่
สำคัญคือ เกิดแผนการประชา-
สัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายในชุมชน
อย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงการสื่อสาร
ผ่านระบบออนไลน์ และโซเชียล-
มีเดีย

บันทึกของเรา

คณะทำงาน 3 ดี วิถีสุข

ช่วงต้นปี 2560 เข้าร่วมประชุมวางแผนการเคลื่อนงาน โครงการ 3 ดี วิถีสุข กับรองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ (ศูนย์วิชาการเพื่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) อาจารย์พีรพัฒน์ พันศิริ หัวหน้าศูนย์วิชาการ เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและทีมงาน พร้อมกับแกนนำในพื้นที่ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลัทธิเพื่อสุขภาพชุมชนได้คัดเลือกที่จะ ดำเนินการขับเคลื่อนด้วยตัวชี้วัด (ที่ออกแบบกันมากกว่า 35 ตัว) เราเองก็คาดหวังว่า โครงการนี้ต้องเกิดผลตามเป้าหมาย เพราะอย่างน้อยมีทุนสังคมที่เกิดขึ้นที่บ้างแล้ว เช่น มีห้องสมุด โบราณสถานปราสาทตาเมือนธม ตาเมือนตุจ สถาบันวิทยุชุมชน ประชาคมหมู่บ้านระวังพื้นที่เสี่ยง เป็นต้น

หลังจากที่ได้รับการสนับสนุนโครงการในปี 2560 เราได้จัดเวทีพบเครือข่ายผู้นำ ชุมชนและปราชญ์หลายแขนงประมาณ 30 คน ได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ 3 ดี วิถีสุข บอกเล่าตัวชี้วัดให้ฟังว่ามีตัวชี้วัดเรื่องใดบ้าง ขอความเห็นจากที่ประชุม การจัดเวทีนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดี เรารู้สึกดีใจและภูมิใจที่เครือข่ายในพื้นที่หน่วยงาน โรงเรียน ศูนย์เด็ก หมู่บ้าน ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมที่จะทำงานให้เกิด 3 ดี พื้นที่ดี สื่อดี ภูมิดี

เยี่ยมบ้าน สสำรวจชุมชน

หลังจากนั้นคณะทำงานได้ลงพื้นที่ เยี่ยมบ้านและสำรวจชุมชน เมื่อไปถึงปราสาทตาเมือนธม เป็นโบราณสถานที่เราสร้างไว้เพื่อจัด พิธีกรรมทางศาสนาบวงสรวง และเยี่ยมชมปราสาทตาเมือนตุจ ก็สัมผัสได้กับ

บรรยากาศของโลกเราในอดีต คิดถึงการเดินทางในป่าของคนสมัยก่อนและต้องแวะพักที่ศาลา การมารอพบหมอยารักษาไข้ที่ศาลาเรียกศาลานั้นว่า **อโรคยาศาลา** มีความงดงามและมีคุณค่าในการเรียนรู้ เราจึงได้ค้นหาข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องและประชุมกับโรงเรียนหนองคันทนา เป็นโรงเรียนอยู่ในโครงการของในหลวงโรงเรียนพัฒนาแถบพื้นที่ชายแดน สถานศึกษามีที่ตั้งใกล้เคียงปราสาท การเรียนการสอนมีหลักสูตรท้องถิ่น และมีโครงการมรดุเทศน์น้อย เพื่อรองรับการปลูกฝังเด็กและเยาวชนรักในบ้านเกิดและโบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมโบราณของพื้นที่

ครูบุษมา พลาสาร หรือครูตัว เป็นผู้รับผิดชอบโครงการนี้ คุณครูตั้งใจมากที่โครงการ 3 ดีได้เข้ามาช่วยหนุนเสริม เพราะครูเองต้องหางบประมาณเพิ่มในการอบรมเด็กอย่างต่อเนื่อง เด็กที่ได้รับการฝึกเป็นมรดุเทศน์ได้เข้าร่วมโครงการ 3 ดี ซึ่งจะเป็นแกนนำในการสื่อสารและจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องศิลปวัฒนธรรมชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

ในเดือนเมษายน 2560 มีการประชุมเตรียมงาน **“เยี่ยมเยือนปราสาทตาเมือนเดือนเมษา”** เช่นเดิม ปีนี้มีเรื่องน่าตื่นเต้นคือ อบต.ตาเมียง ได้ชวนเครือข่ายเด็กและเยาวชนเข้าไปร่วมประชุมด้วย เพราะได้รับทราบข่าวว่ามีการจัดทำโครงการ 3 ดีจากผู้นำชุมชน ผู้แทนคณะทำงานโดยนิมมวล ศรีพรหมจึงได้เข้าร่วม ได้บอกเล่าให้ฟังเรื่องบทบาทสำคัญของเยาวชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการรักษาและสื่อสารเรื่องดี ๆ ของพื้นที่ เป็นการเรียนรู้และการปลูกฝังความรัก ในวัฒนธรรมบ้านตนเอง เรื่องนี้ อบต.ตาเมียงเห็นด้วยและพร้อมสนับสนุน

“บทบาทสำคัญของเยาวชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการรักษาและสื่อสารเรื่องดีของพื้นที่ เป็นการเรียนรู้และการปลูกฝังความรักในวัฒนธรรมบ้านตนเอง เรื่องนี้ อบต.ตาเมียงเห็นด้วยและพร้อมสนับสนุน”

นิมมวล ศรีพรหม

ประสานงานหลายฝ่าย

ในปีนี้มีมีการเปิดโอกาสจัดให้มีพื้นที่ออกฐานนิทรรศการของเด็ก ๆ ในงานประเพณีประจำปีด้วย เมื่อถึงวันจัดงาน 12 เมษายน 2560 เราไปพร้อมกับแกนนำเด็กและเยาวชนตั้งแต่เข้ามีการประชุมเตรียมการจัดกิจกรรม และจัดซุ้มเรื่อง ความเป็นมาของปราสาทตาเมือนธม ตาเมือนตุจ สอยดาวความรู้ ตอบปัญหาชิงรางวัลกันอย่างสนุกสนาน สร้างความประทับใจให้ทุกคนที่เข้ามาร่วมงาน ในวันงานนายอำเภอพนมดงรัก แวะมาเยี่ยมซุ้มเรียนรู้ของเราและบอกว่า กิจกรรมเหล่านี้ควรจัดทุกปีเพื่อช่วยให้เด็ก ๆ มีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้พื้นที่โบราณสถานที่เป็นปราสาทแล้ว เราลงเยี่ยมห้องสมุดกลางน้ำในบริเวณโรงเรียนบ้านตาเมียง ช่วงต้นปีห้องสมุดดูเงียบเหงา เสาร์-อาทิตย์ก็ปิดทำการ ครูก็ไม่ค่อยมีเวลาในการดูแล เราคิดว่าตัวชีวิต เรื่องห้องสมุดและกิจกรรมส่งเสริมการอ่านคงไม่เป็นจริงแล้ว เพราะเงื่อนไขของชุมชนมากเกินไป

ต่อมาเราได้ประสานธนาคารหนังสือสุรินทร์ มูลนิธิเพื่อสุขภาพชุมชน และพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตาเมียง ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เราจึงนำหนังสือนิทานจากแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มาบริจาคให้ท่านตื่นเต้นดีใจ ขอบคุณมากมายเพราะที่โรงเรียน

มีเด็กอนุบาลกว่า 80 คนกำลังต้องการนิทานดีดีมาเสริมอ่าน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนได้บอกแผนของการพัฒนาห้องสมุดกลางน้ำ และเริ่มจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้ไม่เงียบเหมือนก่อน เราบอกแผนเช่นกันว่าที่เมืองสุรินทร์มีกลุ่มจิตอาสาทำกิจกรรมธนาคารหนังสือระดมบริจาค แลกเปลี่ยน ให้หนังสือกัน เราจะนำหนังสือต่าง ๆ มาให้เพิ่มด้วย นับเป็นการสานพลังของเครือข่ายให้เกิดในพื้นที่ได้มากขึ้น

พื้นที่สร้างสรรค์

ตัวชีวิตต่อไปที่เราต้องการให้เกิดคือ **พื้นที่ดี** ด้านการเกษตร

อินทรีย์ เป็นการพลิกผืนดินที่เคยแห้ง ไม่ได้ผลผลิตเพราะดินเค็มขึ้นกับสารเคมีและฟุ้งฟ้าฝนตามฤดูกาล ปัจจุบันผืนดินนี้กลายเป็นแปลงเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์ โดยสวนแห่งนี้เป็นส่วนของคุณพ่อถาวร เหนี่ยวบุบผา มีจรียะ เหนี่ยวบุบผา ลูกชายร่วมดำเนินการตั้งอยู่ที่บ้านเกษตรสมบูรณ์ ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ จรียะเป็นหนึ่งในคณะทำงานของเรา คุณลุงถาวรรู้สึกดีใจ ที่โครงการ 3 ดี จะใช้แปลงเกษตรนี้นำร่องการเรียนรู้ จัดให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์แห่งหนึ่งในอำเภอพนมดงรัก ต้นทุนเดิมพื้นที่แห่งนี้เคยได้รับการยกย่องจากอำเภอและจังหวัดให้เป็นศูนย์เรียนรู้ เนื่องจากคุณลุงถาวรเป็นเกษตรกรที่ได้รับรางวัลจากกรมการเกษตรด้านการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรอินทรีย์ด้วย ทำให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมอบรมที่สวนแห่งนี้ โดยมีพี่จรียะของเด็ก ๆ สอนการเตรียมดิน การปลูกผัก พาเดินชมและให้ความรู้การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ในสวน มีหมูหลุม วัว สุนัขเห็บพวงสวนไผ่ตง ผักสวนครัวหลากหลายชนิด ตอนพักเที่ยงเราทานข้าวกับส้มตำแสนอร่อยเด็กและเยาวชนประทับใจและขออนุญาตลุงถาวรลงเล่นน้ำในนาซึ่งไม่ลึกมาก ลุงอนุญาต เด็ก ๆ ดีใจใหญ่ พวกเรานั่งมองภาพนั้นอย่างมีความสุข ลุงถาวรบอกว่าอยากให้เด็ก ๆ มาเยี่ยม มาเรียนรู้ทุกวัน เพราะที่นี้เป็นเหมือนบ้านหลังใหญ่ที่จะช่วยให้เด็ก ๆ มีสุขภาพดี

จากนั้นเราช่วยกันขับเคลื่อนประเด็น **สื่อดี** ในเรื่องวิทยุชุมชน โดยได้มีการสำรวจพื้นที่และพบปัญหาว่าเมื่อเงื่อนไขหลายอย่างที่เป็นอุปสรรค เช่น สถานีมีผู้ประกอบการเชิงธุรกิจ ลักษณะรายการมีลักษณะเฉพาะ การเดินทางไปจัดรายการของเด็ก ๆ เป็นอุปสรรค เพราะระยะทางไกลจากชุมชน ต้องปั่นจักรยานข้ามถนนเส้นหลักเกิดความเสีงได้ คณะทำงานจึงประชุมปรับเปลี่ยนกิจกรรมใหม่เป็นการสื่อสารผ่านหอกระจายข่าวในโรงเรียนหรือหมู่บ้าน แกนนำเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ ได้จัดรายการและนำเรื่องดีดีที่ได้จากโครงการไปสื่อสารด้วย

หนังสือทำมือ

สื่ออีกหนึ่งชนิดที่ขับเคลื่อนผ่านโครงการนี้ ได้แก่ หนังสือทำมือ

ที่ต้องการให้เกิดในครอบครัวที่มีเด็กเล็กช่วงปฐมวัย เนื่องจากการอ่านให้ฟังเป็นการพัฒนาสมองเด็กได้อย่างน่าอัศจรรย์ ส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ สติปัญญา และสังคม เราจึงได้จัดอบรมแม่ ผู้ดูแลเด็กและเยาวชนให้เห็นคุณค่าของการส่งเสริมการอ่านในบ้านก่อน โดยให้มีความเข้าใจว่าบ้านก็มีพื้นที่ที่ดีได้ และปลูกฝังนิสัยให้เด็กรักการอ่าน รูปแบบของหนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยในช่วงวัยต่างๆ เช่น 0-2 ปี ต้องเป็นภาพเสมือนจริง สีไม่ฉูดฉาด ตัวหนังสือน้อย เน้นเป็นภาพใหญ่ มีคำซ้ำ คล้องจอง เป็นเรื่องใกล้ตัว เช่น เรื่องสัตว์ เรื่องผู้ดูแล เมื่อเข้าใจแล้วก็ลงมือปฏิบัติการ จากนั้นครอบครัวได้ช่วยกันทำหนังสืออย่างสนุกสนาน เชื่อมร้อยเรื่องให้สอดคล้องกัน

มีเริ่มเรื่องร้อยเรื่องจนจบ ภาพที่เลือกเขียนก็เหมาะสมกับประสบการณ์เด็ก ๆ

หลังจากที่จัดแล้ว ทำให้มีหนังสือทำมือไว้ให้เด็กอ่านกันหลายเล่ม ซึ่งจะแลกเปลี่ยนเวียนกันอ่านให้เด็กฟัง ขณะทำงานก็จะนำิทานจากแผนงานฯ มาเพิ่มให้ด้วย และมีแผนใช้ลานหน้าบ้านของนิมมวลหนึ่งในคณะทำงานเรา เป็นพื้นที่นัดเด็ก ๆ พบกัน ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ ทั้งร้องเล่นเต้นอ่านด้วยกัน ในวันหยุดเรียน

เผื่อระวัง สร้างภูมิคุ้มกัน ขยายผลยั่งยืน

ในชุมชนตำบลตาเมียงมีถนน สะดวก แม้ว่าเป็นพื้นที่ห่างไกลจาก

ตัวจังหวัดสุรินทร์มาก และการที่มีถนนหนทางสะดวกก็เป็นพื้นที่เสี่ยงได้ด้วย เนื่องจากมีกลุ่มวัยรุ่นชอบแข่งรถ นัดกันแข่งรถ มีเสียงดังและเกิดอุบัติเหตุ ช่วงปี 2558-2559 อบต. ตาเมียงและชุมชนได้ช่วยกันพูดคุยหาทางป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว มีการประสานความร่วมมือกับ สภ.พนมดงรักช่วยบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งประสบผลระดับหนึ่ง **เมื่อปี 2560 โครงการเมือง 3 ดี วิถีสุขได้มีการวิเคราะห์พื้นที่เสี่ยง พบว่าถนนในชุมชนเป็นความเสี่ยง และควรมีการเฝ้าระวัง ช่วยเหลือกันสอดส่องดูแล ให้ทุกคนเคารพกฎจราจร มีการนำเสนอข้อมูลที่ได้ให้กับกรรมการชุมชนเพื่อนำเสนอความเสี่ยงกับแนวทางการจัดการปัญหาต่อไป**

อย่างไรก็ตาม เราเชื่อว่าหากเด็กและเยาวชน คนในชุมชนมี ภูมิดี ก็จะช่วยในการใช้ชีวิตที่มีสุขภาวะได้อย่างยั่งยืน การให้ความรู้เรื่องสื่ออันตราย เพื่อให้เกิดการเท่าทันเรียนรู้ความเร็วของการเปลี่ยนแปลงในโลกใบนี้ ช่วยให้เข้าใจและเตรียมตัวเองในการตอบสนองต่อสื่อต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

คณะทำงานพยายามสร้างโอกาสในการเรียนรู้และขยายผลโครงการ 3 ดีให้เกิดความต่อเนื่องในชุมชน หลังจากทีโครงการเสร็จสิ้นในเดือนตุลาคม 2560 เราได้หนุนเสริมให้เครือข่ายในพื้นที่จัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมเรื่องเมือง 3 ดีอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ จากกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่นหรือรู้จักกันในนามกองทุนสุขภาพตำบลของ สป.สข. มีผลที่น่าภูมิใจคือเครือข่ายได้รับการสนับสนุนโครงการด้านศิลปวัฒนธรรมชื่อโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชน, โครงการพัฒนาศักยภาพเยาวชน, และออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ดำเนินการโดย **นิมนวล ศรีพรม**

นอกจากนี้ยังมีโครงการป้องกันการตั้งครรภ์ การส่งเสริมเครือข่ายป้องกันยาเสพติด ดำเนินการโดย โรงเรียนบ้านตาเมียง โครงการส่งเสริมสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยศูนย์ประสานงานตำบลบักได เป็นต้น เราเข้าไปหนุนเสริมและกระตุ้นให้เกิดการต่อยอดโครงการ เพื่อเกิดพื้นที่ดี ภูมิดี สื่อดีให้ต่อเนื่อง

เราคาดหวังร่วมกันว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโครงการ จะช่วยขับเคลื่อนให้ตัวจังหวัดเมือง 3 ดี เกิดผล บางกิจกรรมก็ต้องอาศัยความรู้เฉพาะด้าน ความร่วมมือ การเข้าร่วมของกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง งบประมาณดำเนินการ เครือข่าย การรวบรวมข้อมูล บางกิจกรรมก็จัดเสริมหรือต่อยอดเพราะในพื้นที่ดำเนินการอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม การสร้าง พื้นที่ดี ภูมิดี สื่อดี ให้เป็นจริง อยู่ที่การสร้างคนหรือภูมิดีในชุมชน หากคนเห็นความสำคัญก็จะเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง 🌊

วัดโพธิ์เรียง

3 ดี วิถีชุมชน

ชุมชนวัดโพธิ์เรียง บางกอกน้อย ในอดีตเคยเป็นแหล่งค้ายาเสพติดที่สำคัญ นับได้ว่าเป็น **“สวรรค์”** ของผู้ค้าและผู้เสพแต่เป็น **“นรกเป็นๆ”** ของคนทั่วไป หากวันนี้สิ่งเลวร้ายผ่านพ้นชุมชนกลับมาอยู่อาศัยและปลอดภัย กลายเป็น **“พื้นที่สร้างสรรค์”** ที่ใครหลายคนพากันเข้ามาศึกษา เรียนรู้ ดูงาน

“ก็ได้รับการสนับสนุนจากกรมการและคนในชุมชนส่วนหนึ่ง บางส่วนก็มิไม่เห็นด้วย เพราะช่วงที่เราเจอ เราสร้างปัญหาทิ้งไว้มากมาย จึงทำให้ถูกตำและดูถูกอยู่บ้าง **แต่ก็สู้ครับ ไม่เอามาบั่นทอน แต่เอามาสร้างพลังแทน** ก็ผ่านมาได้”

นายสุรนาถ แป้นประเสริฐ
ผู้รับผิดชอบโครงการ

เริ่มจากบทเรียนส่วนตัว

จริง ๆ แล้ว “ตัน” หรือ สุรนาถ เป็นประเสริฐ ก็คือเด็กคนหนึ่งที่เคยโตมากับชุมชนแออัดในเมืองใหญ่ มีผู้คนหลากหลายวัฒนธรรม ทั้งภาษา อาหารการกิน และการใช้ชีวิต ถึงยุคหนึ่งที่ปัญหาสังคมรุมเร้า ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ แน่่อนว่าที่ที่มีคนอยู่รวมกันมาก ๆ อย่างชุมชนมักได้รับผลกระทบก่อนเป็นอันดับแรก

ผู้คนในชุมชนรับรู้ถึงผลกระทบนั้น ลูกหลาน และเด็ก ๆ ไม่ได้เรียนหนังสือต่อ เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ครอบครัวย่ำแย่ได้น้อย “ตัน” และพี่ชายอีกสองคนก็เช่นเดียวกัน ใช้ชีวิตตามกระแส คือ ดิตยาและคำยา พวกเขาออกจากโรงเรียนตั้งแต่มัธยม เกเร สร้างความปวดเศียรเวียนเกล้าให้กับพ่อแม่และเพื่อนบ้าน ทั้ง ๆ ที่พ่อของตันเป็น “ประธานชุมชน” ที่มีบทบาทเป็นวิทยากรรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด นับเป็นเวลาถึง 7-8 ปีทีเดียวที่ตันและพี่ ๆ วนเวียนอยู่กับปัจจัยเสี่ยงทุกอย่าง จนช่วงหนึ่ง ตันเริ่มตั้งหลัก เขาโตขึ้น คิดมากขึ้นให้ความสำคัญกับคนรอบตัวมากขึ้น

“โอ้วว... เห็นชัดเลยว่าหลายอย่างดูแย่มาก ทั้งครอบครัว ทั้งชุมชน คิดอยู่ในหัวเลย ที่ผ่านมามีทำอะไรลงไปบ้าง ๆ ที่กำลังเติบโตมาในชุมชนนี้ จะอยู่กันอย่างไร ความหวาดกลัว ความแตกแยก สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิตแล้วอีกก็คนที่ต้องเผชิญกับปัญหานี้ อย่างน้อยก็ลูกหลานเรา

เมื่อโต ทำให้คิดเยอะ ผมกลับมาคิดว่า **“ต้องทำอะไรสักอย่าง”** ใช้ต้นทุนที่มีทั้งกำลังกาย ครอบครัวยุคที่มีบทบาททางสังคมอยู่แล้ว และโอกาสที่จะพอทำได้ จากนั้นจึงรวบรวมเพื่อนพ้อง น้องพี่ ที่เคยร่วมเดินบนสายทางสีดำนี้อัดและเริ่มกลับตัวกลับใจมาเป็นกำลังหนุนก่อน ทำตั้งแต่ร่วมกิจกรรมธรรมดา ๆ รณรงค์ทั้งเรื่องเหล้า บุหรี่ ยาเสพติด ไปอบรมเสริมทักษะและอาสาเข้าเป็นคณะกรรมการชุมชนในนามคนรุ่นใหม่ 4 คน ขอร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหามาของชุมชนก็ได้รับการสนับสนุนจากกรรมการและคนในชุมชนส่วนหนึ่ง บางส่วนก็ไม่เห็นด้วย เพราะช่วงที่เราเกเร เราสร้างปัญหาทิ้งไว้มากมาย จึงทำให้ถูกตำหนิและดูถูกอยู่บ้าง **แต่ก็สู้ครับ ไม่เอามายันตอน แต่เอามาสร้างพลังแทน ก็ผ่านมาได้”**

วิเคราะห์ปัญหา ด้วยมุมมองหลากหลาย

จุดแรกที่เห็นคือการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาแบบเดิมนั้นไม่ได้ผล มุ่งแต่จะแก้ปัญหาเฉพาะเจาะจงมันไม่พอเพราะนอกจากจะพบกับความขัดแย้งแล้วยังไม่ยั่งยืนด้วย จึงต้องขบคิดต่อลองนอกรอบดูแก้ปัญหามาโดยไม่ว่าที่ปัญหาเท่านั้นแก้ปัญหามาจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา เช่น สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมนั้น อย่างพื้นที่อับ พื้นที่มั่วสุม คนที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยง มาจากไหน? บ้านเช่า หรือลูกหลานคนในชุมชนใครที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ไขได้บ้าง ทั้งหมดต้องคิดวิเคราะห์หลายมิติ มองอย่างเปิดใจกว้าง

สิ่งแรกที่เขานึกถึง คือ การจัดการสภาพแวดล้อมเดิมที่เอื้อให้เกิดการค้าขายยาเสพติด ลบภาพเดิม ๆ สร้างภาพลักษณ์ สร้างความหมายใหม่เพิ่มความสะอาด ความปลอดภัย ใช้ศิลปะในการสร้างสีสัน และใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมของชุมชน เปิดตลาดชุมชนเดือนละ 1 ครั้ง พ่อ แม่ ย่า ยาย จูงลูกจูงหลานมาเดินเล่น ป้อนข้าวได้ เด็กเล็กเด็กโตวิ่งเล่นได้ ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุเดินออกกำลังกายได้ ทุกเข้าหาชุมชนใช้เป็นพื้นที่รื้อใส่มาตรการพระ

ทั้งหมดนี้คือพลังที่ส่งให้ต้องทำต่อ เพราะผลที่เกิดขึ้นตรงหน้านั้นคือ วิถีชุมชนที่ควรเป็น หลังจากนั้นคงต้องขยับขยายการจัดการสภาพแวดล้อมชุมชนไปยังจุดอื่น ๆ ทั้งเรื่องราวชุมชน แหล่ง

เรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาผู้นำตามธรรมชาติ เด็กและเยาวชนเป็นผู้ร่วมแก้ไขปัญหา และส่งเสริมสุขภาวะชุมชนทุก ๆ ด้าน เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนและมีชีวิตชีวาต่อไป

ชุมชนวัดโพธิ์เรียงแห่งนี้มีประมาณ 1,000 กว่าหลังคาเรือน ประชากรประมาณ 6,000 ครอบครัว หลังได้รับรู้เรื่องตัวชี้วัดเมือง 3 ดี ได้กลับไปหารือกับคนในชุมชน เพื่อกำหนดกิจกรรมขึ้นมา หาคณะกรรมการ

ซึ่งเป็นคนที่อยู่ในชุมชนอยู่แล้ว ทำงานร่วมกัน จากนั้นเริ่มเก็บข้อมูล อยากรู้ว่าชุมชนเราเป็นแบบไหน เราเก็บข้อมูลได้แค่ 250 หลังคาเรือน จาก 1,500 หลังคาเรือน ถ้าหากทำงานต่ออีกสัก 4-5 ปีน่าจะเก็บข้อมูลหมดทั้ง 1,500 หลังคาเรือน

จากนั้นได้ใช้พื้นที่ชุมชนเป็นลานสาธารณะ เปลี่ยนพื้นที่ซื้อขายยาเสพติดในสมัยก่อน เปลี่ยนชื่อเป็นลานชุมชนปณิธิ โดยมีตัวข้าวัด คือต้องให้เด็กและเยาวชนและครอบครัวในชุมชนมีพื้นที่สร้างสรรค์ และมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สามารถแบ่งปันการเรียนรู้และสื่อสารได้ เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมที่มีชีวิตชีวา

อันดับแรก เริ่มต้นที่เรื่องของภูมิปัญญา เพราะชุมชนแห่งนี้มีประวัติความเป็นมายาวนาน สวนหลังบ้านมี

มะพร้าว มีลุงคนหนึ่งอยากทำของเล่นให้ลูกหลานเห็นกาบมะพร้าวลอยน้ำได้ จึงเอามาพัฒนาเป็นเรือกระทงกาบมะพร้าวหนึ่งเดียวในโลก

อันดับต่อมา เรื่องของการเรียนรู้ชุมชน นอกจากภูมิปัญญาที่ซ่อนอยู่ในชุมชนแล้ว ยังมีเครื่องมือคือจักรยาน จึงนำ

เอาจักรยานมาใช้เพื่อการเรียนรู้ชุมชน เนื่องจากชุมชน 7 แหล่งเรียนรู้ พยายามหาพยายามค้น พบว่า มีโรงหล่อพระอายุประมาณ 70 กว่าปีตั้งอยู่ในชุมชน มีวัด มีคลองเทวดา คลองนางฟ้า บ้านภูมิปัญญากระทงกาบมะพร้าว กำแพงศิลปะ จักรยานจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสืบค้น

อันดับที่สาม ลานชุมชนปณิธิ เปิดเป็นตลาดค้าชุมชน นำเอาของดีที่ซ่อนอยู่ในชุมชนออกมาเปิดเผย ทั้งขนมอร่อย กะหรี่ปั๊บนั่นอร่อย ข้าวเหนียวมะม่วง จากนั้นผลิตโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ เชิญคนภายนอก ใช้ facebook ส่วนตัวเผยแพร่ข้อมูล facebook ส่วนกลาง คือ page ชื่อ “บางกอกนี้ดีจัง” พอเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ลานตลาดชุมชน มีงานศิลปะเล่าเรื่องชุมชนประกอบไปด้วย

อันดับที่สี่ กำแพงศิลปะ โดยการเชิญชวนเด็กและเยาวชนในชุมชน ไปด้วยวาดภาพศิลปะบนกำแพง สื่อเรื่องราว

ชุมชน และเป็นงานที่สร้างความภาคภูมิใจให้คนในชุมชนด้วย โดยก่อนหน้านั้นกำแพงเหล่านี้ถูกพ่นสีสเปรย์ ไม่สวยงาม แต่มยังมีข้อความไม่เหมาะสมอีกด้วย

อันดับที่ห้า จัดสภาพคูคลองในพื้นที่ โดยมีคลองเทวดา คลองนางฟ้า ได้ดำเนินการจัดสภาพใหม่ โดยเด็กและเยาวชนในพื้นที่ลุกขึ้นมาทำความสะอาด ทำให้กลายเป็นพื้นที่ที่สามารถแบ่งปันเรื่อง “ความหมาย” ของคลองเทวดา คลองนางฟ้าได้

อันดับที่หก ขยายพื้นที่ มีอาสาสมัครที่อยากทำงานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง พื้นที่ในชุมชนกลายเป็นห้องเรียน มีคนมาเรียนรู้มีอาสาสมัครจากโรงเรียนมาช่วยงานในซอยไหนที่สกปรกก็ชวนกันมากกว่า ทำความสะอาด การกวาดถนนคนในชุมชนทำได้ แต่อยากให้เด็กและเยาวชนสร้างการเปลี่ยนแปลงเอง และให้เกิดอาสาสมัครสร้างการเปลี่ยนแปลง

อันดับที่เจ็ด สร้างนักสื่อความหมายชุมชน ไม่ใช่ไกด์ แต่เป็นการสร้างการเรียนรู้คุณค่าของพื้นที่ เยาวชนต้องเล่าเรื่องภูมิปัญญาของชุมชนได้ เล่าเรื่องเรือกระเทียมมะพร้าว ปลูกเยาวชนที่ติดโซเชียลมีเดียมาเรียนรู้ มาแบ่งปันข้อมูล ชวนเพื่อนมาปั่นจักรยานในชุมชน ทุกคนยิ้มแย้มแจ่มใส ฟังเรื่องเล่า แล้วก็เกิดสื่อ ปัจจุบันได้พยายามผลิตสื่อ ทั้งสื่อเสียงเพลง ใช้ศักยภาพเด็กให้ถูกตามที่เขาอยากทำ เด็กต้องสามารถแบ่งปันความถนัดความสามารถที่เขามีได้ เปิดกิจกรรมช่วงค่ำคืนได้

อันดับสุดท้าย แผนที่ เป็นแผนที่แหล่งเรียนรู้พื้นที่ชุมชนทั้ง 7 พื้นที่ รวมไปถึงพื้นที่จักรยานโดยพยายามสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนสื่อ สนับสนุนการสื่อสาร เจ้าของบ้านภูมิปัญญา ก็ภูมิใจ เด็กและเยาวชนได้แบ่งปัน ทำให้เห็นคุณค่าในชุมชนตนเองและเกิดความภูมิใจในบ้านเกิด

“บางลำพู” ยังดู ยังมีเสน่ห์

ย่านบางลำพู เป็นพื้นที่เก่าแก่ของเมืองหลวง กรุงเทพมหานคร หลายคนหากได้ยินชื่อนี้ คงนึกถึงร้านจำหน่ายเสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ และตลาดอาหารที่เป็นย่านเมืองเก่า แต่น้อยคนจะรู้ว่า บางลำพูยังมีเรื่องราวดี ๆ หลายอย่างซ่อนอยู่ โดยเฉพาะ “พลัง” อันเข้มแข็งของเด็ก และเยาวชนที่รวมตัวกันอย่างสร้างสรรค์ ในนาม “เกสรลำพู”

เสน่ห์บางลำพู

ย่านบางลำพู มีชุมชนต่าง ๆ ที่มีเรื่องราวมากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เต็มไปด้วยประวัติศาสตร์ เรื่องราวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่น่าสนใจความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ก่อให้เกิดความแตกต่างในวิถีชีวิตของผู้คนในย่านบางลำพู สภาพเดิมของย่านบางลำพูเป็นแหล่งท่องเที่ยวและย่านการค้าที่สำคัญ มีตลาดที่มีชื่อเสียง แหล่งศิลปวัฒนธรรม เพราะบริเวณนี้เป็นที่ตั้งเขตพระราชฐาน วัด วัง ต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นที่อยู่ของ

ข้าราชการ ข้าราชการ ช่างฝีมือ และศิลปิน ในอดีตย่านบางลำพูจึงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม โดยเห็นได้จากการคมนาคมที่สะดวกขึ้น การค้าที่ขยายตัวและการเข้ามาอยู่ของคนเพื่อทำธุรกิจหรือเป็นที่อยู่อาศัยที่ใกล้กับสถานที่ทำงาน

ในปัจจุบัน บางลำพูยังคงเป็นย่านเศรษฐกิจสำคัญ มีแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมศึกษาเรียนรู้ และยังเป็นสถานที่ทำกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน สถาบัน การศึกษาอีกด้วย การรวมตัวกันของประชาคมบางลำพู และชมรมเกสรลำพู ช่วยจุดประกายความตื่นตัว ทำให้คนในชุมชนเองต้องหันกลับมาศึกษารากเหง้าของดีของตนเอง และช่วยกันสื่อสารเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังและบุคคลภายนอกได้รับรู้ร่วมกันอย่างภาคภูมิใจ

การก่อเกิด **ประชาคมบางลำพู และชมรมเกสรลำพู** ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนที่มีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 15-20 ปี ในการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ในย่านบางลำพู ทำให้เกิดความ

สัมพันธ์อันดีระหว่างคน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรม ในการพัฒนาชุมชนตนเองผ่านรูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป

จากการเริ่มต้นศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บอกเล่าจนเกิดเป็นกิจกรรม ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม งานบุญ งานศาสนา งานศิลปะ ดนตรี ในรูปแบบต่าง ๆ เกิดการทำงานเป็นเครือข่ายจนทำให้เกิดผลงานขึ้นอย่างประจักษ์ต่อชุมชนและบุคคลทั่วไป และยังคงต่อยอดขยายไปสู่กิจกรรมที่เด็กและเยาวชนได้ร่วมกิจกรรมขยายไปพื้นที่อื่น ซึ่งทั้งหมดอยู่ภายใต้พื้นฐานชุมชนในย่านบางลำพูเดียวกัน เพื่อสืบทอดกิจกรรมการทำงานไปสู่เด็กและเยาวชนในชุมชนอื่น พร้อมยังเกิดความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนที่ให้การสนับสนุน

ไถ่เด็กบางลำพู

ปีนี้เป็นปีที่สำคัญ “ต้า” และ เด็ก ๆ ในนาม **“ชมรมเกสรลำพู”** ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในโครงการ **“เสน่ห์บางลำพู”** ตอน นักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาวะ

ในย่านบางลำพูโดยการนำเสนอกิจกรรมที่จะต้องสร้าง “โกต์เด็ก” ในการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนต่าง ๆ ในย่านบางลำพู

“โกต์เด็กบางลำพู” คือ ผู้นำพานักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจใฝ่เรียนรู้ ไปเดินเล่น ชิมอาหาร ชิมขนม เลื่องชื่อ พูดคุยกับบุคคลสำคัญ ปู่ย่าตายาย ลุงป้าน้าอา จะมาบอกเล่าเรื่องราวสำคัญ ๆ ของการเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านผู้นำการเดินทางของเด็กและเยาวชน ทั้ง 7 ชุมชน เริ่มจากชุมชนวัดสังเวช ชุมชนวัดสามพระยา ชุมชนวัดใหม่่อมตรส ชุมชนบ้านพานถม ชุมชนบวรรังษี ชุมชนมัสยิดจักรพงษ์ ชุมชนเขียนนิवासน์-ตรอกไก่แจ้ เพื่อให้ทุกคนที่มาเยือนได้มีความสุขกับความหลากหลายของเสน่ห์บางลำพูที่ได้สัมผัสไปด้วยกัน

ขณะเดียวกัน ยังได้รับการสนับสนุนเพื่อมาต่อยอดและสานต่อการทำงานในการขับเคลื่อนกิจกรรมในย่านบางลำพู ในโครงการ **การขับเคลื่อนพื้นที่ด้วยตัวชี้วัด 3 ดี วิถีสุข ระเบิด**

พื้นที่ดี

สิ่งที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เริ่มตั้งแต่การเกิดพื้นที่การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ณ พิพิธบางลำพู ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของชุมชนแห่งศิลปวัฒนธรรม ซึ่งพิพิธบางลำพู เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนและเรื่องการทำงานของกรมธนารักษ์ โดยปกติ

พื้นที่ ในย่านบางลำพู เพื่อเป็นการประเมินการดำเนินงานของตนเองตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ซึ่งทำให้เห็นถึงการให้ความสำคัญ และการทำงานไปตามเป้าหมาย และการเปรียบเทียบให้เห็นภาพการทำงานอย่างชัดเจน โดยเครื่องมือสำคัญ คือ ผลลัพธ์ของเมือง 3 ดี ได้แก่ พื้นที่ดี สื่อดี และภูมิดี

จะมีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศจำนวนมากมาเยี่ยมชมอยู่แล้ว แต่เมื่อมีกิจกรรมจากโครงการเสน่ห์บางลำพู พร้อมด้วยโครงการการขับเคลื่อนพื้นที่เมือง 3 ดี วิถีสุข ซึ่งให้ความสำคัญกับ

ตัวชีวิตที่เจาะลึกถึงรายละเอียดของกิจกรรม โดยคนในชุมชนจัดเอง ด้วยการทำกิจกรรม วิถีชีวิตชุมชนมาจัดทำให้เกิดนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น ทั้งในกรชมพิพิธบางลำพูเอง และยังสามารถกิจกรรมทำให้มีจำนวนผู้ชมและผู้ร่วมกิจกรรมจำนวนมากตามมาด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ พิพิธบางลำพูยังเป็นสถานที่รวมตัวของคนในชุมชน โดยเด็กและเยาวชนที่ทำหน้าที่เป็นไกด์เด็กบางลำพู และผู้ใหญ่ในการทำกิจกรรมเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรมและเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งยังได้มีการผลิตสื่อต่าง ๆ เพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องราวของชุมชนด้วย

สื่อดี

เกิดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมชุมชน ใน 4 กิจกรรม จาก 4 ชุมชน โดยคณะทำงานเป็นเด็กและเยาวชน ในนาม “ไกด์เด็กบางลำพู” จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของชุมชน ในการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนตนเอง มีแผนการทำงานในการจัดกิจกรรมของเด็กและเยาวชน มุ่งองค์ความรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนตนเอง เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ในการผลิตสื่อ ทั้งภาพวาด ภาพถ่าย ข้อความ บันทึกเรื่องราว การสัมภาษณ์ ผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ จุลสารบางลำพู นิทรรศการ แผ่นพับ แผนที่ชุมชนในย่านบางลำพูที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนในย่านบางลำพูต่อไป

ภูมิดี

เกิดการสื่อสารที่บอกเล่าถึงประวัติชุมชน โดยผู้รู้หรือนักปราชญ์ชุมชนได้นำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตดั้งเดิมของตัวชีวิตในการขับเคลื่อนองค์ความรู้ภูมิดีของชุมชน ไม่ว่าจะ เป็น

การแหงหนวก วิถีชีวิตของชาวชุมชนเก่าแก่ ในการแหงหนวกกล้วยที่กำลังจะเลื่อนหายไป โดยจะใช้กล้วยตานีเพราะเนื้อขาว เวลาแหงจะไม่ดำง่าย ซึ่งเป็นงานศิลปะที่นำมาใช้ตกแต่งในงานมงคลและอวมงคล การแหงเป็น

ลวดลายต่าง ๆ แต่ในยุคปัจจุบัน แทบจะเลื่อนหายไประหว่างสังคมไทย พบเห็นได้ยากแล้ว หากไม่ขำนาญจริง พูดยุติคำเดียวว่าไม่ใช่เรื่องกล้วย ๆ แน่แน่นอน

การทำข้าวต้มน้ำวุ้น ขนมหวานเลื่องชื่อของชุมชนวัดสามพระยา วิถีชีวิตที่โดดเด่นจนกลายเป็นของดีประจำชุมชน การทำขนมข้าวต้มน้ำวุ้นยังคงอยู่ ด้วยการนำข้าวเหนียวมาห่อใส่ใบตอง พับเป็นทรงสามเหลี่ยม พับกลับไปกลับมามากจนสุดใบตอง แล้วลัดไม้ นำไปต้มจนสุก ใส่น้ำแข็ง น้ำเชื่อม จนเป็นขนมหวานเย็นอร่อยชื่นใจ อิ่มอร่อย จากอาชีพหลักของคนในชุมชน ขณะนี้เหลือเพียงเจ้าเดียวในปัจจุบัน

การปักชุดโขน ลวดลายฝีมืองานปักที่งดงามคู่ควรวัฒนธรรมไทยของชุมชนเขียนนิवासัน-ตรอกไก่แจ้ ชุมชนนี้ยังคงมีวิถีชีวิตการปักชุดโขน ชุดละคร บนผืนผ้าด้วยลวดลายที่ละเอียดลออ ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะฝีมือ ความอดทน และใช้สมาธิอย่างสูง จึงเป็นหนึ่งในแห่งความภาคภูมิใจของชุมชน

ดนตรีไทย รำไทย จากชุมชนวัดสังเวช ชุมชนนี้มีความโดดเด่นทางด้านดนตรีไทยและศิลปะการแสดง จากการถ่ายทอดกันในรอบครัว ขยายต่อไปยังลูกศิษย์ลูกหาในยุคหนึ่ง จนเป็นแหล่งมหรสพที่มีทั้งโรงภาพยนตร์ โรงละครห้องโรงลิเก และบ้านดนตรีไทย คอยขับเคลื่อนให้ชุมชนนี้มีจังหวะของเสียงดนตรี ปัจจุบันเหลือเพียง “บ้านดุริยประณีต” ที่ทำหน้าที่สืบสานศิลปะดนตรีไทยประจำชาติไว้

ตลอดระยะเวลาเกือบปีที่ผ่านมาได้นำทั้ง 4 เรื่องที่เป็นตัวชี้วัดที่ทำให้เกิดผลการดำเนินงานของชุมชน ในการอนุรักษ์วิถีชีวิตประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งทำให้เกิดการอนุรักษ์ สืบทอด และการทำให้เกิดนักท่องเที่ยวเข้ามาในย่านบางลำพู พิพิธบางลำพู และในชุมชน พร้อมทั้งเด็กและเยาวชนในชุมชนจะเป็นนักสื่อสารในการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ด้วย

โดยมีสถานที่หลักในการประชุม คือ ห้องประชุมพิพิธบางลำพู และการเข้าชุมชนในแต่ละพื้นที่ของดีชุมชนที่เป็นตัวชี้วัด เพื่อปรึกษาหารือถึงการทำกิจกรรมและรูปแบบการทำการกิจกรรมใน 4 ชุมชนในย่านบางลำพู การคิดวิธีการนำเสนอ ทั้งรูปแบบข้อความ เอกสารต่าง ๆ และการเล่าเรื่องเพื่อแนะนำเรื่องราวตัวชี้วัดที่เป็นของดีชุมชน เพื่อการนำเสนอต่อไป

การเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัด

ผลที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือ การเปลี่ยนแปลงของเด็กและเยาวชนในทางที่ดีขึ้น จากการไม่รู้ หรือแค่เพียงเห็นว่าเป็นคนในชุมชนมีการทำกิจกรรม มีวิถีชีวิตต่าง ๆ แต่เพียงเห็น รู้จัก แต่พัฒนาการเปลี่ยนแปลงจนสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ได้ จากการชวนมาเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมคิดร่วมทำ จนนำไปสู่การเจอกันทุกวันสร้างความสัมพันธ์อันดีและการวางแผนงาน รวมถึงบอกเล่าเรื่องราวข่าวสารของชุมชน ค่าเฉลี่ยในการพบปะเจอกันสัปดาห์ละ 4-5 วัน จนนำมาสู่การจัดกิจกรรมเพื่อเปิดพื้นที่และเชิญนักท่องเที่ยวมาร่วมกิจกรรมในการร่วมเรียนรู้ของดีชุมชน จากการสร้าง facebook fanpage ในชื่อ **เสน่ห์บางลำพู** โดยการประชาสัมพันธ์ update เรื่องราวข่าวสารของชุมชน และการรับสมัครบุคคลภายนอกที่เป็นนักท่องเที่ยวในการร่วมกิจกรรมซึ่งมีคนสมัครมาเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากและต้องการในครั้งละไม่เกิน 20-25 คน ที่จะมารับรู้เรื่องราวของดีบางลำพูที่เป็นตัวชี้วัดซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถนำเสนอเรื่องราวของดีของชุมชนตนเอง ซึ่งเป็นตัวชี้วัด เพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบส่งผลให้เรื่องราวตัวชี้วัดที่เป็นของดีบางลำพูได้ถูกนำเสนอในรูปแบบที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

เช่น การทำข้าวต้มน้ำวุ้น ด้วยการนำเสนอตั้งแต่วัตถุดิบใบตองการฉีก การห่อ การแช่ข้าวเหนียว ไปจนถึงวิธีการขั้นตอนการต้มข้าวเหนียวที่ห่อเสร็จแล้ว และเทคนิคการห่อ จนเสร็จสิ้นกระบวนการรับประทานเป็นขนมหวานอร่อยเย็นชื่นใจได้ ซึ่งได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอกที่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งจากคนมาชมพิพิธภัณฑ์บางลำพูแล้วสนใจกิจกรรม รวมถึงคนที่สมัครเข้ามาร่วมกิจกรรม พร้อมด้วยคนในชุมชน ครอบครัวที่เห็นกิจกรรมของดีบางลำพูได้ถูกนำเสนอโดยไกด์เด็กบางลำพู

ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมจะมีกรสรุปบทเรียนเพื่อรับทราบข้อดี ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เห็นถึงการที่ทำงานว่าต้องมีการพัฒนา และได้มีส่วนร่วมในการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยมีการประชุมถึงบทเรียนที่ผ่านมาก่อนวันจัดกิจกรรม วันจัดกิจกรรม และหลังจากวันจัดกิจกรรมด้วย

ที่สำคัญที่สุดการทำงานกับเด็กและเยาวชนต้องใช้เวลาเป็นอย่างมากในการสร้างความสัมพันธ์อันดี การให้เวลากับเด็ก ๆ ที่เข้าร่วมโครงการได้เข้าใจถึงเรื่องราวชุมชน ไม่ใช่แค่เพียงจำ แต่มันคือเรื่องราวในชุมชนตนเองที่จะต้องนำเสนอออกมาด้วยข้อมูลที่ต้องการ จึงทำให้การจัดกิจกรรมอาจมีการเลื่อนออกไปบ้าง การแบ่งเวลาของการเรียนและการทำงานชุมชนของเด็กและเยาวชน รวมถึงการวางแผนในการทำงาน เพราะต้องดูความพร้อมของเด็กและเยาวชน และชุมชนให้เวลาตรงกัน และการนำเสนอข้อมูลสื่อสารผ่าน facebook และสื่ออื่น ๆ ต้องมีวิธีการเขียนเรื่องราวที่น่าสนใจ จึงต้องใช้เวลาและให้ความสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม

โดยเฉพาะภาพถ่ายต้องสวยงาม เพื่อทำให้เกิดการอ่านต่อในสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะ facebook ซึ่งมีอิทธิพลมากในสื่อปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ทางคณะทำงานได้เตรียมแนวทางการแก้ไขไว้ด้วย คือมีการพบปะพูดคุยกับเด็กและเยาวชน สัปดาห์ละ 5-6 วัน ที่ต้องมีการพบเจอกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดี และสื่อสารข้อมูลถึงการทำงาน เพื่อการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันทั้งตัวเยาวชนและคนในชุมชน

ผลสัมฤทธิ์ของโครงการที่เกิดขึ้นนอกจากเป้าหมายในการอนุรักษ์และรักษาเรื่องราวของชุมชนแล้ว ได้ก่อเกิดแกนนำเด็กและเยาวชนในการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม

ซึ่งได้ผ่านกระบวนการอบรม พูดคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน จนเกิดเป็นเนื้อหาที่สามารถถ่ายทอดส่งต่อข้อมูลกันได้ รวมถึงผ่านการผลิตสื่อที่เกิดจากกระบวนการคิด การทำจนเกิดการมีส่วนร่วมในการผลิตผลงานร่วมกัน โดยเด็กและเยาวชนมีองค์ความรู้มากพอที่จะสื่อสารส่งต่อข้อมูลให้ผู้สนใจได้ จึงมีเรื่องราวที่น่าค้นหาจนเกิดเป็น **“เสน่ห์บางลำพู”** ในทุกมุมมอง กับการขับเคลื่อนชุมชน 3 ดี วิถีสุข ในชุมชนย่านบางลำพู

ติดตามพวกเขากับการทำกิจกรรมที่ยิ่งใหญ่ในพื้นที่ชุมชนเล็ก ๆ ได้ทาง facebook **เสน่ห์บางลำพู** กดไลค์ กดแชร์กันได้เลยนะคะ... แล้วไปพบกับพวกเขา **#ได้เด็กบางลำพู #เสน่ห์บางลำพู...**

“พี่ต้า” แห่งบางลำพู

“เรามีประวัติศาสตร์ของตนเอง ทำไมต้องให้คนอื่นมาทำ เลยชวนน้อง ๆ ที่รู้จักหรือเรารู้จักพ่อแม่ปู่ยาย ชักชวนเด็ก ๆ มาทำกิจกรรมกัน ทำให้เกิดกิจกรรมล่าสุดในการสร้างโกดเด็กบางลำพู ถ้าเรามีกิจกรรมอย่างนี้น้อง ๆ ก็ไม่ต้องไปนั่งทำงานเขว่น ไม่ต้องกลับตึก ๆ ให้น้องมีรายได้ช่วยเหลือครอบครัวตัวเองได้ด้วย ต้องชื่นชมน้อง ๆ มีการเตรียมตัวที่ดี น้องตั้งใจมากกับการเป็นมัคคุเทศก์น้อย น่าดีใจที่เด็ยนี้ยาวชนรุ่นใหม่สนใจบ้านของเขา สนใจชุมชนของเขา”

(คำ) นางสาวปานทิพย์ ลิกชะไชย

“พีต้า” แห่งบางลำพู

“เราทุ่มเทเวลามาก เลิกงานต้องขับรถกลับบ้าน ในขณะที่ขับรถกลับบ้านต้องเปิดวิดีโอคอลเพื่อพูดคุยกับเด็ก ๆ กลุ่มนี้ เพราะเขาอยากเห็นหน้า อยากสื่อสาร เชื้อใหม่? ตอนเช้าพวกนี้ก็โทรฯปลุก เวลาออกจากบ้านไปทำงานก็ต้องวิดีโอคอลพูดคุยกันตลอด บอกเดี่ยวพีทำงานก่อนกินข้าวก็คอลมา บ่าย 3 เลิกเรียนก็วิดีโอคอลมา แต่เราก็ทำงานอยู่บอกเขาไปว่าเดี๋ยวพีขอทำงานก่อน 4 โมงครึ่งเขาก็วิดีโอคอลมาอีก กลับบ้าน 2-3 ทุ่มก็ต้องคุยวิดีโอคอลตลอด เพราะมันคือความผูกพัน การไว้ใจ การอยากคุย”

“แต่สิ่งที่ต้าคิดว่าต้าได้ทำ คือ มันสร้างคน เราทำงานกับเด็ก พ่อแม่เขาต้องถามว่าทำอะไร? ทำไปทำไม? กลับบ้านตึกตื่น ออกจากบ้านแต่เช้า แต่สิ่งที่เกิด เช่น น้องเจเจ (เด็กเยาวชนในกลุ่ม) ตอนนี้เป็นนักกิจกรรม เป็นโกดในการนำเสนอเรื่องราวชุมชนได้แล้ว ไม่ใช่ต้าเพียงคนเดียว แต่มีพีโชค พีห่มู พีบีบ พี่อบเชย และพี ๆ คนอื่นที่คอยช่วยเหลือกัน ในการทำงานร่วมกัน พวกเราทุ่มเทกันมาก ในปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน”

▲ น้องเจเจ

“พิพิธบางลำพูเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นที่รวมตัวของเด็ก กว่า 20-30 ที่ชีวิตไปรวมตัวกันอยู่ที่นั่น ถึงแม้บางวันจะไม่มีกิจกรรม ไม่มีประชุม ไม่มีอะไรทำ แต่เขาขอให้ได้มาเจอกัน กินข้าวด้วยกันแม้ที่กัน คุยกัน ประเด็นที่ 2 คือกิจกรรมที่เกิดขึ้น น้อง ๆ จะต้องทำเป็นมากกว่า 1 อย่าง ไม่ใช่เป็นแค่ไกด์เด็ก อย่างเจเจถ้ามีเดิน มีรำ ขอให้บอกเจเจทำได้หมด แต่กว่าที่จะรู้ว่าน้องแต่ละคนถนัดและชื่นชอบอะไร? ต้องใช้ระยะเวลา บางครั้ง 6 เดือนขึ้นไปถึงจะรู้ว่าเด็กคนไหนชอบอะไร? บางคนอาจจะแสดงศักยภาพมาก่อน พอเรารู้ว่าน้องชอบอะไร? ก็มุ่งให้ตรงให้ถูก”

“อย่างที่ 3 คือ ความไว้วางใจ ความสนิทสนม น้องไม่สามารถที่จะมาเชื่อใจเราได้ ถ้าเราไม่สนิทสนมกัน ถ้าเราอยู่กลุ่มแยกกัน เขาก็จะไม่ไว้วางใจเรา ต้าเชื่อว่าหลักคืออันนี้ สิ่งสุดท้ายคือ สิ่งที่เราทำ ถ้าน้องยกโต๊ะ ต้ายกด้วย ถ้าน้องเป็นพิธีกรได้ ต้าเป็นด้วย แต่บางอย่างก็เป็นไม่ได้แต่ต้องทำได้ ต้าต้องให้น้องมีส่วนร่วมในการคิด ทำไปพร้อม ๆ กัน ตอนนี้น้องอยู่จุดหนึ่งแล้ว แต่ต้องพัฒนาต่อไป เด็กก็คือเด็กยังไม่สามารถทำอะไรได้ทั้งหมด 100% เหมือนผู้ใหญ่ แต่เราต้องทำให้เด็กเห็น ให้เขาเชื่อใจว่า เมื่อเขาทำ เราก็ทำ เมื่อเขาอยู่ เราก็อยู่ คือ ซื่อใจกัน”

ในขณะที่เด็กและเยาวชนที่ได้ทำงานกับพี่ต้า บอกเป็นเสียงเดียวกันว่า

“ที่ทำงานกับพี่ต้าเพราะแรก ๆ หนูก็เป็นเด็กในชุมชนเหมือนกัน แล้วพอได้มาเจอพี่ต้า พี่ต้าก็ชวนเข้ามาทำกิจกรรมเรื่อย ๆ ในย่านบางลำพู พอทำแล้วมันสนุก มีประโยชน์ด้วย มาช่วยงานในเขตพื้นที่ของเรา เราไม่ต้องเอาเวลาวางไปนั่งเล่นเกมไปวิ่งเล่น แต่เราสามารถมาพัฒนาชุมชนเราได้ด้วย”

“เข้ามาทำงานกับพี่ต้าเพราะว่าตอนแรกไม่เคยทำกิจกรรม ไม่กล้าแสดงออก ไม่ค่อยได้พูดด้วย พอได้ทำกับพี่ต้าก็ได้ประโยชน์ ได้เรียนรู้ในชุมชนตัวเอง”

ที่มาประชาคม บางลำพู

ประชาคมบางลำพู และชมรม เกสรลำพู มีประสบการณ์ในการทำงาน ชุมชนมาแล้วไม่น้อยกว่า 15-20 ปีในการ พัฒนาชุมชนต่าง ๆ ในย่านบางลำพู จึง ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเด็ก และเยาวชน ผู้ใหญ่ และหน่วยงานภาครัฐ เอกชนต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรม ต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตนเองผ่าน รูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป โดย เริ่มต้นจากการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นบอกเล่า จนเกิดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรม งานบุญ งาน ศาสนา งานศิลปะ ดนตรีในรูปแบบต่าง ๆ เกิดการทำงานเป็นเครือข่ายจนทำให้เกิด ผลงานเกิดขึ้นอย่างประจักษ์ต่อชุมชนและ บุคคลทั่วไป และยังคงขยายไปสู่ กิจกรรมที่เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วม กิจกรรมขยายไปพื้นที่อื่น

ซึ่งทั้งหมดอยู่ภายใต้พื้นฐานชุมชนในย่าน บางลำพูเดียวกัน เพื่อสืบทอดกิจกรรม การทำงานไปสู่เด็กและเยาวชนในชุมชน อื่น ๆ นี้ และยังเกิดหลายความร่วมมือ กับผู้ใหญ่ หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ที่ให้ ความสนับสนุน และยังขยายไปต่อใน กิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย

ประชาคมบางลำพู นำโดยป้านิด (นางอรศรี ศิลป์) วัย 84 ปี เป็นแกนนำหลัก ของประชาคม โดยป้านิด คือผู้ใหญ่ที่ สนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของ

ป้านิด (นางอรศรี ศิลป์)

เด็กและเยาวชนในนามกลุ่มเกสรลำพู นอกจากนั้นยังมีผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนอีกมากมาย ป้านิดแม้จะอายุมากแล้ว แต่มีหัวใจที่แกร่งและอยากทำให้บางลำพูกลับมามีชีวิต มีเรื่องราว มีประวัติศาสตร์ที่เด็กรุ่นใหม่ได้ร่วมกันจดจำ ทุกครั้งที่มิกิจกรรมหรือการประชุม ระดมสมองป้านิดก็จะค่อย ๆ เดินมาด้วยอายุที่มากแล้ว ลุงบางคนถือไม้เท้ามาเพื่อร่วมทำงานชุมชน จากกรการเริ่มทำงานช่วงแรกที่เราอยากพัฒนาตนเอง

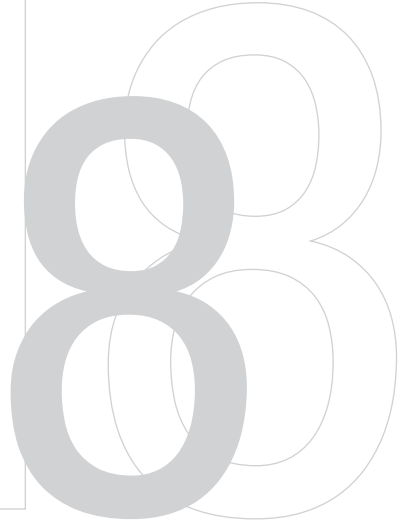
20 กว่าปีที่ผ่านมามี ประชาคมบางลำพู เป็นรูปร่างและขับเคลื่อนการทำงาน ได้อย่างแข็งแกร่ง ทำให้เห็นว่าเวลาผ่านไป สิ่งที่เรายังคงทำอยู่คือการรักษาวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ของชุมชน จนมาถึงปัจจุบัน มีชมรมเกสรลำพูมีแกนนำรุ่นที่ 2-3-4 ที่เกิดขึ้น แกนนำรุ่นแรกแยกย้ายไปมีครอบครัว ไปทำงาน แต่หากเรียกระดมพลพวกเขา ก็พร้อมจะรวมตัวได้ทันที

ทุกวันนี้ชมรมเกสรลำพูมีเด็กรุ่นใหม่ โดยกลุ่มใหม่นี้เป็นกลุ่มล่าสุดที่ฝังตัวอยู่ใน ย่านบางลำพูทั้งหมดและมีศักยภาพมาก เด็กบางคนเคยวิ่งเล่น อยู่ร้านเกม แต่วันหนึ่งมีผู้ใหญ่ไปชวนให้มาทำกิจกรรมเขาก็มา ที่พวกเขามาช่วยทำงาน ได้มาพบปะพูดคุยกัน สัปดาห์ละ 4-5 วัน บางครั้งเจอทุกวัน บางวันไม่มีอะไรทำก็ขึ้นไปเป็นไกด์อยู่พิพิธบางลำพู หรือไม่ก็ลงมาข้างล่างวิ่งเล่นจนหนักท้องก็เอามาถามว่าเด็กพวกนี้มาทำอะไร มันเป็นความแปลกใหม่ที่ไม่เคยเห็นเด็กรุ่นใหม่มาทำงานเพื่อส่วนรวม บางวันพากันมากระโดดขางมานั่งพูดคุย ร้องเพลงอยู่พิพิธบางลำพู มันก็เป็นเสน่ห์ที่เกิดขึ้นมา ที่พวกเราเรียกว่า...

“เสน่ห์บางลำพู”

นาพันสาม: สามนี้...“ดีจัง”

ตำบลนาพันสาม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นเมืองเก่าใกล้ทะเลที่มีของดีมากมาย โดยเฉพาะขนมหวานจากน้ำตาลโตนดที่ยืนต้นเรียงรายอยู่เต็มพื้นที่ มี “วัดนาพรหม” และโบสถ์เก่าอายุหลายร้อยปี อีกทั้ง “ตลาดน้ำนาพันสาม” ที่ชุมชนพยายามขับเคลื่อนให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติแห่งใหม่ “เราต้องการทำให้ “นาพันสาม” เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ เป็นตลาดน้ำที่แสดงถึงวิถีวัฒนธรรม มีการนำของดี ๆ เรื่องดี ๆ ของพื้นที่มาจัดแสดง รวมทั้งมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากคนรุ่นเก่าให้กับเด็ก ๆ รุ่นใหม่ เปิดชุมชนให้ทำขนมหวานจากตำนาน ความอร่อยของชาวชุมชนนาพันสามและโชว์การแสดง “เห่เรือบอก” ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทั้งหมดนี้เป็นตัวชี้วัดด้านพื้นที่ ด้านสื่อ และด้านภูมิปัญญา”

ครูสุรนา รวงผึ้ง
ผู้รับผิดชอบโครงการ

ผลลัพธ์ของโครงการ คือ ชุมชนมีความรู้ด้านวัฒนธรรมตามที่ได้กำหนดไว้
ในตัวชีวิต มีแผนที่เส้นทางการเรียนรู้เชื่อมโยงเป็นเส้นทางการท่องเที่ยว
4 แห่ง ประกอบด้วย ตลาดน้ำ โปสธ ลานวัฒนธรรม และโรงเรียนเศรษฐกิจ
พอเพียง

เริ่มจากเด็กๆ กลุ่มลูกหว่า

เริ่มต้นจากการที่เด็ก ๆ บอกว่าอยากทำขนมเป็น อยากรู้ประวัติโบราณสถาน
ในชุมชนของตนเอง จากในโรงเรียนที่เรียนเรื่องแหล่งเรียนรู้ในชุมชน “อยากเห็นแหล่ง
เรียนรู้ของจริง” ด้วยการพูดคุยของเด็กไม่กี่คนได้ขยายวงกว้างขึ้นนำไปสู่การรวมกลุ่ม
ผู้ที่อยากเรียนรู้ และออกหาข้อมูล ระหว่างทางก็ตกหล่นไปบ้าง ที่เหลือยังจับกลุ่ม
รวมตัวกันโดยมีผู้ใหญ่ใจดีจากพื้นที่ดีจึงมาร่วมก่อตั้งกลุ่มโดยร่วมกันคิดสรุปออกมาให้
ชื่อว่า **“กลุ่มลูกหว่า @ นาพันสาม”** ออกหาข้อมูลอย่างจริงจังไม่ว่าจะเรื่อง ขนมหวาน
เรามีให้ชิมและซื้อหาหลายอย่าง เช่น ขนมหม้อแกงที่หวานแต่ไม่เฝ็ด (เด็กรุ่นใหม่ หรือ
นักท่องเที่ยวที่ไม่รู้จัก มักคิดว่า “ขนมหม้อแกง” น่าจะมีรสชาติเฝ็ด เนื่องจากมีคำว่า
“แกง”) ฝอยทอง ทองหยิบ ทองหยอด ขนมชั้น บ้าบิ่น ขนมตาล ในพื้นที่เรามีให้เลือก
หลากหลายชนิด อาชีพในพื้นที่ก็มีหลากหลาย มีทั้งนาข้าว นาเกลือ บ่อกุ้ง ทำขนม ที่ทำได้
หลายอย่างเพราะน้ำในคลองเรามีสามน้ำ น้ำจืดทำนาข้าว น้ำกร่อยทำบ่อกุ้ง และน้ำเค็ม
ทำนาเกลือ

แหล่งเรียนรู้ขนมหวาน

การเกษตรตามรอยพ่อพอเพียง

โบราณสถานอันทรงคุณค่าของตำบล

ศิลปะการแสดงที่ได้พื้นฟูขึ้น

การแบ่งกลุ่มออกหาข้อมูลตามความสนใจ เมื่อได้ข้อมูลแล้วกลับมานำเสนอกัน เราโชคดีมีที่ให้จัดกิจกรรมกว้างขวางมาก หลวงพ่อ (เจ้าอาวาสวัดนาพรอม) อนุญาตให้ใช้พื้นที่ในวัดได้ตลอดเวลา เมื่อได้ไปเรียนรู้ที่บ้านของแต่ละอาชีพ ในกลุ่มของเราจึงนำมาจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในตลาดน้ำบริเวณวัดนั่นเอง

กลุ่มขนมหวาน

นำความรู้ที่ได้มาแบ่งปันให้กับเยาวชนกลุ่มอื่นและนักท่องเที่ยว

กลุ่มเรือบก

เรือบกหลังจากซ้อมมานานก็นำมาแสดงให้เพื่อน ๆ ชมกัน

กลุ่มหนังตะลุง

หนังตะลุงก็ทำการแสดงตาม
ที่เรียนรู้อีก

กลุ่มเกษตรกรพอเพียง
ได้นำสินค้ามาจำหน่าย
และจัดนิทรรศการ

เรามีวิหารเก่าภายในมีเศียรพระที่ขุดพบในบริเวณวัด องค์ท่านชำรุดเสียหายหมดเหลือเพียงเศียรพระศักดิ์สิทธิ์ ที่คนในชุมชนเคารพกราบไหว้ขอพรอยู่เป็นประจำ มีโบสถ์เก่าโบราณอายุกว่า 200 ปี ภายในมีภาพเขียนเป็นคติต่าง ๆ ที่สำคัญมีรูปฝรั่งที่วิศวกรรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นสมบัติของชาติ ที่น่าภาคภูมิใจอีกอย่างหนึ่งคือ เรามี “เรือแม่แก่งทอง” ที่ได้รับพระราชทานจากในหลวงรัชกาลที่ 4 มีเจดีย์แดง มีพระปรารักษ์เก่าแก่ ตามโบราณเล่าว่า ภายใต้พระปรารักษ์มีสมบัติฝังอยู่หลายโถงซึ่งเจ้าอาวาสองค์ก่อนเป็นผู้พบเห็นแต่มีได้นำมาใช้แต่อย่างใด มีลานวัฒนธรรมให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม กีฬาวัวลานวัวเทียมเกวียน วัวเทียมไถ และการแข่งเรือยาว

พระครูพิศาลวัชรกิจ

เจ้าอาวาสวัดนาพรม

บทเพลงเรือบก

เพชรบุรีเมืองพระ	มีธรรมครองใจ
เขาวังคูบ้าน	ขนมหวานเมืองพระ
เลิศล้ำศิลปะ	แดนธรรมทะเลงาม
แต่คำขวัญของตำบล	ที่ทุกคนเฝ้าแต่ถาม
ขุนทองขอบอกกล่าว	ถึงเรื่องราวกล่าวขาน
สองวัดคูบ้าน	สืบสานนาข้าว
ประเพณีเรือยาว	โบสถ์เก่าโบราณ
ขนมหวานของดี	มีกีฬาวัวลาน
ทรงไทยสูงตระหง่าน	มีวิหารศักดิ์สิทธิ์
นี้แหละคำขวัญของตำบล	ของประชาชนนาพันสาม
	สาระพา เฮอร์ไล้
	เฮอร์ไล้ สาระพา
	สาระพา เฮอร์ไล้

S-P-A-C-E-S

อาจารย์จำลอง บัวสุวรรณ เล่าว่า กลุ่มเพชรบุรีทำเรื่องเพชรบุรีดีจัง มาเป็นระยะเวลา 7 ปี แล้ว ซึ่ง concept ในการทำงานคือ ให้มีพื้นที่สำหรับเด็กได้เล่น ได้เรียนรู้ ริเริ่ม ร่วมทำ และลักษณะของการทำงานคือทำในลักษณะ Spaces ย่อมาจาก

- S = Space แปลว่า พื้นที่ ให้มีพื้นที่สร้างสรรค์
- P = Participation คือ การมีส่วนร่วมและ play คือการละเล่น
- A = Art คือ การใช้ศิลปะของชุมชนเป็นการขับเคลื่อน

▲ อาจารย์จำลอง บัวสุวรรณ

- C = Community หรือ Communication คือ การใช้ชุมชนในเรื่องของการศึกษาการเรียนรู้ โดยการใช้ชุมชนเป็นสื่อ
- E = Empowerment คือ การเสริมพลัง เสริมแรง
- S = Sharing เป็นการแชร์พื้นที่ในการขับเคลื่อนการทำงานให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์

ซึ่งเพชรบุรีนี้จะใช้คำว่า **เพชรบุรี ดีจัง** เป็นเครือข่ายเยาวชน อยู่ 8 อำเภอ 30 กลุ่ม แต่ละปีบางกลุ่มก็จะมีการทำโครงการฯ ในลักษณะทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกัน สามารถขับเคลื่อนชุมชนได้บ้าง หลังจากทำพื้นที่สร้างสรรค์ได้มีการจัดทำมหกรรมปีละครั้ง โดยใช้แม่น้ำเพชรบุรีเป็นตัวหลักในการเชื่อมทำให้ทั้งสองพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำมีการพูดคุยกันมากขึ้น

จากเดิมที่ไม่ค่อยพูดคุยกันและแทบไม่รู้จักกัน มาทำกิจกรรมร่วมกัน ก่อให้เกิดแกนนำชุมชน 10 คน ซึ่งทำให้เขามีความรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของพื้นที่โดยบริบูรณ์ จนเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นความสำคัญ และจะทำให้เป็นถนนคนเดิน โดยให้ร้านค้าต่าง ๆ เข้ามาขายของในชุมชน แต่ชุมชนไม่ยอมเนื่องจากในชุมชนมีตลาดอยู่แล้วและค้าขายไม่ค่อยดีตั้งนั้นหากมีถนนคนเดินอาจจะทำให้เกิดการแย่งพื้นที่ค้าขายเกิดขึ้นจึงไม่ยอมและทำตลาดกันเอง โดยให้มีการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติ และวิถี

ความเป็นชุมชนแต่คนในชุมชนจะต้อง

ค้าขายของตัวเอง เป็นการขับเคลื่อนที่มองว่าได้ผลและได้รับการตอบรับดี

ผลลัพธ์ การเปลี่ยนแปลง

เรื่องดี ๆ ที่ **นาพันสาม** เป็นเรื่องการทำงานร่วมกันของคนสามวัย เด็ก ๆ และผู้ใหญ่ใจดีที่นี่ได้มาช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันขับเคลื่อนชุมชนโดยชุมชนผ่านวิถีวัฒนธรรม ภายใต้การร่วมมือและการให้การสนับสนุนของทุกภาคส่วนในพื้นที่

ประเภท	ผลลัพธ์หรือการเปลี่ยนแปลง	ตัวชี้วัด
พื้นที่ : พื้นที่สร้างสุข	แหล่งเรียนรู้โรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีวิทยากรประจำฐานการเรียนรู้ 2. มีฐานการเรียนรู้ 4 ฐาน 3. มีการแปรรูปอาหารเพื่อจำหน่าย
	บอกเล่าประวัติชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เล่าเรื่องชุมชนด้วยสื่อพื้นบ้าน 2. ทำคู่มือประวัติชุมชน
สื่อ : สื่อสร้างสรรค์	แหล่งเรียนรู้ชุมชน ตลาดน้ำนาพันสาม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีเส้นทางการเรียนรู้ 2. มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 3. มีคู่มือเส้นทางการเรียนรู้
	มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมการเห่เรือบก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาข้อมูลการเห่เรือในชุมชน 2. ได้องค์ความรู้ บทเห่เรือ/ประวัติเห่เรือ 3. ทำสื่อออนไลน์ บันทึกวิดีโอเกี่ยวกับประวัติเพลงเรือ การแสดงเห่เรือ 4. มีการจัดแสดงเห่เรือบกทุกวันเสาร์ที่ 2 ของเดือน
ภูมิ : ชุมชน อุดมปัญญา	มีเด็กและเยาวชนเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เด็กและเยาวชนได้รับการอบรมมีความรู้เรื่องสื่อสร้างสรรค์ 2. มีการผลิตสื่อสร้างสรรค์ 3. มีการสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง
	ประชาชนชาวบ้านถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำขนมหวาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มเยาวชนมีความรู้เรื่องการทำขนมหวาน 2. เยาวชนสามารถถ่ายทอดเรื่องการทำขนมหวานให้กับผู้ที่สนใจได้ 3. มีการถ่ายทอดการทำขนมหวานเดือนละ 1 ครั้ง

“คลองรั้ว” พื้นที่ดีกระบี่บ้านเรา

ชุมชนคลองรั้ว ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีพื้นฐานการทำงานของคณะทำงานโครงการทั้งเก่าและใหม่ มีผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการ ครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และสื่อมวลชน เข้าร่วมด้วย กล่าวได้ว่าคณะทำงานชุดนี้มาจากทุกภาคส่วน ซึ่งต่างให้ความสำคัญกับการทำงานโครงการครั้งนี้ เพราะมองเห็นถึงความเป็นไปได้ของประเด็นต่าง ๆ ที่วางแผนกันเอาไว้ล่วงหน้า เนื่องจากทุกประเด็นสามารถเชื่อมร้อยกันได้และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับคนในชุมชน

หัวใจของการพัฒนาเมือง 3 ดี คือ การมีส่วนร่วม

กระบวนการมีส่วนร่วม เป็นหัวใจสำคัญของงานพัฒนาชุมชนและเป็นเทคนิคที่ **ฮาริส มาศชาย** ผู้ดูแล

คณะทำงานได้กำหนดสิ่งที่อยากเห็น สิ่งที่จะอยากจะเป็น และสิ่งที่ควรจะทำให้เกิดประเด็นใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่ สืบค้นพูดคุยกับปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มนักสื่อสารสร้างสรรค์ ชุมถาวรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ Infographics ชุมถาวรศรศการเคลื่อนที่การออกแบบแพ็กเกจท่องเที่ยวชุมชนใน 4 หมู่บ้าน การสร้างมัคคุเทศก์น้อย และการออกแบบหลักสูตร

นอกจากการมีส่วนร่วมแล้ว “ผู้ใหญ่บ้าน” ก็เป็น “ต้นทุน” อีกอย่างหนึ่งเป็นโชคดีของคนในชุมชน เพราะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและมีพื้นฐานในการทำงานด้านนี้มาก่อน จึงเข้าใจการทำงานโครงการเป็นอย่างดีศักยภาพของผู้ใหญ่บ้านเป็นกำลังให้กับคณะทำงานโครงการเป็นอย่างดี

จากการจัดประชุมคณะทำงานขับเคลื่อน Work Shop สร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการนำตัวชี้วัดไปใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง คณะทำงานได้ระบุผลลัพธ์ในประเด็นพื้นที่ดี คือ **อู่ต่อเรือบ้านคลองจัว เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ของชุมชนในเรื่องการต่อเรือหัวโทง** ทำให้การติดตามโครงการนี้ คณะทำงานจึงลงพื้นที่เก็บข้อมูลก่อนเริ่มโครงการที่อู่ต่อเรือหัวโทง ซึ่งจากการพูดคุยกับผู้ประกอบการอู่ต่อเรือ

โครงการนำมาปรับใช้ในการทำงานทุกประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาในที่ประชุมจะมีการสอบถามความคิดเห็นจากทุกคนอยู่เสมอว่าคิดเห็นอย่างไร เห็นด้วยหรือไม่? ซึ่งถือเป็นเรื่องดีเพราะการทำงานแบบมีส่วนร่วมเช่นนี้ทำให้ทุกคนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผลประโยชน์ และจะรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

ฮาริส มาศชาย
ที่ปรึกษาโครงการ

และเป็นปราชญ์ชาวบ้าน เรื่อง **การต่อเรือหัวโทง** ทำให้ทราบว่าเป็นเรือที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวประมงในภาคใต้มีหลากหลายรูปแบบ และมีความแตกต่างกันตาม

▶ บรรยากาศโดยรอบมีความร่มรื่น

สภาพทะเลที่จะนำเรือไปล่อง เช่น หากจะล่องที่กระบี่ซึ่งมีคลื่นลมแรง หัวเรือจะต้องสูงและโค้งรับได้อย่างพอดี การจะต่อเรือได้แต่ละลำต้องอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านประกอบกับทักษะความชำนาญของช่าง

เพราะต่อให้จบปริญญาใด ๆ จากสถาบันไหนก็ตามแต่หากไม่มีทักษะมาก่อนก็ไม่สามารถทำได้

ปัจจุบัน อยู่ต่อเรือบ้านคลองรั้ว เป็นอยู่ต่อเรือที่มีการทำงานอย่างสม่ำเสมอทุกวันและมีคำสั่งซื้อสินค้ามากที่สุด ทั้งเป็นอยู่ต่อเรือที่เก่าแก่ที่สุดของตำบลลิ้นช้างด้วย มีโมเดลเรือที่สร้างสรรค์ต่างจากที่อื่น โดยการประดิษฐ์เรือเป็นโมเดลขนาดเล็กในการใช้เป็นงานใส่อาหาร แขนงกัญแจ จักซอว์ และของชำร่วย หากมองสถานที่โดยรวมแล้วเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เพราะหากมีผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ก็จะได้เห็นการทำงานจริง ๆ ของช่างต่อเรือ มีป้ายบ่งบอกว่าเป็นศูนย์เรียนรู้เรือหัวโทงแต่ยังไม่มีป้ายประชาสัมพันธ์ และยังขาดสื่อที่เผยแพร่ทางออนไลน์ ไม่มีฐานการเรียนรู้ที่ชัดเจนและที่สำคัญแกนนำเยาวชนที่จะมาถ่ายทอดเรื่องราวหรือทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์น้อย ยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องนี้

▶ แหล่งเรียนรู้เรือหัวโทงประจำอยู่ที่ กศน. ตำบลลิ้นช้าง

▶ มีป้ายบอกสถานที่ที่ชัดเจน

▶ เรือหัวโพงที่ใช้เวลาต่อเพียง 1 วัน

▶ ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคนให้ความสนใจ

▶ มีผลิตภัณฑ์เรือหัวโพงหลายรูปแบบ

▶ ประชาชนชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กและเยาวชนและผู้สนใจ

นักสื่อสารสร้างสรรค์

สร้างพลังสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชน

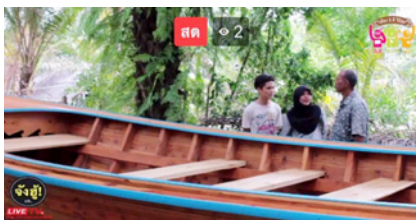
จุดเด่นของกลุ่มละครมาหยานั้น นอกจากเรื่องการทำเมือง 3 ดีโดยใช้ ศิลปวัฒนธรรมชุมชนแล้ว ยังมีการใช้ เรื่องการสร้างนักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาพ ในชุมชนผ่านคนรุ่นใหม่ อีกด้วย เพื่อให้พวกเขาเกิดการตระหนักรู้และการตื่นรู้พร้อมที่จะสื่อสารเรื่องราวของ ชุมชนของตนเองได้ จากกระบวนการ ดังกล่าวทำให้พื้นที่สามารถใช้พลังของ นักสื่อสารสร้างสรรค์โอเดียสุขภาพในการสื่อสารเรื่องราวในชุมชนโดยเฉพาะ อย่างยิ่งเรื่อง **“เรือหัวโทง”** ที่เล่า เรื่องราวความเป็นมาและวิถีชีวิตของ ชุมชนได้อย่างน่าสนใจ กล่าวโดยสรุป การขับเคลื่อนชุมชน 3 ดี โดยตัวชี้วัด ครั้งนี้ ทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงคือ มีศักยภาพการสื่อสารมากขึ้น

เด็กและเยาวชนร่วมกันเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์

ช่องทางการนำเสนอใหม่ที่คณะทำงานจัดทำขึ้น

สฎิปพิเศษ กลุ่มละครมาหยา ชวนน้องสร้างความตระหนัก
รู้เป็นพลเมืองเท่าทันสื่อ
krasaetai.com

เริ่มจากกลุ่มละครมาหา

กลุ่มละครมาหา จังหวัดกระบี่ เป็นกลุ่มที่เกิดจากแนวคิดของคนรุ่นใหม่ในชุมชน ที่ต้องการกลับมาสร้างสรรค์งานด้านศิลปวัฒนธรรมในชุมชน โดยมี **ฮาริส มาศชาย** พี่ใหญ่ของน้อง ๆ ที่เคยได้รับโอกาส จากแผนงานทุนอุปถัมภ์เชิงรุกเพื่อศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมสร้างสรรค์ ในขณะนั้น ซึ่งปัจจุบันคือ แผนงานศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยได้ใช้เครื่องมือของสื่อละคร สื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชน มีฐานคิดในการพัฒนา เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเป็นหลัก

บ้านคลองรั้วเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ทางกลุ่มละครมาหาได้ทดลองนำเครื่องมือ 3 ดี วิถีสุขเข้ามาใช้ ซึ่งหมู่บ้านคลองรั้วมีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดกับทะเลฝั่งอันดามัน อาชีพหลักของคนในชุมชนคือ อาชีพการประมง ทะเลเปรียบเสมือนน้ำหล่อเลี้ยงปากท้องคนบ้านคลองรั้วมาโดยตลอด ในแถบทะเลฝั่งอันดามันแล้วถ้าพูดชื่อ **“บ้านคลองรั้ว”** จะต้องนึกถึงอุตุ่ต่อเรือหัวโทงเพราะเป็นที่ยอมรับในหมู่ชาวประมงในแถบอันดามันของภาคใต้และคนขับเรือว่าเรือหัวโทงบ้านคลองรั้วเป็นเรือที่มีความประณีต แข็งแรงคงทนต่อการใช้งาน และที่สำคัญเกือบทุกหลังคาเรือนที่บ้านคลองรั้วในอดีตจะเป็นอุตุ่ต่อเรือและซ่อมแซมเรือ

กลุ่มละครมาหา จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการต่อเรือ ที่ควรค่ากับการรักษาไว้ส่งต่อรุ่นสู่รุ่น และผู้ที่จะทำหน้าที่ได้ดีที่สุดคือ เด็กและเยาวชน และคนในชุมชนร่วมด้วยช่วยกัน

ขับเคลื่อนด้วย ภูมิปัญญา

เรือหัวโทง คือภาพสะท้อนภูมิปัญญา การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการหาปลาสำหรับ ดำรงชีพของชุมชนที่พึ่งพิงอาศัยทรัพยากรทาง ทะเลที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ การเรียนรู้การต่อเรือ หัวโทงเป็นการสร้างการรับรู้ให้กับเด็กและเยาวชน ให้เกิดความรักและหวงแหนชุมชน และอยาก

▶ รัญญาภรณ์ ป่อหนา

กลับมาพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง เกิดเป็นกิจกรรมการสร้างเสริมพัฒนาศึภกายภาพแกนนำของเด็กและเยาวชน ให้สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนสู่ภายนอกได้ แล้วสามารถเป็นมัลคุเทศก์น้อยแนะนำของดีบ้านฉันให้กับผู้อื่นรับรู้ รวมไปถึงการพัฒนาจากคู่ต่อเรือที่มีอยู่ให้เป็น ศูนย์เรียนรู้เรือหัวโทง ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราวการต่อเรือหัวโทง ตั้งแต่เริ่มต้นจนสามารถไปลอยในทะเลได้ เด็กและผู้ทีสนใจ สามารถไปศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการต่อเรือหัวโทงได้จากศูนย์เรียนรู้แห่งนี้

การสร้างแกนนำเยาวชนบ้านคลองรั้ว จึงถือเป็นหัวใจสำคัญให้เด็กและเยาวชนบ้านคลองรั้ว ได้ตระหนักเข้าถึงชุมชนตนเองมากขึ้น และสามารถเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์เล่าเรื่องราวความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองได้ ผ่านการสื่อสารไปพร้อมกับการรู้เท่าทันสื่อ การเสพสื่อ และใช้สื่อเป็นเครื่องมือของเด็กและเยาวชนบ้านคลองรั้ว ที่มากกว่าการรับรู้แต่สามารถเป็นผู้เล่าเรื่องราวของชุมชนตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ

รัญญาภรณ์ ป่อหนา

อายุ 18 ปี หนึ่งในแกนนำบ้านคลองรั้ว ทีเข้าร่วมกิจกรรมของตัวชี้วัด 3 ดี วิถีสุข ปกติของรัญญาภรณ์ เป็นนักศึกษาศุนย์การศึกษาออกโรงเรียนตำบลตลิ่งชัน (บ้านคลองรั้ว) อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ซึ่งทีผ่านมา้องรัญญาภรณ์ ไม่เคยได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมลักษณะนี้มาก่อน ขาดโอกาสในการเข้า

ถึงการศึกษาตั้งแต่จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากฐานะทางบ้านค่อนข้างยากจน ประกอบกับต้องทำงานช่วยเหลือครอบครัวมาตลอด

หลังจากน้องธัญญาภรณ์ได้ร่วมกิจกรรมโดยได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองร่วมกับเพื่อน ๆ แถมนำบ้านคลองรั้วทำให้ตนเองมีความภาคภูมิใจที่สามารถนำเสนอเรื่องราวในชุมชนของตนเองได้ เพราะที่ผ่านมาถึงแม้อยู่ในชุมชนแต่ไม่เคยเข้าใจถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ในชุมชนเลย โดยเฉพาะเรือหัวโทง ซึ่งครอบครัวและญาติพี่น้องก็มีอาชีพประมง มีเรือหัวโทง แต่ไม่เคยสนใจเรียนรู้ พอได้มาทำความรู้จักมากขึ้นจึงเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ก่อนหน้านี้ น้องธัญญาภรณ์เป็นคนหนึ่งที่ติดโทรศัพท์มือถือ โดยใช้มือถือในการโพสต์ข้อความ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์มาตลอด โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องไร้สาระแต่พอได้เรียนรู้ถึงการใช้สื่อจากพี่ ๆ กลุ่มละครมหาทยา ทำให้น้องธัญญาภรณ์ใช้สื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนตนเองมากขึ้น โดยเปลี่ยนมาเป็นการโพสต์เล่าเรื่องในชุมชน โพสต์รูปภาพหาดทราย ต้นมะพร้าว ลิง ป่าโกงกาง ซึ่งมีเพื่อน ๆ ในโลกออนไลน์ ให้ความสนใจติดตามจำนวนมาก ปัจจุบัน

▼ วราภรณ์ หยั่งหลัง
ผู้รับผิดชอบโครงการ

น้องธัญญาภรณ์ ได้รับคัดเลือกเป็นประธานสภาเด็กและเยาวชนตำบลตลิ่งชัน

พัฒนาด้วย ปราชญ์ชุมชน

ครูดวงแข ทองฤทธิ์ ครูศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนตำบลตลิ่งชัน บ้านคลองรั้ว เป็นกุญแจดอกสำคัญอีกดอกหนึ่ง ในการพัฒนาเครื่องมือตัวชี้วัดชุมชน 3 ดี วิถีสุข บ้านคลองรั้ว ชุมชนบ้านคลองรั้วถึงแม้เป็นชุมชนใหม่ที่กลุ่มละครมหาทยาเพิ่งเข้ามานำตัวชี้วัดเมือง 3 ดีเข้ามาใช้ในชุมชน แต่ครูดวงแข ถือเป็นครูภูมิปัญญาที่มีวิสัยคิดในการพัฒนาการเรียนรู้ที่เข้าถึงชุมชน ทั้งด้วยบุคคลิ

▲ สุนทร คลองยวน ปรากฏการณ์บ้านด้านการต่อเรือหัวโทง

ความเป็นกันเอง และการนำเรื่องราวของภูมิปัญญาในชุมชน เรือหัวโทง ที่พยายามพัฒนาให้เกิดเป็นอุตสาหกรรมในชุมชน ที่ผ่านมาคิดดูดวงแข และชุมชน ได้พัฒนาให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์เรือหัวโทงจำลอง โดยได้เล็งเห็นประโยชน์จากเศษไม้ที่เหลือจากการต่อเรือหัวโทง แล้วนำมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ในชุมชน ตัวชี้วัดชุมชน 3 ดี วิถีสุข ถือเป็นอีกหนึ่งโครงการ

ที่เข้ามาสร้างความชัดเจนของเครื่องมือในการพัฒนาสร้างความสุขของชุมชน ด้วยสื่อดี สื่อทางภูมิปัญญา ผ่านพื้นที่ดี พื้นที่ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเด็กนอกระบบที่ขาดโอกาสสร้างช่องทางของอาชีพ สร้างความเข้มแข็งให้กับเยาวชนอีกด้วย

ตัวชี้วัด 3 ดี วิถีสุข บ้านคลองรั้ว แกนนำเด็กและเยาวชนเป็นเจ้าบ้านที่ดีแนะนำของดีบ้านฉัน แนะนำการท่องเที่ยวที่บ้านฉันได้แล้ว ยังได้เล่าเรื่องผ่านสื่อเกิดเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาวะในชุมชน และยังสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ อาชีพทักษะง่าย ๆ ที่เด็กให้ความสนใจ คือ ของที่ระลึกผ่านสื่อลายสกรีนเรือหัวโทง ลิงป่าโกงกาง และโปสการ์ดจนเกิดเป็นรายได้ให้กับเด็กและเยาวชนและคนในชุมชนได้สามารถต่อยอดของดีบ้านฉันสู่ผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์หลายอย่างด้วยกัน

ท้ายสุดสิ่งที่เห็นได้ชัดและเกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือตัวเด็กและเยาวชนที่เป็นแกนนำ มีภาวะการเป็นผู้นำ เกิดการตระหนักรู้การรักและหวงแหนบ้านเกิดของตนเองพร้อมกับอยากพัฒนาและส่งเสริมบ้านเกิดของตนเองให้เป็นที่ยอมรับในทุก ๆ เรื่อง

จากคนในชุมชนเกิดการสร้างทักษะการใช้สื่อ Social Media มีทักษะการใช้สื่ออย่างชาญฉลาดมากขึ้น มีพื้นที่สร้างสรรค์ที่พร้อมเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โครงการตัวชี้วัด 3 ดี วิถีสุขบ้านคลองรั้ว จึงเป็นจุดเริ่มต้นของแกนนำเด็กและเยาวชนบ้านคลองรั้ว

ในการดำเนินกิจกรรมผ่านเรือหัวโทง สัญลักษณ์แห่งวิถีชีวิตจากอดีตถึงปัจจุบัน และ

ส่งต่อถึงอนาคตต่อไป 🌊

สามดี... ที่ “ร่มเมือง”

ตำบลร่มเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีทุนทางสังคมไม่น้อยไปกว่าพื้นที่สร้างสรรค์อื่น ๆ โดยเฉพาะเรื่องราวของภูมิปัญญาการเพาะปลูกข้าวไร่พื้นเมืองที่หาดูที่ไหนไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันเด็กและเยาวชนในพื้นที่ก็ถูกปลูกฝังจากการดำเนินงานโครงการให้มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด

เด็กและเยาวชนคือ “พลัง”

การนัดประชุมครั้งแรกไม่พร้อมเลย คนที่เป็นแกนหลักไม่มาร่วม ทำให้การพูดคุยแลกเปลี่ยนดูไม่ค่อยจะน่าสนใจเท่าไร เป็นเพียงการประชุมนอกรอบเพื่อเตรียมงานพื้นที่สร้างสรรค์ที่ทุกคนเห็นร่วมกันว่าต้องหากิจกรรมที่รวมเด็กและเยาวชนในชุมชนให้ได้ก่อน ก่อนที่จะดำเนินการต่อไป

100

คณะทำงานโครงการเชื่อว่า “กิจกรรมจะช่วยคัดกรองและค้นพบว่า เด็กแต่ละคนมีความถนัดและชอบหรือสนใจอะไร” กิจกรรมที่วงประชุมคุยกัน คือกิจกรรม “ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เข้าถึงได้ง่าย” การประชุมนอกรอบวันนั้นจบลงที่ “พวกเราจะคุยกันอีกรอบ ก่อนถึงวันจัดงาน..”

การสื่อสารสมัยใหม่คือหัวใจ รับผิดชอบหน้าที่คือความสำเร็จ

การสื่อสารของกลุ่มเด็กกรุ่มเมือง จะใช้กล่องข้อความของ facebook ที่เปิดขึ้นเพื่อเป็นการสื่อสารภายในกลุ่มเด็กที่คุยกันทุกเรื่อง ทั้งเรื่องส่วนตัว เรื่องเรียน เรื่องอื่น ๆ โดยมีผู้ปกครองของแกนนำเยาวชนคนหนึ่งอยู่ร่วมด้วย เป็นเสมือนพี่เลี้ยงและใจพิ้นที่บ้านของพี่เลี้ยงที่เป็นผู้ปกครองของแกนนำมานั่งหรือวางแผนในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง

เมื่อวันนัดหมายของกลุ่มเด็กและเยาวชนที่จะเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ครั้งแรกมาถึง (16 เมษายน 2560) มีการเลือกพื้นที่รกร้างที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อยู่ติดถนน ซึ่งเป็นเส้นทางผ่านสัญจรของคนทั้งตำบลเป็นที่รวมตัว แน่แน่นอนว่าวันนี้เป็นวันสำคัญของเด็กทุกคน ที่ได้วางบทบาทกันว่าแต่ละคนจะทำอะไรบ้าง ตั้งแต่การประสานกลุ่มเป้าหมายที่มาร่วม การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในแต่ละฐาน การสื่อสารสาธารณะเพื่อบอกเล่าว่าพวกเขา กำลังทำอะไรกันอยู่ ใครคุมเครื่องเสียง ใครลงทะเบียน และใครจะต้องรับผิดชอบแต่ละฐานกิจกรรม

เมื่อใกล้ถึงเวลาเปิดงานแม่เด็กหลายคนต้องช่วยครอบครัวเก็บน้ำยางเก็บปลูกก่อน แต่ถึงเวลางานเริ่มจะเห็นว่าทุกคนทำหน้าที่ของตนผ่านพ้นไปด้วยดี เพราะมีการวางแผนร่วมกันเอง และรู้หน้าที่ต้นทุนของแต่ละคนว่ามีอะไรต้องทำอะไรบ้าง เช่น จีบ ต้องอยู่ที่ฐานขนมพื้นบ้านเพราะช่วยแม่ แม่ทำขนมขาย แป็บอยู่กับกลุ่มเพื่อนกลุ่มมัธยมเพราะถนัดเรื่องนี้ หรือจูน ต้องรับผิดชอบเป็นแกนนำช่วยดูว่าแต่ละฐานขาดเหลืออะไรบ้าง

ส่วนพี่เลี้ยงที่เป็นผู้ปกครอง เป็นแค่คนที่คอยอำนวยความสะดวกให้เด็ก ๆ เช่น สายไฟต่อเครื่องเสียง สันไปก็ไปหามาให้เด็ก ๆ ปลั๊กไฟเสีย ก็รีบหาช่างมาติดตั้งให้

▶ กลุ่มเด็กและเยาวชนกำลังสำคัญ
ในการขับเคลื่อนโครงการ

แน่นอนว่าการจัดงานพื้นที่สร้างสรรค์ที่มีพื้นที่รกร้าง ต้องใช้หัวใจของทุกคนมาเตรียมพื้นที่ มากกว่า มาทำความสะอาด มาจัดการล่วงหน้าเพื่อให้เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมและประทับใจกับทุกคนที่มาร่วมงาน ที่สำคัญพื้นที่จัดงานอยู่ติดถนนสายหลักของตำบล คนที่สัญจรไปมาต้องหันมาดู แวะถามด้วยความสงสัยว่าเด็ก ๆ ทำอะไรกัน ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องอธิบาย และสื่อสารกับคนที่สงสัย พร้อมกับชักชวนให้ทุกคนมีส่วนร่วมทำกิจกรรม หรือถ้ามีบุตรหลานอยู่ที่บ้าน ให้กลับไปพามาทำกิจกรรมเรียนรู้ในฐานต่าง ๆ ที่เด็ก ๆ ได้เปิดเป็นพื้นที่สร้างสรรค์รองรับ

การเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การกำหนดกิจกรรม และให้เขาทำในเรื่องที่เขาถนัด ทำแล้วมีความสุข เข้าถึงในสิ่งที่เขาทำ **“ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เข้าถึงง่าย”** กลุ่มเด็กและเยาวชน ก็จะประทับใจ โดยจะเห็นตัวตนของเขาเผยออกมาว่า จะมีแกนนำสักกี่คนที่จะขับเคลื่อนพื้นที่ 3 ดี วิถีสุข เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนต่อได้

สัมฤทธิ์ผลเกิดจาก การลงมือ**ขับเคลื่อน** และ**เรียนรู้**

จากระยะเวลาในการทำงาน ตั้งแต่การกำหนดตัวชี้วัดร่วมกัน เมื่อเดือนเมษายน จนกระทั่งถึงการทำงานปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลา 5 เดือน พร้อมกับเข้มทิศในการเดินทางคือแผนที่ผลลัพธ์เมือง 3 ดี วิถีสุข ทำให้

ตำบลรวมเมืองเรื่องยิ้มได้สมชื่อ เพราะ การเกิดขึ้นของแหล่งเรียนรู้ชุมชน อัน ได้แก่

แหล่งเรียนรู้ข้าวไร่ (พื้นที่หมู่ 2)

โดยมีคณะกรรมการทำงานขับเคลื่อน ไม่น้อยกว่า 12 คน และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ใช้โครงสร้าง ร่วมกันกับสภาเด็กและเยาวชน เกิดแผน ปฏิบัติการที่มีเด็กเป็นศูนย์กลางเรียนรู้ เด็กเป็นคนกำหนดเรื่องแผนการกิจกรรม ที่จะทำเอง มีบทบาทสำคัญและมีพื้นที่ ของตนเองในชุมชน มีชุดองค์ความรู้ เกี่ยวข้องกับข้าวไร่ จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย เทคนิคการหุงข้าวไร่ให้ หอมนุ่ม การเก็บข้าวไร่ และการดำข้าวไร่ พร้อมทั้งมีการจัดนิทรรศการ การใช้ พื้นที่ในบริเวณชุมชนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ในชุมชนมีสถาบันการศึกษาเข้ามา เรียนรู้ โดยมีกลุ่มเด็กและเยาวชนช่วย จัดการความรู้ชุมชน สำหรับนอกชุมชน มีการจัดนิทรรศการนอกพื้นที่โดยมี เด็กเป็นคนจัดการถ่ายทอด

ที่สำคัญปลายทางของโครงการ ได้จัดให้แหล่งเรียนรู้ข้าวไร่เป็นพื้นที่เรียนรู้ ของเด็กในชุมชน พร้อมกับเกิดการขยาย พื้นที่ขยายจำนวนเด็กมากขึ้น กิจกรรม พื้นที่เป็นเครื่องมือที่สื่อสารกับชุมชนว่า เด็กทำอะไรอยู่ ญยอมรับ มีการบูรณาการ ร่วมกับสำนักงานการศึกษาออกโรงเรียน, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ โรงเรียน

“การปลูกข้าวไร่นั้น มีเฉพาะในภาคใต้ เนื่องจากเป็นการปลูกในร่องสวนยางเพื่อใช้ ประโยชน์จากพื้นที่ให้มากที่สุด และเป็น ภูมิปัญญาชาวบ้านแต่โบราณ โดยข้าวไร่ มี 2 สายพันธุ์ คือพันธุ์ข้าวจ้าว (พันธุ์ดอก- พะยอม) และพันธุ์ข้าวเหนียว (พันธุ์ใบไม้) ซึ่งข้าวเหนียวนั้นเปรียบเสมือนข้าวที่เป็น มงคลที่จะใช้ในการประกอบพิธีกรรม ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของคนในชุมชน และสามารถนำไปทำเป็นข้าวหลาม ข้าวม่า ข้าวที่ปลูกได้นั้นส่วนใหญ่จะเก็บไว้บริโภค บางส่วนและเก็บไว้ทำพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ บางส่วน แต่ไม่นิยมนำไปขายมากนัก ซึ่ง เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้เด็กและเยาวชนใน ชุมชนสามารถบอกเล่าได้เช่นกัน เพราะเป็น วิถีชีวิตของชุมชนที่นี่”

นายสวาท จันทมาส

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 บ้านบ่อโพธิ์

สวนป่าหุดใต้ (นาโอ) แหล่งเรียนรู้ พันธุ์ไม้ของชุมชน (พื้นที่หมู่ 4) โดยจากการ ขับเคลื่อนประเด็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดคณะทำงาน ขับเคลื่อนไม่น้อยกว่า 10 คน และมีการแบ่ง บทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน ขับเคลื่อนชุมชน โดยฝ่ายปกครองท้องถิ่นชุมชนร่วมกันเปลี่ยน ถ้ายกรรมาการดูแลมีคณะกรรมการ 4 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายปกครอง ชุมชน เด็กและ

เยาวชนทำหน้าที่ดูแลมีแผนปฏิบัติการ ร่วมกันคือ เรียนรู้ป่าชุมชน ประโยชน์ ของต้นไม้แต่ละสายพันธุ์ บอกข้อมูล และประโยชน์ของต้นไม้ บอกลักษณะ ของพันธุ์ไม้ มีสื่อความรู้เรื่องต้นไม้ ในป่า การจัดกิจกรรมในบริเวณชุมชน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้เกิด แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นอกจากนั้นยังมีการผลิต **“สื่อดี”** คือละครหนึ่งตะลุงเป็น สื่อในการเผยแพร่ โดยเกิดแกนนำ คณะทำงานที่เป็นเด็กและเยาวชน อย่างน้อย 5 คน และมีการวางบทบาท

▶ (พี่ป้อม) เตือนใจ ชูอักษร
ผู้รับผิดชอบโครงการ

หน้าที่กันอย่างชัดเจน มีแผนปฏิบัติการ มีครูภูมิปัญญา
เรื่องหนังตะลุง มีเยาวชนที่เล่นหนังตะลุง มีบทละคร
มีการแสดงละครหนังตะลุงอย่างต่อเนื่อง มีกลุ่มละคร
หนังตะลุงที่เป็นที่รู้จักของชุมชน เด็กและเยาวชน
เป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ มีหลักสูตรและคู่มือการอบรม
นักสื่อสารสร้างสรรค์ เด็กและเยาวชนได้รับการ
การอบรม และเกิดกระบวนการเรียนรู้ เรื่อง
การสื่อสารถ่ายภาพนิ่งและวิดีโอเล่าเรื่องใน
ชุมชน เกิดนักสื่อสารสร้างสรรค์และเผยแพร่
ผลงานอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญคือ ได้รับการ
สนับสนุนจากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนเข้ามา
มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญา อันถือว่าเป็น
“ภูมิดี” ของพื้นที่แก่เด็กและเยาวชน
อีกด้วย 🌊

“ความสุขของการทำกิจกรรม
ในครั้งนี้ คือการที่ได้อยู่ร่วมกับน้อง ๆ
เพื่อน ๆ พี่ ๆ ได้จัดกิจกรรมร่วมกัน ได้
ช่วยเหลือกันทุกอย่าง ไม่ว่าจะมียุปสรรค
อะไรเข้ามา พี่เลี้ยงจะช่วยทุกอย่าง
แนะนำเรา ทำทุกอย่าง
ให้กับพวกเรา เป็นครู
ให้กับพวกเรา”

เด็กหญิงชุตติมา พรหมเอี้ยด

บทเรียน ชุมชน

3 ดี
3 ดี
3 ดี

การใช้ตัววัดเป็นเครื่องมือพัฒนา
“พื้นที่ดี สี่ดี ภูมิดี”

- ๗ โรงเรียนวัดสังเวช
- ๒ โรงเรียนวัดอินทริวิหาร
- ๓ โรงเรียนวัดใหม่อมตรส
- ๔ โรงเรียนวัดบวรนิเวศ
- ๕ โรงเรียนสตรีวิทยา
- ๖ โรงเรียนอนุบาลวัดปริณายก
- ๗ โรงเรียนวัดชนะสงคราม
- ๘ โรงเรียนพินานวิทย์

- ๑ วัดสังเวชวิศยาราม
- ๒ วัดสามพระยาวิหาร
- ๓ วัดเอี่ยมวรณุช
- ๔ วัดใหม่อมตรส
- ๕ วัดอินทริวิหาร
- ๖ วัดศรีเทพวรวิหาร
- ๗ วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร
- ๘ วัดนิยการวิหาร

- ๗ ศาลเจ้าพ่อหนู
- ๒ ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
- ๓ ศาลเจ้าแม่กวนอิม
- ๔ ศาลเจ้าพ่อเขาดก - เจ้าพ่อพันท้ายนรสิงห์

- ชุมชนวัดสังเวชวิศยาราม
- ชุมชนบ้านพานถม
- ชุมชนมัสยิดจักรพงษ์
- ชุมชนบ้านนิวาสน์-ตรอกไก่แจ้
- ชุมชนวัดสามพระยา
- ชุมชนวัดใหม่อมตรส
- ชุมชนบวรรังษี

สสส
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย (สสส)

สนับสนุนโดย:
สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

